

БЛАГОВІСНИК

3. 2025

Тема номера:

**Душеопікунство —
стиль життя церкви**

* * *

Коли душі торкається любов,
Вона промінням сяє поміж люду,
Наповнюючи світлом молитов,
Серця, які холодний вітер студить...

Коли душі торкається любов,
Вона корінням в небо проростає
І плодоносить щедро знов і знов,
Щоб дарувати те, що не вмирає...

Коли душі торкається любов,
Вона живе, збираючи каміння,
Цінує тишу посеред розмов,
Торує шлях до вічного спасіння...

Галина БРИТАН

Тема номера:

**Душеопікунство —
стиль життя
церкви**

У номері:

- 2** Департамент душеопікунства: «Виклики церковного душеопікунства спрямовують нас до суспільних викликів»
- 6** Гюльшан КОВАЛЮК: «У мене є мрія, щоб християни були обізнані у сфері душеопіки»
- 10** *Сергій ВІТЮКОВ*. Служіння жертвам насильства
- 14** Ігор СЕМЕНЮК: «Місія душеопікуна — взяти за руку і провести через біль у Божу присутність»
- 18** Микола та Катерина ШЕРЕМЕТИ: «Специфіка служіння родинам військових — відкритість, терпіння, людяність»
- 24** Розмова про наболіле. Про силу обіймів і вчасно сказане слово
- 27** *Станіслав СТЕПАНЧЕНКО*. 10 ознак приналежності до спільноти
- 30** *Ростислав ПОЦІКАЙЛО*. Больові точки людей з інвалідністю
- 34** Костянтин МЕЛЬНИК: «Родина пастора — це «лист», який читає вся церква»
- 38** *Костянтин МЕЛЬНИК*. Тонка крига в подружньому житті
- 42** Ігор СКРИПНІЧЕНКО. Ісус Христос у пошуках пастора
- 46** Ігор СКРИПНІЧЕНКО: «Ми хочемо виховати таких пасторів, які впливатимуть на націю»

Шановні читачі!

Повідомляємо, що з наступного року друкована версія журналу виходити не буде. Дякуємо за багаторічну підтримку та інтерес до нашого видання.

У номері використані фото архіву журналу «Благовісник», сайту УЦХВЕ, сайту unsplash.com та інтернет-ресурсів

На першій сторінці фото з ресурсів Жіночого служіння УЦХВЕ, «Елементи покликання-2024»

Благовісник

Щоквартальне видання
Української Церкви Християн Віри Євангельської
№ 3 (129) 2025

Редколегія журналу:
А. Козачок, В. Яцюк, М. Паночко, В. Паламарчук,
М. Синюк, В. Оніщук, Є. Мельничук,
Є. Абрамович, О. Міцевська, В. Мартинюк,
Д. Довбуш, Ю. Троць

Головний редактор: Юрій ВАВРИНЮК

Адреса редакції:
вул. Ольги княгині, 14а, м. Луцьк, 43024

Телефони:
(0332) 25-44-06
096 592 1737

E-mail: blagovis@gmail.com

www.blag.org.ua

Розрахунковий рахунок
UA 03 305299 00000 2600 5010810824,
код 23253886
картка 5169 3305 2430 4471
у Приватбанку м. Луцька
Отримувач: РХЖ Благовісник

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 3574 від 30.11.98

Над номером працювали:
Ольга МІЦЕВСЬКА, Віктор МОКІЙЧУК,
Дмитро ДОВБУШ, Василь МАРТИНЮК,
Володимир ШОЛОМ

Друк: ПП «Естеро»
тел. 098 22 62 444
esterorv@ukr.net

Наклад 2400 примірників

При передруку посилання на «Благовісник»
обов'язкове.

Надіслані матеріали не рецензуються і назад не повертаються.

Інтерв'ю до теми

«Виклики церковного душеопікунства спрямовують нас до суспільних викликів»

Спілкуємося з командою Департаменту душеопікунства про актуальні виклики, цілі, завдання та проєкти.

— Які виклики зі сфери душеопікунства, на вашу думку, сьогодні найактуальніші?

— Шляхи церкви і нації тісно переплітаються, тому важливо розуміти, що виклики церковного душеопікунства спрямовують нас до суспільних викликів. Бо ж церква має достатньо носіїв біблійної мудрості, які здатні лікувати рани суспільства.

Тож насамперед варто говорити про брак підготовлених душеопікунів, які вміють вести діалог, розпізнавати більш глибокі проблеми та спрямовувати до більш досвідчених і мудрих душпастирів.

Внутрішні виклики

1. Брак підготовлених душеопікунів. Душеопікун — це правильно сформована особистість, яка має мудрість і навички для ведення людини шляхом зцілення, звільнення, відновлення гідності. Вона має бути достатньо доброю, щоб терпіти гріховну поведінку, достатньо мудрою, щоб формулювати глибокі сенси життя для тих, хто їх втратив, і достатньо досвідченою, щоб вести діалог як із щирими, так і з лукавими людьми.

Служителі часто не володіють інструментами або не мають знань для глибокого супроводу. Душепі-

клування зводиться до «дай пораду і помолися».

Відповідь Церкви: інвестувати в навчання. Створювати системи підготовки, наставництва, обміну досвідом між служителями.

Служитель церкви, має вміти бачити людей, у яких є схильність і дари до душеопіки. Він має виявляти такі риси характеру, як терпіння, уміння слухати, лагідно, але сміливо відстоювати біблійну точку зору. Побачивши таких людей, їх варто направляти на навчання. Але навчання не може замінити практичне зростання душеопікуна під наставництвом пастора.

2. Сором і страх перед відкритістю. Багато людей бояться звертатися по допомогу, бояться осуду

Із 19 по 22 серпня на Івано-Франківщині відбулася конференція за участю служителів трьох департаментів УЦХВЕ — душеопікунського, пасторського та соціального служіння.

Захід зібрав учасників для молитви й духовного та психологічного відновлення. Також вони ділилися досвідом та планували роботу на перспективу. Підтримати служителів, багато з яких від початку повномасштабної війни працюють у режимі «нон-стоп», приїхали гості зі Швеції та США. Серед промовців, які служили на конференції, був пастор Пеле Хорнмарк, який очолює Шведську П'ятдесятницьку церкву, пастор Карл Харгес, благовісник із багаторічним досвідом, а також пастор Андреас Франкнер зі Стокгольму та Сімон Манфельдсуф, керівник великої благодійної організації.

Важливою частиною конференції стали виступи братів-капеланів, які ділилися своїм досвідом служіння на передовій та свідчили

про Божу присутність у найскладніші моменти.

Зворушливою була мить, коли делегація з Харківщини заспівала псалми спочатку українською, а потім і румунською мовою.

Такі заходи особливо цінні для братів і сестер із прифронтових областей. Це час духовного та морального відновлення, можливість для нових знайомств та планування подальших дій на підтримку України.

чи втрати репутації. Атмосфера «у нас усе добре» змушує людей мовчати про біль.

Відповідь Церкви: культивувати культуру благодаті та прийняття. Говорити про боротьбу як частину духовного зростання. Плекати середовище, де вразливість — не слабкість, а зрілість.

3. Формальність у стосунках. Неготовність церкви бути спільнотою, готовою прийняти травмованих, залежних людей і вести їх до відновлення.

Ми не можемо прийняти твердження, що душеопікунство потребує видатних лідерів-одинаків. Зцілення душі людини — це справа всієї громади, а не окремих персон. Церква ж іноді може легко перетворюватися на зібрання слухачів, замість того, щоб виростати у спільноту взаємної підтримки.

Відповідь Церкви: розвивати малі групи, наставництво, служіння один одному. Не лише кафедра — але й спільні стіл, життя, довірливі стосунки.

Зовнішні виклики

1. Посттравматичні наслідки війни. Страх, втрата, депресія, ПТСР — стали частиною життя мільйонів українців.

Відповідь Церкви: підготувати служителів до кризового консультування. Пропонувати безпечні простори для розмови, молитви, співпереживання. Бути присутніми в тилу й на передовій — не лише з гуманітарною, а й із моральною підтримкою.

2. Криза в шлюбах і сім'ях. Загострилися конфлікти, виріс рівень насильства, залежностей, відчуження в подружжі.

Відповідь Церкви: інвестувати в дошлюбну підготовку, у малі групи для подружніх пар, у консультування сімей. Учити моделей любові, жертви, прощення.

3. Вигорання служителів і волонтерів. Тривала напруга, постійна зайнятість, втрата меж призводять до емоційного виснаження навіть у найвідданіших.

Відповідь Церкви: плекати культуру турботи про служителів. Запроваджувати супервізії, періоди відпочинку, спільноти для взаємної підтримки.

Церква сьогодні покликана не просто проголошувати істину, а жити нею в стосунках. Душеопікунство — це не окрема служба, а стиль життя церкви, де Христос є відповіддю на глибокий біль серця, а ми — Його інструменти в руках любові.

— Які головні цілі та завдання Департаменту душеопікунства? Він тепер більше орієнтується на внутрішні чи зовнішні виклики? Із якими іншими департаментами найтісніше співпрацює?

— Департамент душеопікунства УЦХВЕ покликаний допомагати людям переживати зцілення, оновлення та духовне зростання в Христі. Ми працюємо над тим, щоб у кожній церкві були навчені служителі, здатні супроводжувати інших у кризах, стражданнях, боротьбі.

Наші завдання: формувати біблійне бачення душеопікунства в громадах; навчати лідерів, служителів і волонтерів; підтримувати людей у кризах через консультування та групи підтримки; створювати навчальні матеріали та організовувати події для розвитку служіння.

Сьогодні ми працюємо на перетині двох реальностей: внутрішньої потреби церков і зовнішнього тиску війни та соціальних криз.

Внутрішні виклики: брак навчених служителів, сором і страх осуду, що шкодить відкритості, відсутність культури вразливості, поверховість духовного супроводу.

Зовнішні виклики: наслідки війни, втрата близьких, депресії, тривожність, проблеми у шлюбах, зростання залежностей, вигорання, дезорієнтація молоді.

Департамент душеопікунства бачить своє завдання в тому, щоб оснастити церкву біблійними, практичними, живими інструментами, які допомагають людині пройти шлях зцілення та зростання в Христі.

Департамент активно взаємодіє з пасторським департаментом, сімейним служінням, підлітково-молодіжним напрямком, освітнім департаментом, жіночим служінням. Разом ми будемо спільноту зцілення, де Христос — у центрі, а Церква — простір для правди, благодаті й надії.

— У посібнику «Стратегічне бачення УЦХВЕ» згадується «христоцентричне розуміння душеопікунства». Що саме тут мається на увазі та чому це важливо?

— Це запитання потрапляє прямо в серцевину всього душепікунського служіння. Адже перш ніж говорити про підготовку консультантів, формати груп, методи чи теми, нам потрібно чітко відповісти на такі запитання: «Хто є джерелом зцілення? Куди саме ми ведемо людину? Що вважаємо успіхом у консультуванні?»

Коли говоримо про «христоцентричне душеопікування», ми маємо на увазі, що Ісус Христос — це не просто частина процесу, а його основа, центр і ціль.

Що конкретно це означає?

По-перше, це означає, що людські проблеми ми розглядаємо не лише на психологічному чи соціальному рівні, а в світлі Божого Слова. В основі кожної душевної рани, зриву чи залежності — глибоке питання: «Де Бог у цій історії?» або: «Як це відображає мої стосунки з Ним?»

По-друге, зцілення ми очікуємо не тільки через бесіду чи техніки, а через дію Божої благодаті в серці людини. Душеопікун у такому підході — не чарівник і не мораліст, а провідник до Того, Хто насправді зцілює.

По-третє, мета душеопікування — не просто покращити самопочуття, а допомогти людині зблизитися з Христом, покаятися, відновити духовні стосунки, відкрити свою ідентичність у Ньому, зростати в Його образ.

Чому це важливо?

Бо душепікування без Христа легко зводиться до морального повчання або психологічного заспокоєння. Людина може на якийсь час полегшити біль, але не пройти глибокого перетворення. А ми ж покликані не просто «латати симптоми», а вести до джерела справжньої надії — до Христа, Який «прийшов зцілити зламане серце» (Іс.61:1).

Крім того, христоцентричність захищає нас від маніпуляцій, залежності від служителя або прагнення контролювати людину. Якщо центром є Христос, тоді ми не

прив'язуємо людей до себе, а вчи-мо їх покладатися на Господа, довіряти Йому, черпати силу з Його Слова та присутності.

На практиці це означає, що ми молимося разом із людиною; працюємо з Писанням, а не лише з техніками; шукаємо не лише рішення, а серцеву трансформацію; ведемо людину не просто до відповіді, а до Спасителя.

І ще важливий момент: такий підхід формує духовну зрілість у церкві. Бо тоді консультування — це не послуга від обраних, а частина учнівства, спільного зростання та будівництва Тіла Христового.

У підсумку: христоцентричне душеопікування — це не один із підходів, це і є суть біблійного душеопікування. Якщо з центру забрати Христа — залишиться лише добра порада, але не буде зцілення.

Уявімо, що людині боляче — вона в темряві. Психологічний підхід дає свічку. Моральний — вимагає вийти з темряви. Христоцентричний — веде її до Світа, тобто до Христа (див. Ів.8:12).

— Часто люди не готові прийти до душеопікунів зі своїми проблемами через сором і страх. Як можна на це вплинути? Як створити довірливу атмосферу в спільноті? Які фактори впливають на довіру до конкретного душеопікуна?

— Справді, багато людей у наших церквах (і поза межами церков теж) бояться звертатися за душеопікунською допомогою. Їх стримує сором, страх осуду або ж переконання, що «віруючі не повинні мати проблем». Сьогодні ж ми маємо створювати таку церковну культуру, де людині не потрібно ховатися, а можна — і навіть потрібно — звертатися по допомогу.

Перелічимо найпоширеніші причини, чому люди не звертаються до душеопікунів:

1. Сором: «Що про мене подумають, коли дізнаються правду?»
2. Страх осуду «Чи не скажуть, що я недуховний?»
3. Недовіра до служителів: «Чи це точно залишиться між нами?»
4. Попередній негативний досвід: «Я вже відкривався, і мене зрадили».

Це створює стіну мовчання, яку потрібно руйнувати через правильне служіння, приклад і формування культури.

Для створення атмосфери довіри і прийняття у церковній громаді потрібно:

1. Проповідувати Євангелію, а не мораль. Церква має проповідувати не просто: «будь хорошим і поведи себе правильно», а наголошувати: «Христос прийшов за зраними». Благодать не лише пробачає гріх, а й зцілює рани. Люди повинні

чути з-за кафедри, що страждати — не соромно. Звертатися по допомогу — зріло.

2. Показати, що вразливість — норма. Там, де лідери відкриті й чесні, там зростає довіра. Там, де «всі — переможці», люди ховають свою боротьбу.

3. Підкреслювати цінність душепікування. Це не «служіння для проблемних», а служіння зцілення і зростання. Його варто активно рекомендувати — як духовну профілактику. Душепікування повинно стати профілактикою, а не терапією чи хірургічним втручанням.

4. Забезпечити конфіденційність і безпечний простір. Людина повинна знати, що її історія не стане надбанням спільноти. Душеопікун має бути «твердинею без пліток».

Також важливо враховувати і особистість конкретного душеопікуна. Ось декілька факторів, які сприяють розвитку довіри як до душеопікуна в цілому, так і до служителя зокрема: особистий приклад, компетенція, щире співпереживання, вміння слухати, конфіденційність, ставлення без осуду й добра репутація. Люди не довіряють автоматично — довіра росте повільно, але втрачається за мить.

Ісус не соромився торкатись прокажених — тож і ми маємо створювати простір, де люди не бояться відкривати свій біль.

— Яким має бути правильний баланс між застосуванням психологічних інструментів і духовних практик у душеопікунстві? Яку частину може зробити спеціаліст, а яку — тільки Бог?

— Психологія чи духовність? Ні те, ні друге, а обидва.

Душеопікунство стоїть на перетині двох світів: віри й науки, духовної глибини і людської душевності. У здоровому християнському служінні ці речі не суперечать одна одній, а збагачують одна одну, коли підпорядковані Христу.

Ми не маємо відкидати психологію як «світську», але й не повинні замінювати нею силу Божого Слова та дії Святого Духа.

Що дає психологічна сторона? Психологічні інструменти — це кар-

Голова Департаменту душеопікунства Богдан Левицький з ректором КБІ Ігорем Скрипніченком

та, яка допомагає краще орієнтуватися в душевних процесах: зрозуміти механізми травми, прив'язаності, реакції на стрес; розпізнати нездорове мислення чи поведінку; побачити, що стоїть за симптомами (вигорання, залежність, депресія). Це дуже корисно для етапу розуміння та побудови безпечного процесу супроводу. Але сама по собі психологія не може дати людині надію, прощення, нову ідентичність чи силу прощати інших. І саме тут починається те, що може зробити тільки Бог.

Що дає духовна сторона? Духовні практики — це не «релігійні дії», а жива взаємодія з Богом, Який зцілює. Боже Слово проникає глибше, ніж будь-який аналіз (див. Євр.4:12). Молитва відкриває серце для дії Святого Духа. Покаяння і віра змінюють не лише поведінку, а природу серця. Божа благодать дає силу жити по-новому, навіть коли травма залишається в пам'яті.

Правильний баланс — це не 50 на 50, а правильне місце для кожного засобу. Психологічні інструменти можуть допомогти людині дійти до розуміння, але тільки Бог може зцілити серце. Душеопікун має використовувати усе корисне з науки — як слугу, але залишатися провідником до Єдиного Спасителя.

Що може зробити спеціаліст? Створити безпечний простір для чесної розмови. Допомогти назвати проблему та зрозуміти її коріння. Дати корисні практичні кроки та супровід у процесі зцілення. Це важливо. Але це ще не зцілення.

Що може зробити тільки Бог? Змінити серце. Дати прощення і звільнення. Зруйнувати вкорінений страх, провину, залежність. Перетворити біль на джерело співчуття і служіння.

«Один сіє, інший поливає, але зрощує Бог» (1Кор.3:6). Ми за інтегроване служіння, де людська мудрість підпорядкована Божій. Де психологія — це інструмент, а Христос — Цілитель. Коли все працює разом, але в правильному порядку — тоді й серце розуміє, і душа оживає.

— Ви говорите про брак кадрів у сфері душеопікунства. У чому полягає причина нестачі служителів?

Чи змінюється ситуація на краще? Які методи підготовки душеопікунів ви використовуєте?

— Ця проблема залишається однією з найгостріших.

Причини нестачі кадрів у сфері душеопікунства такі:

1. Кризу душеопікунства відкрила повномасштабна війна Росії проти України. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я кількість людей, які відчувають погіршення психологічного здоров'я, зросла на 46%. Жодна країна чи локальна церква у світі не готова до такого збільшення потреби в душеопікунах. Та ми активно включилися в підготовку лідерів душеопікунства на різних рівнях — від початкового до більш глибокого.

2. Історичне табу на емоційні й душевні теми. Покоління наших батьків переживало репресії, у яких відкривати свій душевний стан було небезпечно і вважалося ознакою слабкості. Часи змінилися, але люди, які були загартовані стражданнями, нечасто говорили про власні переживання.

У багатьох церквах було прийнято «перемагати», а не «ділитися слабкістю». Душевні проблеми часто сприймалися як ознака слабкої віри. Це породило мовчання — як серед служителів, так і серед членів громад.

3. Відсутність системного навчання. Церква в підпіллі не мала можливості розвивати інституції душеопікунства. А за останні 34 роки незалежності ми ще перебуваємо в стані створення власних академічних програм із душеопіки. У більшості церков немає чіткої підготовки душеопікунів. Люди не знають, як це робити — і бояться нашкодити.

4. Емоційне вигорання діючих служителів. Ті, хто вже працює з людьми, часто бувають виснажені, перевантажені й не мають ні ресурсу, ні підтримки, щоби продовжувати служіння. Ми працюємо над тим, щоб постійно проводити різні заходи, які б давали служителям і відпочинок, і інтелектуальне та духовне оновлення.

Але є і позитивні зміни. Дедалі більше пасторів і лідерів усвідомлюють потребу в якісному душео-

пікунстві. Після початку війни церкви стали більш відкриті до навчання, взаємодії з психологами, пошуку інструментів для підтримки людей. З'явилися перші системні програми підготовки душеопікунів на базі УЦХВЕ, які вже пройшли десятки служителів по всій країні.

Ситуація змінюється, і ми бачимо нове покоління служителів, які не бояться вразливості, і хочуть допомогати іншим проходити шлях зцілення в Христі.

Наше бачення — щоб у кожній церкві ХВЕ був хоча б один навчений душеопікун. Але ще важливіше — щоб у церкві була атмосфера, де люди не бояться відкривати серце, де правда не карається, а зцілюється, і де служитель знає не лише «що сказати», а як бути поруч. Кадри — це не лише навчання. Це — покликання, підтримка й духовне зростання всередині служіння.

— Які проекти, заходи з душеопікунства встиг реалізувати ваш департамент? Що планується найближчим часом?

— Ми вже провели десятки семінарів «Зцілення душевних ран» у співпраці з Біблійним товариством, Інститутом зцілення травм, Київським біблійним інститутом та гуманітарною організацією «Сумка самарянина». Вони відбулися майже в кожному регіоні України, і зібрали сотні учасників.

Також проводимо курси кризової першої допомоги, зокрема програму «Долаючи велике лихо», а також тренінги з консультування, психосоціальної підтримки й онлайн-курс «Основи душеопікунства», який розкриває ключові теми травм і духовної підтримки.

У планах — запустити серії онлайн-тренінгів та курсів, спрямованих на зміцнення психологічної стійкості українців, розвиток знань у сфері психосоціальної підтримки, а також глибші програми підготовки для служителів. Також служители Київського біблійного інституту працюють над відкриттям програми з душеопікунства бакалаврського рівня.

**Підготував
Василь Мартинюк**

Гюльшан Ковалюк: «У мене є мрія, щоб християни, особливо служителі, були обізнані у сфері душеопіки»

Департамент жіночого служіння УЦХВЄ активно працює у сфері душеопіки. Духовну підтримку дівчата та жінки можуть отримати офлайн — у всіх областях України, у більшості церков наших міст та сіл, є жіночі служіння. А завдяки можливостям інтернету сотні тисяч жінок і дівчат із України та цілого світу отримують духовне (і не лише) спорядження, підтримку й допомогу.

У рамках онлайн-служіння Департаменту діє проєкт базової душеопіки «Менторки». Він щорічно допомагає багатьом жінкам і дівчатам з нашого братства та з інших конфесій. Первинну душеопіку в цьому проєкті надають шестеро досвідчених сестер. Інформація та контакти менторок збережені в дописах, зібраних у хайлайті «Менторки» на інстаграм-сторінці Жіночого служіння УЦХВЄ.

Також активно діє проєкт «Анонімні запитання», на які дають відповіді 13 сестер. До речі, уже ціла бібліотека з готових відповідей, зібрана за різними темами, зберігається у хайлайтах на сторінці в інстаграмі. Підписавшись на цю сторінку та залишивши своє звернення, ви можете отримати молитовну допомогу.

Крім того діє проєкт «Мама серця» — для мам особливих дітей із України та інших країн світу, проєкт «Втішена» — платформа підтримки дружин полеглих військових, та безліч інших ініціатив, які можуть бути корисними для жінок і не тільки.

Загалом до онлайн-служіння залучено понад 100 активних та досвідчених сестер із України та інших країн світу. Вони пишуть корисні й натхненні тексти, відповідають на запитання, моляться, служать як душеопікунки та організують зустрічі для сестер.

Сьогодні наша розмова з Гюльшан Ковалюк — християнкою з церкви «Воскресіння» м. Івано-Франківська, мамою трьох дітей, яка працює в проєкті «Менторки», а також близько 15 років активно служить жінкам, зокрема у сфері душеопіки.

Ось як вона говорить про своє служіння на своїй сторінці в соцмережах.

— Відчувати, слухати, розуміти, бути поряд — це те, що потрібно жінкам усіх поколінь. Усі різні, у кожній свої потреби, але ж хто, як не жінка, зрозуміє жінку?

Я переконана, що життя в покликанні та рух у дарах — це те, до чого покликав мене Ісус.

Чи думала я колись, що буду служити жінкам? Однозначно — ні. Але в Бога були свої плани, і я пройшла довгий шлях переміни себе, щоб побачити, що поряд зі мною є ті, кому я можу бути благословенням та підтримкою.

Жінка — це унікальне Боже творіння, яке заслуговує на те, щоб жити якісним, вільним та зціленим життям у Христі. Служачи жінкам, я вчуся від них. У кожній із них я бачу, який сильний Господь і як невпинно потрібно протистояти ворогу за кожен їхню душу. Ворог від часу створення жінки намагається її зламати, розбити, спокусити, знецінити, позбавити спасіння, використати її досвід проти неї самої та оточення, засоромити, вкрати, убити й згубити.

Я — жінка, і я не ідеальна, але шукаю Бога, щоб хоча б трохи бути схожою на Нього: змінитися, відродитися, відновитися, зцілитися та бути інструментом у Його руках на цій землі. Моє служіння жінкам — це мій шлях, де я бачу Бога, і я можу допомогти тій, яка загубилася, розчарувалася, впала чи не бачить Його через сльози, переживаючи біль.

Чи щаслива я в служінні жінкам? Однозначно — так. І це не тільки про якийсь проєкт чи сезон, це про життя. Йду цією дорогою вже близько 15-ти років...

Гюльшан Ковалюк

— Служіння жінкам, душеопіка жінок — це те, у чому ви рухаєтеся. Чи можна цьому навчитися, чи це покликання від Бога?

— Одразу хочу сказати, що в мене немає психологічної освіти. Утім завжди вчуся самостійно, проходжу курси, слухаю різні семінари, беру участь у зум-зустрічах, присвячених темам душеопікунства. Маю розуміння, що людина, яка служить, повинна завжди вчитися, десь черпати інформацію та знання, щоб щось дати іншим. Але спеціальної освіти в цій сфері я поки що не здобула.

Але, як на мене, душеопікунство — це більше про покликання, про Боже провадження. І я відчуваю, що Бог зараз веде мене саме в цьому напрямку.

— Як ви це відчуваєте? І що спонукало обрати для служіння саме напрямком душеопікунства?

— Відтоді, як прийшла до Бога, я була задіяна в різних служіннях: у дитячому, у жіночому, у сімейному (із чоловіком ми служили), у табірному, клубному. Тобто я спробувала себе в різних сферах. Як християнка я служила там, де була потреба

— тобто робила те, що було потрібно на даний момент у церкві. Щось мені більше подобалося, щось менше. Наприклад, жіноче служіння завжди мені було до душі, завжди було приємне. Утім ніколи не ставила собі запитання, чи це моє покликання. Та в якусь мить зрозуміла, що кожна ця сфера, у якій служу, відкриває мені набагато більші потреби людей. Тобто кожна категорія людей, яким ми служили, потребувала чогось більшого, ніж ми їм давали.

Наприклад, якщо казати про дітей, то ми проводимо для них недільні школи, клуби й табори, де граємо з ними в ігри, учимо їх чомусь. Але є травмовані діти, яким потрібна глибша допомога. Є жінки, яким ми служимо на семінарах, конференціях та різних зустрічах, але в багатьох із них є глибокі особисті проблеми, травми, і вони потребують особистої розмови та підтримки. Тоді я стала піднімати більш глибокі теми в себе на сторінках у соцмережах, а також говорити про це під час різних зустрічей, які ми проводили для жінок.

Згодом Людмила Бендус, відповідальна за Департамент жіночо-

го служіння, запросила мене долучитися до її команди. Ми зустрілися у Львові, де працювали над формуванням стратегії жіночого служіння. А під час відповідних навчань та конференцій, які ми проводили у Брюховичах, що біля Львова, я ще більше утвердилася, що обрала правильний напрямок, бо бачила, як багато жінок потребує допомоги, поради, підтримки, віти, молитви.

І коли Департамент жіночого служіння зніціював створення проекту «Менторки» та програму F3, де жінки могли ставити запитання, вона запросила й мене долучитися до нього. І там я ще більше переконалася, що Бог хоче мене використовувати в цьому напрямку. Помічала за собою, що коли читаю певне запитання, то одразу відчуваю, що Бог хоче сказати тій чи іншій людині. І коли я відповідала, то бачила, що це було не від моїх знань чи моїх слів, а від Бога.

— Чи достатньо того, що Бог провадить вас у служінні, чи все ж таки потрібно й самому докладати зусиль, здобуваючи певні знання?

— Коли я стала служити в цьому напрямку, то зрозуміла, що не можу стояти на місці, а мушу вчитися, тому що є дуже багато різних запитів. Я навчаюся на бакалавраті в КБІ. А ще була на заняттях Інституту зцілення душевних ран. Також брала участь у семінарах щодо психосоціальної підтримки військових. Я пройшла цей курс, щоби знати їхні потреби, тому що в нашій церкві під час війни стали служити військовим і час від часу я проводжу навчальні семінари для нашої команди соціального служіння.

Багато інформації беру з книг. А також шукаю Божих відкриттів, тому що без цього в душеопіці ніяк. Ти можеш пройти безліч курсів, але це не допоможе тобі стати корисною для інших. Якщо ти не маєш особистих стосунків із Богом, то самі лише знання тебе не врятують.

— Чи є якийсь напрямок душеопікунства, який по-особливому вам близький?

— Із часом я зрозуміла, у якій сфері можу рухатися, що мені ближче, тому що одна людина не може

осягнути всі теми, усі сфери. Мене Бог більше спонукує служити в темах травми, залежностей, відкинення, демонічних впливів, коли людина відчуває, що на неї спрямований якийсь сторонній тиск, і вона не може пояснити, що це таке. Я бачу, що Бог мене веде в молитві за людей, коли їм потрібна допомога й порада. Мені вдається спілкуватися з жінками, які пережили насильство. У моєму серці відгукується їхній біль, а їх підбадьорюють мої поради. Таким жінкам дуже важливо, що їх не засуджують, що вони можуть прийти й відкритися. Бо дуже часто чую таке: «Ну, ви вже, певно, розчарувалися в мені — я погана людина». І я розумію, що цим жінкам соромно з цим прийти до служителя, соромно розповісти свою історію, бо вони бояться, що їх не зрозуміють, не підтримають, засудять. Бояться, що їм нічим не допоможуть — і вони дарма відкрилися.

Тому мені дуже важливо, щоб жінка, яка переживає якусь травму, проблему, трагедію, якийсь біль — мала до кого прийти. І в мене є така мрія, щоб християни, особливо служителі, були обізнані у сфері душеопіки. А золоте правило душеопіки, як і медицини, — не нашкодь. Але, на жаль, дуже багато людей зранені саме через неприйняття в церкві. Буває, служителі, до яких звертаються, говорять стандарті фрази: «Молися», «Терпи», «Ти нагрішила — і це тобі за те», «Ти мало молишся»... Або: «Та просто не роби цього». А ці всі поради не допомагають. Це ще більше людину розбиває, і тому багато жінок, багато дівчат і надалі залишаються зі своїм болем, у своїй проблемі. А згодом смиряються і страждають, не показуючи цього нікому. І такі люди руйнують самі себе, руйнують свої стосунки в шлюбі, руйнують своїх дітей.

Останнім часом, особливо через війну, ці всі проблеми загострилися, бо піднялися нагору всі глибинні травми, усі страхи, тривожність. Особливо страждає емоційна сфера. Багато жінок кричать на дітей, сваряться з чоловіками, тому що не можуть впоратися з власними емоціями. Точніше, не знають, як це зробити. І не знають, до кого з

цим звертатися, як їм вгамувати себе, звідки береться та злість і куди її дівати. І тут допомога душеопікуна може стати дуже цінною.

— Чи потребують душеопіки християни? Чи вони самі мають бути тими, хто опікує інших?

— Хто, як не ми, християни, маємо допомагати тим, хто цього потребує. А ще зрозуміла таке: не обов'язково щось пройти чи пережити, мати конкретний досвід, щоб допомогти іншій людині. Ми маємо привести її до Христа, переконавши її в тому, що Він допоможе. Ісус сказав самарянці, що в Нього є жива вода. І якщо ти знаєш Того, у Кого є жива вода, то сам знаєш, куди йти по неї, і можеш спрямувати туди інших.

Для мене душеопіка — це коли ти не просто слухаєш людину, не просто щось радиш їй, а коли ведеш її до Христа. Ось основне в душеопіці. Багато хто думає, що людині треба від нас тільки консультація, поради, допомога. І це, звісно, потрібно. Але передусім людині потрібен Бог. І це актуально навіть тоді, коли ми говоримо про душеопіку християн.

Так, християнам потрібна душеопіка. Як не дивно це казати, але їм потрібен Ісус, тому що багато тих, хто нині називає себе християнами, загубили дорогу до Христа. Це боляче, це сумно, але це реальність. Багато жінок сьогодні не чують Бога, не моляться, не читають Біблії. У них немає на це сил через безліч невирішених проблем, які роками не вирішуються. Тому вони стривожені, стурбовані, не довіряють Богові, бояться Бога і сумніваються в тому, що Бог їх ще чує. Вони плачуть, страждають і не бачать виходу. Тому їм потрібен хтось, хто просто скаже: «Ісус за тебе, Ісус тебе любить, Він хоче тобі допомогти — Він тебе приймає, Він тебе чекає. Тому спробуймо разом розібратися в тому, що можна зробити, щоб покращити твій стан».

Душеопіка важлива. І було б просто чудово, якби в кожній місцевій церкві була команда душеопікунів, які будуть навчатися, які готові підтримати людей із проблемами і трохи розвантажити служителів.

— Тобто душеопікою можуть займатися не лише пастори?

— Так, у нас є такий стереотип, що лише пастор розуміється в проблемах людей, і лише він знає, як допомогти. Звісно, що є проблеми й питання, із якими варто йти лише до пастора. Але є такі поточні життєві питання, із якими могли б допомогти інші люди. Тому було б добре, щоб у кожній церкві діяла група людей, які мають дари й покликання саме у сфері душеопіки. І вони могли б здобувати певну освіту, а за краще — якісне навчання в цьому напрямку. Це було б благословення для кожної церкви.

За час свого служіння я розробила курс, який допомагає людям. Іноді проводжу семінари за цим курсом і бачу, що це потрібно, тому що багато з нас не знає елементарних речей навіть про самих себе: чому я така, чому так живу, чому повторюю ті ж самі помилки, чому в мене виникають ті чи інші емоції або чому я пам'ятаю завдані мені образи. Потім, зрозумівши себе, людина зможе знайти спосіб, як допомогти собі, як розібратися у своїх проблемах.

Я раджу всім вчитися, заглиблюватися в себе і в стосунки з Богом. І якщо ви відчуєте, що маєте покликання до душеопіки, — то прикладіть усі зусилля, щоб отримати відповідні знання — вчіться, читайте, моліться за це, досліджуйте Слово, просіть у Бога керівництва.

Звісно, навчайтеся з мудрістю та пильністю. У цьому процесі велике значення відіграє критичне мислення. Ми маємо користуватися ним, коли читаємо різні книги чи проходимо певні навчальні курси, тому що кожен викладач, кожен автор — це людина, яка має свою думку, а ми повинні мати тверезий розум, щоб опиратися на істину.

— Розкажіть про проєкт «Менторки», який діє при Жіночому служінні УЦХВС?

— Це команда жінок, яка служить жінкам та дівчатам. Наприклад, якщо в когось із жінок є потреба, то вона пише в директ жіночого служіння або знаходить відповідне посилання. Там обирає

менторку і вже напряду пише їй свій запит.

Я працюю так: коли до мене звертається людина і каже, що їй потрібна допомога, то одразу прошу її коротко описати ситуацію. Після того намагаюся окреслити шляхи її вирішення. Зазвичай це обмежується кількома порадами. Але є й такі жінки, із якими я працюю по декілька місяців. Якщо це питання залежності чи травми, то потрібна набагато глибша і, звісно, довша співпраця, тому що однією порадю тут не обійтись.

Наприклад, якщо людина в залежності й хоче її позбутися, але не має, до кого звернутися для підзвітності, то ми виділяємо тридцять, шістдесят, а іноді й дев'яносто днів для консультування — і вона протягом цього часу мені звітує про свій прогрес. Ми проходимо відповідну програму, яка включає консультування, розмови, спільну молитву. Є час, коли ми шукаємо глибинні мотиви проблеми, розбираємо, чому так трапилося.

Я не беруся консультувати дівчаток, які розбираються зі своїми любовними проблемами: хлопець любив, розлюбив, — тому вони звертаються до інших менторок.

Після того, як я поспілкувалася з кимось, і бачу, що в мене щось не виходить, то можу спрямувати ту людину до іншої менторки. Або ж ми завершуємо роботу, бо вона отримала певну відповідь чи розуміння, як їй діяти далі. Буває, що відправляю людину до її служителя, тому що є такі питання, які потрібно вирішувати саме з ним.

Ситуації бувають різні, але це потужний, серйозний проєкт, тому що, справді, є такі жінки, які не мають до кого прийти зі своїм болем. Вони, як я вже сказала, соромляться, бояться розголосу. А ось так — спілкуючись онлайн із жінкою, яка тебе особисто не знає і нікому про тебе нічого не розкаже, людина може виворитися, отримати підтримку та пораду.

— Чи виконують люди ті поради, які ви їм даєте?

— Звичайно, що є категорія жінок, які приходять просто, щоб виворитися. І вони далі нічого не роблять, щоб змінити ситуацію, не хочуть докладати жодних зусиль, каються. І тоді нічого не виходить. І це очевидно. Це так, як у лікуванні: якщо людина прийшла з певною скаргою до лікаря, і він їй дає певні поради, а вона їх ігнорує, то хвороба нікуди не зникне. І проблема залишиться. Так само й в душеопіці. Людина може багато розповідати, бути відкритою, ділитися своїми проблемами. Але якщо вона не докладатиме зусиль, усе залишиться так, як і було. Є також люди, у яких усі винні, окрім них. Таким теж допомогти дуже важко.

Але за цей час, протягом якого я служу в цьому проєкті, побачила, що він реально працює. І ми можемо послужити багатьом дівчатам та жінкам, які у свою чергу можуть отримати реальну допомогу й більш вільно та радісно йти за Христом.

*Розмовляла
Ольга Міцевська*

Вона сказала Богові «так» — закінчився земний шлях Віри Деркач

З глибоким сумом сповіщаємо, що 29 серпня 2025 року відійшла у вічність наша дорога сестра Віра Іванівна Деркач. У вересні їй мало б виповнитися 66 років. Ще з юності Віра вирішила присвятити своє життя служінню для Господа і людей.

На початку 1990-х років з благословення старших служителів вона започаткувала служіння дітям і підліткам в об'єднанні церков ХВЕ. Завдяки її старанням були організовані перші недільні школи, а пізніше почали функціонувати табори і гуртки. Віра ініціювала навчання вчителів недільних шкіл при помісних церквах та призначення відповідальних за дитяче служіння в кожній області.

У 1995 році старші служителі запропонували сестрі Вірі розпочати жіноче служіння. Вона відповіла їм і Богові «так». Потім були майже 30 років жертвовної праці. Жіночі конференції, навчання різних рівнів, створення мережі служінь (молитовне, соціальне, служіння дівчатам, заміжнім, вдовам).

Віра Іванівна мала велике серце, яке вмещало людей. Спілкування з нею надихало рости у вірі, надії та подяці Ісусу Христу. Навіть коли переїхала до родини у Сполучені Штати, Віра продовжувала служити Україні. До останнього подиху вона підбадьорювала, надихала і благословляла.

Висловлюємо щирі співчуття всім рідним і близьким.

*Від імені Правління та Комітету УЦХВЕ,
Старший єпископ Анатолій КОЗАЧОК*

Служіння жертвам насильства

Коли відбуваються насильницькі дії однієї особистості над іншою, допомоги потребують троє — жертва, насильник та їхнє оточення. Адже насильство не відбувається на безлюдному острові. Травми, завдані жертві, неминуче торкаються інших. Насильник може бути небезпечним також для інших. Тому ми розглянемо три напрямки консультування — жертви, насильника та оточення.

Сфери насильства

Основні сфери насильства — фізичне, емоційне, сексуальне. Крім того, можна зазначити економічне, релігійне, соціальне тощо. Фізичне насильство — це побиття, штовхання. А також — не надання допомоги. Емоційне насильство — грубі слова, крик, образи, приниження. Це відбивається на фізичному та душевному стані людини. Сила насильства залежить від трьох факторів. Наскільки агресивний і підступний насильник. Наскільки слабка й беззахисна жертва. Наскільки насильник і жертва близькі між собою, адже близька людина найкраще знає наші вразливі місця, ми довіряємо їй і часто залежні від неї. Особливо болюча зрада й несправедливість — від близьких. За статистикою найчастіше люди зазнають насильства у шлюбі та сім'ї — тобто в родинних стосунках. Найбільш беззахисні перед впливом насильства діти. Тому більшість травм, зокрема й найглибших із них ми зазнаємо в дитинстві.

Насильник діє двома основними шляхами — роблячи те, чого не повинен робити, і не даючи того, що повинен дати. Наприклад, коли батьки не підтримують і не хвалять дітей — це теж одна з форм насильства. Багато дітей не змогли роз-

винутися повністю через насмішки над їхніми слабкостями. Чому підлітки іноді такі жорстокі, нападають на слабших? Тому що самі не отримують любові, зазнають насильства, тож у свою чергу чинять насильство щодо тих, хто не може їм протистати. Діти, які ростуть у любові, розумінні, не мають потреби знущати над іншими. Дитяча жорстокість — це один із тривожних симптомів. Хлопчик уперше усвідомлює себе чоловіком тоді, коли йому про це скаже чоловік — його батько. І навпаки — саме батько може своїми словами і ставленням повністю знищити в синові чоловіче начало. Найчастіше потім такі хлопці не здатні будувати стосунки зі старшими чоловіками і керівниками. Переважно вони дружать тільки з молодшими або слабшими. Це теж симптом жертви насильства.

Соціальне насильство — коли, наприклад, дітей позбавляють елементарної турботи, обділяють увагою. Часто вони виростають і платять тим самим. Два прокляття сучасного світу — покинуті діти при живих батьках і покинуті батьки при живих дітях. Економічне насильство — маніпуляція людьми, які фінансово залежні від насильника, або вплив на жертву з метою отримати кошти. Насильство може виражатися у вигляді вимог, скарг, обману, підкупу. Наприклад, коли батьки вважають, що мають право втручатися в життя дорослих дітей, бо під-

тримують їх фінансово. Коли змушують слухатися, маніпулюючи своїми хворобами: «У мене інфаркт буде!» або образами: «Я з тобою не розмовлятиму!» Коли намагаються викликати жалість. Тому дуже важливо навчитися, якщо потрібно, казати «ні» без почуття провини.

Релігійне насильство — коли Біблію використовують як палицю, нищачи інакомислячих. Воно буває таким жорстоким, що жертва зненавидує і насильника, і Бога, Якого той представляє. Я знаю безумних батьків, які змушували 10-річну дитину роздягнутися, щоб покарати її при всіх. Знаю таких, які ставили дітей на коліна й гнівно цитували їм Біблію. Яке ставлення до Бога та Біблії це може виховати?

Жертви сексуального насильства

Окрема тема — сексуальне насильство, яке, на жаль, сьогодні дуже поширене. За статистикою кожна п'ята жінка і кожен сьомий чоловік зазнавали сексуального насильства в різних формах. Ми розглянемо методи допомоги постраждалим у цій сфері. Напевно, кожен четвертий із тих, хто звертається за консультуванням до нашої команди, постраждав через сексуальне насильство. Тож якщо ви долучитесь до душеопікунства, цієї теми ніяк не оминете.

Для прикладу наведу одну історію (деякі деталі змінені з метою анонімності). Це сталося під час од-

ного мого відвідування, коли я прибув до великого офісу християнської організації. Чекаючи на заплановану зустріч, мимоволі спостерігав за людьми. Як стоматолог знехотя помічає, у кого які проблеми із зубами,

так мені падають у очі внутрішні рани людей навколо. Звернув увагу на одну співробітницю, на те, як вона спілкується з людьми — загалом на мову її тіла. До речі, важливо вміти читати мову тіла. Учені вважають, що лише 7% інформації ми передаємо вербально, а 93% — це міміка, тембр, інтонація, жести і т. ін. Найбільше мене насторожило, як ця жінка реагує на компліменти. Людина нездатна приймати любов, якщо вважає себе недостойною любові. Те, як ми сприймаємо похвалу, дуже багато говорить про наше ставлення до себе. Коли прийшов мій друг-пастор, я запитав, чи знає він цю сестру. Він сказав, що вона з його церкви, навернулася до Бога кілька років тому та дуже активна в служінні. Зовні дуже привітна й миловидна жінка, хороший фахівець, але я був упевнений, що вона має серйозні внутрішні проблеми.

Згодом ми мали нагоду поспілкуватися, і я знову зауважив: коли з нею говорять як із жінкою — вона поводить себе, ніби 10-річна дівчинка. Це значить, що є сфера, яка не розвивалася, тому що була заблокована болем. Поставив їй багато запитань, зокрема про дитинство. «У нас була чудова сім'я, щасливе дитинство...» — вона розповідала про різні події та обставини. Але я помітив, що зовсім не згадує періоду до 11 років. Я молився — і отримав внутрішнє відкриття. Зауважу, що роблю так дуже рідко, але в той момент прямо поставив їй запитання: «Що з тобою сталося у віці 11 років?» і назвав місце. Далі відбулося те, що шокувало пастора, який був із нами. Її обличчя змінилося, на ньому відобразилася страшна мука. Вона стала кричати й качатися по підлозі від внутрішнього болю. Це тривало більше, ніж пів години. Кажу пастору: «Не хвилюйся, це нормально, вона має це пережити». Чому так сталося? Я різким рухом відкрив двері в кімнату болю, вона опинилася з ним лицем до лица. Звісно, зазвичай ми разом шукаємо ці двері, заходимо в них поступово. Але тут вони були настільки заблоковані, що навіть не контролювалися пам'яттю та свідомістю. І саме в зоні нашого болю найчастіше міститься корінь проблеми. Вия-

вилосся, що 11-літньою дівчинка була жорстоко згвалтована.

Ми довго спілкувалися, роблячи паузи, коли вона не могла говорити через ридання і гнів. Крок за кроком жінка проходила через зону болю. Потім я поставив перед нею стілець і сказав: «Уяви, що перед тобою сидить він — насильник. Чи хочеш ти висловити все, що наболіло за ці роки?» — «Дуже хочу!» Ми лишили її сам на сам зі стільцем. За стіною чулися її крики. Коли повернулися, жінка заспокоїлася, але була дуже виснажена — вона йшла крізь свій біль надзвичайно швидко. Зазвичай ця подорож займає місяці, навіть роки. Я сів на той самий стілець перед нею: «Ти висловила агресору все, що думала і відчувала. А тепер я скажу те, що ти хотіла б від нього почути: «Прости!» Вона знову стала плакати й плакала дуже довго. Я запитав: «Чи можеш ти прийняти вольове рішення простити?» — «Ні, не можу. Це надто жорстоко». Вона розповіла, скільки сорому, страху, зневаги до себе відчувала все життя. Скільки разів прокидалася від жахіть. Сексуальне насильство руйнує внутрішній світ людини, її особистість, торкаючись майже всіх сфер життя — немає такого куточка людського єства, якого воно б не зачепило. Це і стосунки з Богом, і стосунки з людьми, і ставлення до себе, і навіть фізичне здоров'я — все надламується. Я сказав: «Це твій вибір. Можеш лишитися в цьому стані, але тільки після прощення прийде зцілення». Ми молилися й відчували присутність Божого Духа. Не можна підганяти з прощенням, але в цьому випадку Бог інтенсивно працював над її серцем. І я ще раз попросив її зробити цей вибір. Незважаючи на біль — над болем ще доведеться працювати. Важливо — прийняти рішення простити. Вона знову на певний час лишилася на самоті. І зрештою зробила крок до Господа. Тиха Божа благодать, Його безмежна любов наповнила кімнату під час молитви. Бог дуже милостивий до жертв насильства, Він зціляє зламаних серцем.

Перед моїм від'їздом ми ще раз зустрілися. Я порадив їй ще рік почекати й не вирішувати питання з одруженням. Вона здивувалася:

«Яке одруження?» Я пояснив: «Через біль ти мало розвивалася в цій сфері, тому після зцілення дуже швидко наздоженеш цей час — від 11 до 28 років. У тобі пробуджується багато пригнічених раніше почуттів — любов, пристрасть. Ти розквітнеш як жінка. Але не спіши, тому що до багатьох речей ще будеш не готова. Ти маєш навчитися жити з цими бурхливими емоціями, керувати ними». Через кілька років я зустрівся з моїм другом-пастором і запитав про долю цієї жінки. Він розповів, що вона справді відновила, через рік вийшла заміж, народила дітей.

Фази сексуального насильства

Як ми вже говорили, сексуальне насильство — найбільш руйнівне для особистості. Але воно може мати різні фази. Перша з них — безконтактна. Це, наприклад, знущання із фізіологічних особливостей дитини, які стосуються саме її статевої приналежності. Часто насильник готує свою жертву певними розповідями сексуального характеру, журналами, фільмами, вселяючи їй думку, що це нормально. Або каже: «Це буде наш маленький секрет!» Іноді підкупляє подарунками. Жертва переживає змішані почуття: із одного боку — сором, страх, а з іншого — залежність і прив'язаність до дорослого. Друга фаза — розбещення. Коли насильник вторгається в інтимну зону дитини шляхом дотиків, оголення і т. ін. Такого виду насильства зазначають за статистикою 25% дівчат та 15% хлопців. Іноді цю фазу не сприймають, як щось серйозне — голвне, що не було фізичного контакту. Але такі дії мають не менш глибокий вплив на психіку дитини, ніж безпосереднє насильство. І третя фаза — згвалтування в різних формах.

За статистикою найчастіше діти переживають сексуальне насильство у віці 5-9 років — коли вони найбільш незахищені. І чим менша дитина, тим важчі наслідки. Ще один страшний факт: переважно насильня здійснюється родичами і близькими людьми — батьками, братами і сестрами, тітками, дядьками, сусідами. Переважно це не випадкова та не одноразова дія, а процес, який триває роками. І, на жаль, ду-

же рідко це вдається вчасно виявити й зупинити. Тому батьки відповідальні за те, із ким спілкуються їхні діти, де вони лишаються на ніч. Із мого досвіду часто саме через власну зайнятість або недбалість батьки лишали дитину з тим, хто поступово її розбещував, впливаючи на розум, волю, почуття.

Як можна зрозуміти, що перед вами людина, яка потребує допомоги? Перш за все, звичайно, є фізичні ознаки — синці, рани, венеричні хвороби, врешті-решт вагітність (хоча це буває дуже рідко). Психологічні ознаки — замкнутість, розсіяна увага, проблеми в навчанні. Або ж навпаки — перфекціонізм у всьому, щоб компенсувати внутрішню неповноцінність.

Наслідки насильства

Задумайтеся — серед нас щодня ходять жертви насильства, зруйновані всередині, які намагаються якось вижити, які не можуть прийняти себе, налагодити стосунки з іншими... Вражаючий факт: часто особистість людини, яка тривалий час була жертвою, настільки деформована, що підсвідомо шукає собі партнера, із яким їй було б звично — тобто знову ж насильника. Насильник теж завжди шукає нову жертву. Тож найчастіше вони знаходять одне одного й підходять, як ключ до замка. Коли ви бачите людину, яка дозволяє всім над собою знущатися в сім'ї, на роботі, будьде — це яскрава ознака жертви насильства. Вона завжди оточуватиме себе насильниками, поки не отримає зцілення від свого минулого. Статистика показує, що дівчата, які виховувалися в сім'ї алкоголіка, час-

то потім виходять заміж за алкоголіка, бо він дуже схожий на їхнього батька. Або ж насильство може дати протилежний ефект, коли, наприклад, жінка уникає стосунків із чоловіками, ненавидить усіх чоловіків і не може або ж свідомо відмовляється виходити заміж. Такі люди часто стають фанатично релігійними, впадають у спокусу надмірної «святості».

Одноразові та спонтанні випадки насильства частіше трапляються в більш дорослому віці. Насильник обирає майбутню жертву. Він — психолог, який прекрасно вміє грати на емоціях. І добре, коли батьки певною мірою обмежують свободу своїх дітей, особливо дівчат, задля їхньої безпеки. Повного зцілення від наслідків пережитого насильства фактично немає. Так чи інакше воно впливає на подальше життя — психіку, спосіб поведінки, стосунки. Руйнує мислення, бажання, почуття. Навколо нас йде жорстока невидима війна із багатьма пораненими, убитими та полоненими. Найчастіше вони не отримують належної підтримки й лікування своїх ран. Тому що жертва дуже рідко наважується звернутися по допомогу. А також тому, що серед слов'ян дуже мало звертають уваги на ці теми. Наше виховання не передбачає вміння висловлювати свої почуття, бути відкритими. Тому люди закривається в собі й все життя страждають від внутрішньої проблеми. І з часом вона стає частиною характеру людини.

Нерідко жертвами насильства стають діти, обділені увагою. Вони намагаються отримати схвалення дорослих. Уявіть, якщо батько ні-

коли не скаже дочці: «Яка ти в мене красива!», не візьме на руки, а «добрий дядя» навпаки — осипає компліментами й ніжністю. І жертва тягнеться до насильника, ніби кролик у пашу пітона. Поступово в її свідомості утверджується установка: погана любов краще, ніж жодної. Найчастіше стають жертвами ті дівчата, які не отримали достатньо любові від свого батька.

Майже завжди після зґвалтування жертву переслідує провина — що вона нічого не зробила або зробила недостатньо, або ж сама спровокувала насильство. Я б навіть сказав, що це домінуюче почуття в таких випадках. Людину мучить провина за власні почуття — одночасно любов і ненависть до ґвалтівника. Іноді вона навіть виправдовує його. Якщо якимось чином правда відкривається — вона звинувачує себе за всі наслідки, наприклад, за ганьбу, яка впала на її родину. На жаль, реакція навколишніх часто ще більше посилює цю вину. Також жертва відчуває страх — що вона тепер неповноцінна, що хтось дізнається, що це ніколи не закінчиться, що вона завагітніє. Цей страх починає керувати нею. Жертва відчуває гнів — на насильника, на себе, на тих, хто її оточує, які не заступилися за неї (майже завжди це батьки).

Ще один наслідок — це тріщина в стосунках із Богом. Людина не вірить уже нікому — ні дорослим, ні близьким, ні Богу. Вона більше не може вільно й відкрито приймати Його дари.

Вибір і зцілення

Перше, що відчуває жертва насильства — шок. Наступне — запе-

речення: «Невже це справді було? Цього не могло статися зі мною! Він не міг так вчинити!» Далі — болісний період усвідомлення наслідків пережитого й свого нового статусу. Гострий стрес може тривати від кількох місяців до кількох років. І якщо люди все ж приходять до душеопікунів, то якраз у період усвідомлення.

Рано чи пізно настає ключовий момент — момент вибору. Коли людина вирішує, як діяти далі. Цей момент визначає все її подальше життя. Вибір завжди визначає результат. Якщо ви перебуваєте з жертвою в цій точці, будь ласка, допоможіть їй прийняти правильне рішення. Багато консультантів намагаються зробити неможливе — досягнути миттєвого зцілення: «Зараз ми помолимося — і Бог повністю вилікує твої думки, бажання і почуття!» У консультуванні важливо направити людину до потрібної цілі. Після таких страшних потрясінь зміни не приходять за одну мить.

Отже, який вибір може зробити жертва насильства. Перший із них — замкнутися в собі. Але це ніколи не веде до виходу з проблеми. Постарайтеся пояснити людині, що це тупиковий варіант. Ознаки такого рішення — самотність, відчуження, озлобленість, життя у фантазіях, сексуальна направленість на самого себе. Також нерідко — релігійний фанатизм. Людина відчуває себе неповноцінною, бракованою, використаною, забрудненою. Але тікає від цього стану не до Христа, а в релігійність. Часто вона поринає в самобичування, у тому числі фізичне, наприклад — робить надрізи на руках. Або ж робить себе мішенню для атак інших людей. Це ще одна з причин, чому жертва свідомо або підсвідомо знову шукає насильника. Вона одночасно ненавидить і потребує його, відчуває біль і насолоду. Таким чином людина намагається заглушити почуття вини, певною мірою спокутувати її. Але тільки Ісус Христос, Який узяв нашу вину і наш біль на Себе, може забрати цей тягар. У старості такі люди дуже часто мають серйозні проблеми з психікою, пам'яттю і здоровим глуздом. Адже вони довгі роки руйнували самих себе.

Другий вибір — це пристосування. Людина зникає й пристосовується до ситуації, що склалася, до свого місця в ній. Ніби надламана рослина, яка продовжує рости, але в неприродному положенні. Жертва змиряється зі своєю втратою та своїм майбутнім, старається якось жити далі. Цей вибір приносить певне полегшення, але не вихід. Ключова фраза, яку тут вживають: «Час лікує». Але час не лікує, він тільки притупляє біль, допомагає забути. Часто така особистість втрачає цілісність, лишається пригніченою, не може протистояти тиску, догоджає сильним — щоб вижити. Одним із наслідків насильства може бути неприродна для віку дитини сексуальна зрілість. Коли вона поводить себе як доросла в сексуальній сфері. Нерідко це призводить до деградації ще незрілого розуму. За статистикою 75% жінок, які стали займатися проституцією, раніше пережили сексуальне насильство. Людина махнула на себе рукою — якщо вже моє життя котиться вниз, то до самого дна... А щоб заглушити біль, починає вживати алкоголь та наркотики. Також пережите насильство може вплинути на сексуальну орієнтацію жертви.

І третій вибір — це кроки до зцілення. Визнання проблеми: сталося насильство, це відбулося саме зі мною, це вчинила конкретна людина. Усвідомлення наслідків, реальний погляд на ситуацію. І далі — йти на біль. Зона проблеми — це та сама кімната в нашому серці під сімома печатями. Потрібна буде не одна розмова. Нерідко людина йтиме від душеопікуна з гострим болем. Але це шлях зцілення. Яким би не було наше минуле, воно завжди гріховне. Але Бог з милості Своєї відновлює людину. Я вірю в повноту Божої благодаті. Наші рани затягуються, хоча шрами все одно лишаються.

Служіння жертві насильства

Якщо ви стали людиною, якій вирішила відкритися жертва насильства, перш за все уважно вислухайте її. Дозвольте висловити все, що з нею сталося, вільно виявити емоції — хай це буде крик, плач, істерика... Звісно, факти потрібно перевіря-

ти, але в розмові не виявляйте недовіри. Навпаки — підбадьорюйте, адже майже завжди жертву залякують, щоб вона нікому не розповіла правду. Часто для неї це дуже важкий і ризикований крок, адже вона може бути залежною та вразливою перед агресором. Щоб захистити людину й зупинити насильника, варто звернутися до відповідних органів влади.

Якщо жертва до цього часу закривалася в собі або пристосовувалася до ситуації, покличете її на шлях зцілення. Допоможіть пройти крізь біль, змінити ставлення до себе. А також простити кривднику та отримати внутрішню свободу. Але тут не маються на увазі любов і довіра до насильника. Прощення — це вольове рішення, відмова від помсти на рівні думок, почуттів і бажань. Це не означає — усе забути.

Моліться разом із людиною в надії на Божу благодать. Я був свідком надприродних миттєвих чудес. Але, як ми зазначали, переважно зцілення — це тривалий процес. Він подібний до руху маятника. У розмові з вами людина може відчути полегшення, але невдовзі біль знову наростає. Поступово спалахи ставатимуть рідшими і більш контрольованими. Людина вчиться самостійно з ними справлятися. Так відбувається зцілення. Але не обіцяйте, що біль ніколи не повернеться. Яскрава ознака того, що зцілення почалося — людина цікавиться життям, радіє теперішньому й будує плани на майбутнє. У неї з'являються мрії, амбіції. Адже коли ми зациклені на жахливому минулому, то зовсім не думаємо про прекрасне майбутнє.

Щодо насильника, він має визнати скоєне і взяти на себе відповідальність за нього, покаятися перед жертвою, зазнати покарання. Потрібно зрозуміти причини, які привели його до агресії, і розробити відповідну стратегію допомоги такій людині. На жаль, світ сповнений насильства. І жертви насильства будуть завжди, можливо, навіть їх ставатиме більше. Тому в служінні ми постійно стикатимемося з конфліктами, болем — і маємо бути готовими до цього.

Сергій ВІТЮКОВ,
«Школа практичного служіння»

Ігор Семенюк: «Місія душеопікуна — взяти за руку і провести через біль у Божу присутність»

Ігор Семенюк — богослов, освітянин, президент Євангельського теологічного університету (м. Київ) та пастор церкви «Надія покоління» (м. Запоріжжя). У своїй нещодавно виданій книзі «Допоможіть мені це подолати» служитель розглядає різні психологічні травми, а також шляхи до зцілення на прикладі реальних життєвих історій. Ми вирішили поговорити з автором на одну з тем, яка висвітлюється в книзі — тему домашнього насильства.

Про книгу

— Хочу почати з історії написання вашої книги. Як автор, знаю, що біль часто буває поштовхом до створення тексту. Тільки якщо для поета це вірші, то для науковця — дисертація. Власне, ви казали, що весь цей біль, до якого доторкалися як служитель, спершу спонукав вас написати наукову працю, але потім вирішили змінити формат. Розкажіть, як це було.

— Усе почалося 2022 року. По-перше — повномасштабна війна, вона застає мене в поїзді «Київ — Запоріжжя». Друге — дзвонить пастор із США і розповідає вражаючу історію моєї знайомої (саме про неї починається книга). Її сім'ю я знав багато років і навіть уявити не міг, що дитина переживала сексуальні домагання від свого батька. Третє — знайоме подружжя втра-

чає свого єдиного сина від передозування наркотиками (цією історією закінчується книга). І все це відбувається впродовж одного тижня в зразкових християнських сім'ях. Невдовзі Запоріжжя наповнюється переселенцями, ми відкриваємо гуманітарний центр і починаємо їм служити. Мене як викладача на теми кризового консультування запрошують на різні заходи, присвячені зціленню від душевних ран.

Тож приходиться думати написати відповідну навчальну програму для світських і духовних закладів. Але коли я став над нею працювати, то зрозумів, що варто відійти від академічного стилю й написати книгу, яка була б доступною для кожного й могла б запалити людей до змін. Моєю метою було торкнутися найбільш проблем суспільства — домашнього насиль-

ства, сексуального насильства, булінгу, маніпуляцій, депресії, втрати близьких через війну тощо — і показати, що є вихід і надія. У книзі поєднано три напрямки: душеопікування, травмотерапія і психологічне консультування. Вона складається з історій людей, які пережили травматичні події, і методології, як справитися з наслідками.

— Попри те, що книга покликана давати надію, читати її важко. Адже вона занурює в біль жертв насильства і кидає багато викликів читачу. Я порівняв би її радше з оперативним втручанням, ніж з консервативним лікуванням. Ви з цим згодні?

— Напевно, так воно і є. Я хотів не просто поверхнево описати проблему й дати стандартні відповіді: «Молися, читай Біблію...», а зачепити за живе, показати, наскільки складні ситуації бувають у житті, кинути виклик. Можливо, навіть у когось це викличе протест. Я хотів, щоб книга поширювалася не лише в християнському середовищі. Сьогодні вона представлена також у низці світських магазинів.

Адже разом із психологічними вона пропонує душеопікунські підходи. Безсумнівно, психологія допомагає людині побачити проблему, але душеопікунство спирається на те, що є Бог, і Він може допомогти. І сьогодні багатьом людям дуже потрібна ця надія.

Про домашнє насильство

— Читаючи книгу, я зловив себе на думці, що вона, хоча й не прямим текстом, виносить справжній вирок певним середовищам, де відбуваються злі речі. Зокрема, переходячи до теми домашнього насильства, хочу запитати: як ви вважаєте, чому навіть для церкви це незручна тема? Рідко хто називає речі своїми іменами, стає на захист скривджених. Більше того, можна почути, що треба «нести свій хрест» і «не виносити сміття з хати».

— На жаль, церква, яка нібито повинна виробляти чітку позицію та послідовність вирішення таких проблем, сама часто не знає, як допомогти. І найперша причина цього — відсутність здорового вчення й хибне трактування Писання. У даному випадку це призводить до стигматизму, уявлення, що ти повинен все життя мучитися. Але ми не знаходимо в Біблії підтвердження такого. Потрібно враховувати контекст: деякі тексти Писання стосуються сім'ї, де кожен із партнерів знає Христа й вкладає у стосунки. Але в житті так буває не завжди.

Часто саме в тих середовищах, де на такі теми бояться говорити, виносити їх на світло, зрештою виявляються страшні злочини, які коїлися роками. Ігнорування проблеми не вирішує її, а ускладнює. Друга причина — слабкий інститут душеопікунства. Тому його так потрібно розвивати. Просто помолитися за людину, яка є жертвою, і відпустити назад до агресора — це те саме, що сказати: «Ідіть з миром, грійтесь та їжте». Ще більш цинічно — маніпулювати й лякати Писанням, мовляв: «Не відкривай наготу свого ближнього».

Третя причина — духовний егоїзм, фарисейство. Це коли ми замовчуємо проблеми, бо переживаємо за власний авторитет: що лю-

ди скажуть? Ми ж така правильна церква — серед нас просто не може такого бути! Тому ладні закопати якнайглибше, щоб ніхто не дізнався. Тобто ми не зацікавлені в тому, щоби бути церквою, яка цю проблему побачила, допомогла її вирішити і показала приклад для інших. Визнання проблеми не послаблює нашого авторитету, а показує, що церква — не ідеальні люди, але вони борються зі своїми недоліками, прагнуть зцілитися, змінитися, вирости.

Якщо до мене приходять жінка й розповідає, що чоловік її б'є, то я викликаю його на розмову. І тут не може бути жодного виправдання. Далі є тільки два варіанти: або він перестає це робити, або ми заявляємо в поліцію. Тому що насильство має бути зупинене.

Насильник

— Я хотів би коротко зупинитися на кожній із трьох сторін, які беруть участь у конфлікті — на насильнику, жертві та спільноті, до якої вони належать. Ми говорили про те, що насильника потрібно зупинити. Як це практично зробити?

— Якщо ми говоримо про християнську сім'ю, я вважаю, найперший крок — це звернутися до пастора й розповісти про ту проблему, яка руйнує сім'ю. Часто люди цього не роблять через страх, що їх не приймуть, висміють, принизять. Цим страхом може маніпулювати як диявол, так і насильник або оточення. Поступо-

во жертва мириться з таким життям — і це просто безумство. Коли проблема визнана й висловлена, потрібно також бути готовим зробити конкретні кроки — часто болісні й непрості. Але це дорога до зцілення.

Окрема тема — чому насильник став таким. Наприклад, одна з недосліджених сфер — інтимні стосунки в християнських сім'ях. Там бувають дуже викривлені й нездорові речі. Коли близькість у кращому разі — раз на місяць, чоловік починає дивитися порнографію,

це породжує фантазії, які потім виллюються в насильство. Тому, коли чоловік знущається над жінкою, б'є дітей, займається педофілією, треба поставити запитання: що його таким зробило? Бувають випадки, що насильник сам у минулому був жертвою. Звісно, це не виправдовує його власних вчинків.

Винесення проблеми на світло має за мету зупинити насильника, і зрештою — допомогти йому самому покаятися й зцілитися. Думаю, у багатьох історіях можна було уникнути трагічних наслідків, якби насильство не замовчувалося, а вчасно було визнане.

— На це дуже впливає атмосфера в спільноті. Адже часто людина боїться не так визнати гріх, як наслідків: що від неї всі відвернуться, перестануть спілкуватися — і це поставить хрест на її житті.

— Є багато речей, які варто переглянути в культурі нашої церкви. Іноді ми створюємо ніби якісь правильні стандарти, зовнішній світ, у якому живуть люди, але насправді не здогадуємося, що відбувається в них всередині. Я знаю одного чоловіка — суперпроповідника, суперпастора. І в той же час він дивився порнографію і мав сексуальні

Винесення проблеми на світло має за мету зупинити насильника, і зрештою — допомогти йому самому покаятися й зцілитися.

стосунки на стороні. За цей час жоден із численних пророків, які були в церкві, його не докорив. Усе відкрилося випадково. Чому так?

Коли хтось згрішив, ми не повинні робити його ізгоем і садити на останню лавку. Значний період свого служіння я працюю в системі Асамблей Бога. У них є така практика. Якщо служитель церкви потрапив у блуд чи алкогольну залежність, його, звісно, знімають зі служіння, але після цього відразу беруть під опіку в спеціальній програмі «Відновлення». З ним працю-

ють — моляться, консультують, допомагають зрозуміти, чому так сталося. Тому що ціль — допомогти піднятися. Часто ми хочемо вказати на чийсь гріх, але не готові допомогти йому звільнитися.

Жертва

— Як людині правильно вибудувати власні межі, щоб не стати жертвою насильства?

— Я б сказав, що є речі, від яких неможливо застрахуватися. Важко запропонувати якусь універсальну

бе нищити. Іноді насильство навіть інтерпретується як Божя воля, із якою треба змиритися. Але Бог не хоче такої долі для людини.

— Чи можна допомогти людині, яка сама цього не хоче? Наприклад, вона може перебувати в стані повної апатії, зламаності.

— Я думаю, у такому випадку допомогти буде дуже складно. Чи міг би Ісус Христос зцілювати людей навіть без їхньої згоди? Думаю, що так. Але чомусь Він завжди запитував: «Чого ти хочеш?», «Ти віриш, що Я можу це зробити?» Він підводив людей до того, щоб вони прийняли осмислене рішення. Тоді включається твоя віра, і ти робиш крок до Бога. Коли людина визнає проблему, це зна-

Якщо людина стала жертвою насильства, це може перетворитися на її кайдани або ж на територію для її формування.

чить, вона налаштована серйозно. Якщо ж не хоче говорити, тримає в собі — вона просто не готова. І тому ідея цієї книги — якраз підштовхнути до цього рішення.

Апатія може бути результатом того, що людина робила спроби щось змінити, але в неї нічого не вийшло, тож зрештою розчарувалася. Можливо, її не почули, проігнорували, не простягнули руку. Натомість сказали: «Та це не така вже й проблема!» або: «Та, всі це проходять». Тобто знецінили її індивідуальність.

Апатія — це стан, коли людина змиралася з ситуацією. Вивести з цього стану непросто, але все ж знайти підхід можна — виявити чуйність, показати, що є світло в кінці тунелю.

Спільнота

— Ще одна сторона — це спільнота, у якій відбувається насильство: родина, церква... У наведених у книзі історіях мене найбільше вражають навіть не люди, які завдають болю іншим, а навколишні, які ніяк на це не реагують. Матір, яка замість того, щоб заступитися за дитину, вигороджує педофіла. Служителі, які мали б чітко засудити насильника, підозрюють жертву. Християни, які мали би бути на боці правди, намагаються її приховати. Чому так відбувається?

Разом із цим у церкві важливо навчати про здорові сімейні стосунки, не боятися піднімати тему інтимних стосунків, закликати людей, які мають проблеми в цих сферах, до консультацій. І, звісно, розуміти алгоритми допомоги таким сім'ям. Якщо ми будемо про це говорити, однозначно буде вплив, і люди робитимуть певні кроки. Не варто думати, що це проблеми ХХІ ст., вони були завжди. Душеопікунські напрямки, які сьогодні вивчаються, розробляються в церкві, допомагають із такими проблемами, на які раніше взагалі не зверталася увага, а люди страждали. І це має потенціал не тільки для християнського середовища.

Однією з причин, чому людина дозволяє себе принижувати, може бути нерозуміння власної цінності. Коли ж вона усвідомлюватиме свою ідентичність, то не дозволить се-

— По-перше, ми банально не хочемо занурюватися у вирішення проблеми, шукаємо легкої дороги. По-друге, це наше его — сором, страх, що всі дізнаються і ми впадемо в їхніх очах. Певною мірою це частина нашої ментальності — наслідки пригноблення українців протягом всієї історії. У західних країнах такого менше. Там більше уваги до індивідуальності людини.

Зрештою, вкрай дивно, коли ми більше переживаємо не про те, як врятувати сім'ю, а про те, щоби про нас люди добре думали. Тепер є багато тих, хто переживає болючі історії, подібні до наведених у книзі, та тільки одиниці наважуються про це заявити через тиск оточення. І щоб подолати цей тиск, справді потрібні сміливість і Божя благодать.

— Що ви порадили б людині, яка, припустимо, випадково дізналася про насильство щодо когось зі своїх близьких? Адже ситуації бувають дуже делікатними, і іноді можна не допомогти, а нашкодити.

— Якби я про щось таке дізнався, то насамперед поговорив би сам на сам із цією близькою людиною. Запитав би її, чи це правда. І далі все залежить від того, чи готова ця людина робити кроки до звільнення. Адже неможливо перемогти проблему, коли ти навіть не готовий визнати, що це проблема. Перший крок — це готовність визнати, попросити про допомогу. Звісно, це буває дуже складно, але це треба зробити. І тоді ми можемо діяти. Якщо ж без згоди людини починати якісь розборки, це справді може завдати ще більше ран і погіршити ситуацію.

Про роль душеопікуна

— Яку роль у процесі зцілення відіграє спеціаліст-душеопікун, а яку — Бог? Адже часто люблять казати: «Просто молися — і Бог тобі допоможе!»

— Власне, сказати: «Молися — і Бог допоможе» — це не душеопікунство. У такому стані навіть молитися буває важко. Душеопікун — це той, хто, по-перше, уміє слухати, по-друге — аналізувати ситуацію. Щоб справді зрозуміти

потреби людини, причини її проблем, душеопікун має знати психологію. Просто поспівчувати — це теж не душеопікунство. Потрібно запропонувати конкретні кроки до змін. У результаті консультації людина має усвідомити: «Виявляється, є вихід!»

З іншого боку, треба розуміти, що душеопікун не може вирішити проблем людини, це робить Бог. Місія душеопікуна — взяти за руку й провести через болісні моменти життя в Божу присутність. Фокусувати людину на Бозі і допомагати робити кроки до Нього. Усунути перешкоди між нею і Богом, побудувати міст. Наприклад, якщо людина не може молитися, розібратися, що саме їй заважає і як практично це подолати. Душеопікун — це провідник, рука підтримки.

І коли ти доторкнувся до Бога, отримав зцілення, наступний крок — використати свою історію, щоб допомогти іншим. Наш шлях може послужити прикладом для тих, хто проходить подібні обставини. Наприклад, воїн, який втратив на війні ногу, вже не може її повернути. Але він може допомогти іншим із ампутованими кінцівками, які вважають, що їхнє життя тепер скінчилося.

— Один із викликів, про які ви говорите в книзі — це визнати, що з будь-якої ситуації є вихід. А чи справді вихід є завжди?

— Власне для того, щоб показати, що вихід є завжди, я й зібрав дуже різноманітні історії, які представляють травми, пов'язані з різними групами і ситуаціями. Усього в книзі представлено 20 проблемних станів — це і страх смерті, і страх майбутнього, і тягар образи, зрада, невпевненість у собі... Кожну проблему ілюструє історія конкретної людини — що їй довелося пережити, і як вона стала на шлях зцілення. Також книга пропонує 10 практичних кроків до перемоги. Тому майже кожен зможе десь побачити себе і зрозуміти, що з цим можливо розібратися, що є шанс на зміни.

*Розмовляв
Дмитро Довбуш*

Господи
Так мало сили аби йти вперед
Здається лише на дні
Один черпак і все
Я стану безсила
Впаду пляцком
І чекатиму коли прийдеш
Опускаються руки
Гупає серце
Бо ж я завжди все могла
Все вміла...
Всім помагала
А тут раптом стаю по той бік
Де ті котрим треба
Допомоги підтримки сили уваги тиші
Як це бути безсилою
Як це бути невмілою
Як це бути тією котра чекає
Допомоги згори
Отак нарешті стаю Твоєю
Бо блаженні ті
Котрі свою силу мають у Тобі
Щоденно приходять до Тебе
Як до джерела
Бездонного і свіжого
І Ти ніколи не відмовиш
Розправляєш їм крила
Зміцнюєш плечі
Відновлюєш сили
Протираєш очі від сліз
Ось хто Ти
Той котрому не забракне нічого для Своїх
Лиш би приходили
Лиш би брали з Твоїх рук все
Що приготував
Що відкладав у глибокі кишені милосердя
Аж доки не простягну руку
І не скажу Все більше не можу
Тепер Ти живи в мені
Люби в мені
Дій у мені
Твори у мені
Ось я до Твоїх послуг
Така слабка коли сама
Така сильна коли з Тобою
Хто ж Ти такий щедрий
Для Якого наші поразки
Нагода для любові
А наші перемоги
Нагода для усмішки
Бо ми такі Твої такі люблені такі вимріяні
Що ніщо не перешкодить
Нагадувати світові
Через все що дієш у нас
Яка Твоя любов
Більша за все
Що може її зупинити

Антонія Зоряна Шелепило

Домашнє насильство: не мовчіть

Рекомендуємо книгу

Сімейне насильство

Сімейне насильство — одна з найболючіших і найбільш замовчуваних проблем нашого суспільства. У домівках, де мали би панувати любов, підтримка й взаєморозуміння, часто розігруються сцени страху, болю й приниження. Це явище не знає меж, воно наявне в різних соціальних групах незалежно від матеріального стану, освіти, етнічної приналежності, християнських цінностей і віри.

Сімейне насильство — це тиха епідемія, яка руйнує родини зсередини. Перший і найважливіший крок до перемоги над сімейним насильством — це визнання проблеми. Часто жертви соромляться або бояться говорити про те, що відбувається. Душеопікуни створюють безпечне середовище, де людина може відверто поділитися негараздами, не боячись осуду. Віра в Бога для багатьох жертв насильства може стати джерелом сили й надії.

Не варто остерігатися визнати зло, якщо воно присутнє у вашому житті. Можливо, ви християнин, який давно відвідує церкву, у вас, на перший погляд, зразкова сім'я, у якій є сімейне насильство? Ви боїтеся про це говорити, бо ваша церква вас не зрозуміє? Не почує? Тому

краще мовчати. Це неправильне рішення. Від цього рішення залежить ваше майбутнє. Не лякайтеся звернутися до священнослужителів вашої церкви за підтримкою й консультацією. Пастори мають бути чутливими й відкритими до тих потреб, які є в сім'ях, і бути готовими адекватно відреагувати.

Жертви насильства часто втрачають почуття власної гідності. Душеопікуни мають допомогти їм поновити самооцінку, навчаючи розпізнавати свої сильні сторони й цінувати себе. Важливо показати жертві, що вона має право на життя без насильства й заслуговує на любов і повагу. Душеопікунство не обмежується лише емоційною підтримкою. Воно також має в собі практичну допомогу. Це можуть бути надання інформації про притулки для жертв насильства, юридичні поради, підтримка в пошуку роботи або житла. Трапляються також ситуації, через які душеопікун може вважати за необхідне звернутися до поліції для вирішення таких проблем.

Перемога над наслідками сімейного насильства неможлива без прощення. Прощення — складний і багатогранний процес. Воно не означає примирення з кривдником, але важливе для внутрішнього

звільнення від болю й гніву для самої людини.

Емоційний шантаж і тиск

Використання емоційного шантажу дуже шкідливе й залишає по собі довготривалі психологічні шрами. Сюди можна віднести: психологічний тиск, відчуття непотрібності, неприйняття й зневаги. Це маніпулятивна тактика, яку використовує людина, щоб контролювати або впливати на іншу, провокуючи почуття провини, страху, обов'язку або невпевненості. Це форма психологічного насильства, яка суттєво впливає на емоційний і психологічний стан жертви.

Якщо розглядати докладніше — емоційний шантаж містить у собі викликання почуття провини, тобто маніпулятор може переконувати жертву, що вона винна в усіх проблемах або її дії (чи бездіяльність) завдають шкоди. Маніпулятори використовують погрози, які можуть бути відкриті або завуальовані. Такі погрози містять посил, що станеться щось погане, якщо жертва не дослухається або не вчинить те, до чого її схиляють. Це можуть бути погрози припинити стосунки, розкрити таємниці чи навіть завдати собі шкоди. Маніпулятор може обіцяти ви-

нагороду або позитивний результат у разі покори, проте обіцянки часто не дотримують.

Нерідко ігнорування жертви або відмову від спілкування з нею використовують як форму покарання, доки вона не підкориться. Жертва емоційного шантажу починає переживати відповідний стан емоційного потрясіння, який включає занижену самооцінку, постійний страх або відчай, а відтак вважає себе винною в усіх проблемах і конфліктах.

У книзі Буття, 29:15-30; 31:1-7, Лаван, дядько Якова, використовував його як дармову робочу силу, змінюючи умови їхніх угод на свою користь. Лаван обіцяв Якову віддати свою дочку Рахіль за дружину в обмін на сім років служби, але потім обманом видав за нього свою старшу дочку Лію. Лаван і далі маніпулював Яковом, щоб утримати його на службі, поки Яків не ухвалив рішення піти від Лавана.

Цар Ірод Антипа (див.: Мт.14:3-11; Мр.6:17-28) був захоплений танцем Соломії, дочки Іродіади, його дружини, і в пориві емоцій пообіцяв їй виконати будь-яке її бажання. Іродіада, мати Соломії, підбурила дочку попросити голову Івана Хрестителя на таці. Ірод не хотів виконувати це прохання, але через свою імпульсивну й необдуману обіцянку, дану перед гостями, почувався зобов'язаним виконати її вимогу.

Під час подорожі через пустелю ізраїльтяни (див.: 2М.16:1-3; 4М.14:1-4) часто скаржилися на

умови, у яких вони перебували, і навіть висловлювали бажання повернутися в Єгипет. Люди звинувачували Мойсея в тому, що він вивів їх у пустелю, аби вони там загинули, маніпулюючи його почуттями обов'язку й відповідальності. Це було спробою змусити Мойсея ухвалювати рішення під їхнім тиском, які часто ставали підставою для ще більших страждань і труднощів у ізраїльському народі.

Душеопікунство допомагає жертві емоційного шантажу розпізнати його ознаки, зрозуміти його маніпулятивну природу й навчитися з ним боротися. Працюючи з душеопікуном, жертва отримує можливість для відновлення віри в себе, розвитку здорового відчуття власної гідності й учиться встановлювати здорові межі.

Сексуальне насильство

Сьогодні наше суспільство потерпає від педофілії, сексуальних домагань, наруги, сексуальної нетерпимості, проблем, викликаних гендером, ставлення до одностатевих сексуальних зв'язків, вільного неконтрольованого сексуального життя (сексуальна залежність).

Сексуальне насилля у вигляді позбавлення честі й гідності — це образливі й принизливі дії, вчинки, які суттєво впливають на емоційне й психічне здоров'я людини з метою порушити її самоповагу. Через війну в Україні сталося багато жаклих випадків сексуального насилля над

чоловіками, жінками й дітьми.

Ми тепер натрапляємо на випадки домашнього сексуального насилля, коли члени сім'ї піддають насильству власних дітей та онуків. Випадки, коли чоловіки силою домагаються дружин або дітей.

Пам'ятайте: попри сором і біль, через які ви пройшли, завжди будуть ті, хто не засудить вас, підтримає й простягне руку на допомогу. Важливо знайти потрібний простір для висловлення наболілого, а також допомогти усвідомити, що Бог присутній у кожній миті наших страждань.

Травму часто супроводжує почуття вини й сорому, особливо якщо її завдала близька людина. Слід допомогти жертві зрозуміти, що відповідальність за насилля лежить не на ній. Душеопікун може підказати, як розірвати цикл самозвинувачення, нагадуючи про Божу милість і прощення. Насилля руйнує відчуття безпеки й довіри як до людей, так і до Бога. Важливо працювати над відновленням цієї довіри й допомогти постраждалому знайти новий сенс і ідентичність у Христі.

Рекомендовано знайти безпечну групу — церковну або іншу, де можна відкрито говорити про проблеми й отримувати допомогу. Спільна молитва й служіння можуть стати важливими інструментами в процесі зцілення.

Ігор СЕМЕНЮК, уривки з книги «Допоможіть мені це подолати»

Придбати книгу можна на сайті автора за посиланням.

Книга «Допоможіть мені це подолати!» — це крик душі й водночас голос надії для тих, хто пережив біль, зраду, насильство, втрату.

Автор зібрав унікальні історії людей, які змогли пройти крізь темряву й знайти світло. Це книга про силу любові, віри й підтримки, які змінюють життя на краще.

Чому ця книга важлива?

Вона дає голос тим, хто страждає, і пропонує реальні кроки до зцілення. Автор поєднує духовні принципи, сучасну травматерапію, психологічну підтримку та практичні поради.

Для кого ця книга?

- Для тих, хто пережив насильство, втрати, зради;
- Для тих, хто відновлюється після трагедій;
- Для консультантів, капеланів, душеопікунів.

«Допоможіть мені це подолати!» — книга, яка допомагає почати жити знову.

Микола та Катерина Шеремети: «Специфіка служіння родинам військових дуже проста — відкритість, терпіння, тепло, людяність»

Служіння військовим включає капеланську та волонтерську працю не лише на фронті, а й у тилу. Це підтримка родин військовослужбовців, у тому числі загиблих чи зниклих безвісти, а також допомога в реабілітації поранених, звільнених із полону, воїнів із інвалідністю, ветеранів. На ці теми спілкуємося з капеланом УЦХВЕ Миколою Шереметом та його дружиною Катериною. Подружжя служило місіонерами на Луганщині до окупації їхньої місцевості 2014 року. Тепер вони живуть і працюють на Прикарпатті.

— Із яких напрямків, методів, підходів складається служіння військовим та родинам військових у тилу?

Микола: Думаю, усе залежить від ресурсів, дарів і бачення, які має кожна церква. Наприклад, можна відвідати військовий госпіталь, привезти гостинці, взяти з собою барбера, щоб охочі могли постригтися, майстра з догляду за нігтями. Іноді ми забираємо когось із лікарні — просто покататися, заїхати на каву. Хлопці задоволені, адже їм нудно весь час там перебувати. Можна влаштувати риболовлю, пікнік на природі, шашлик. Багато з них давно вже не мали такого дозвілля. А поранені навряд чи матимуть його найближчим часом, особливо ті, які лікуються далеко від дому. І коли хтось організує таке для них — це приємно. Деякі фонди організують для сімей військових ретрити, наприклад, у Карпатах.

Катерина: Велика допомога для матерів — дати їм можливість відпочити, сходити за покупками, у перукарню, просто прогулятися парком. Тому можна запропонувати їм на кілька годин лишити дітей у церкві, організувати якісь актив-

ності — малювання, ліплення, спортивні ігри тощо. Це звичайне дитяче служіння. Із іншого боку — прийти допомогти по господарству.

Микола: Наша церква — невелика. Тож ми намагаємося просто знайомитися, спілкуватися з родинами військових, реагувати на їхні потреби. Це звичайна дружба — без моральних настанов і духовних порад. Зцілення душі — дуже тривалий процес. Тут ні в якому разі не можна тиснути. Один мій знайомий, який повернувся з фронту, пів року просто не виходив із квартири. Але зрештою відбулися певні зрушення.

Катерина: Специфіка цього служіння дуже проста — відкритість, терпіння, тепло, людяність. На жаль, часто церкви діють за принципом: провести захід, щоб поставити галочку, зробити звіт. Це дуже поганий підхід.

— Які основні потреби військових на реабілітації? Які потреби родин військових?

Микола: Усе дуже індивідуально. Люди різні, і ситуації різні. Є родини, де чоловік служить, а є — де загинув, пропав безвісти або в полоні чи вже повернувся і об'єднався

з сім'єю. Є травмовані морально, є з фізичною інвалідністю. Найкраще — просто запитати, що їм потрібно, і, власне, відповідати на конкретні запити. Іноді ми щиро хочемо послужити, зробити добро, але маємо не зовсім правильне уявлення про потреби людей.

У спілкуванні з військовими важливо завжди запитувати про їхніх рідних. Це найближчі люди, про яких найбільше думають і переживають. Не всі мають можливість навіть просто побачитися. Є одна сім'я: жінка хвора, самостійно не ходить, а її син утратив обидві ноги. Вони вже рік не бачилися, бо він постійно по госпіталях. Ми посприяли, щоб приїхала мама з сестрою, вони проживають на квартирі однієї з наших сестер. Для багатьох звичайна зустріч — справжнє свято. І часто навіть не потрібно значних затрат, щоб її організувати.

Катерина: Наприклад, коли служиш дружинам загиблих героїв — маєш бути просто прив'язаною до них. Багато людей розділяють служіння і життя: прийшли в церкву — послужили, прийшли додому — відпочиваємо. Тут так не вийде — ти цілодобово на зв'язку. Зайшла, по-

була з людиною, потім пішли ліпити вареники, потім допомогла посадити картоплю, потім кудись поїхали разом...

Микола: Потрібно бути готовим до різких перепадів настрою. Поки ви спілкуєтесь, може здаватися, що все добре, а вже через годину, як ви пішли, людину може накрити страшна депресія.

Катерина: І ти маєш залишити всі справи й бути поруч. Часто можуть кардинально змінюватися якісь спільні плани. Тому потрібно запастися терпінням і розумінням, не дратуватися через це.

Микола: Серед поширених проблем — стосунки в сім'ях, алкозалежність. Якщо це людина з інвалідністю — облаштування побуту, протезування. Іноді — юридична допомога з оформленням виплат.

— Як ви встигаєте всім приділяти увагу, адже таких сімей багато?

Катерина: Звісно, із всіма не вийде так близько дружити. Але в нас є компанія подруг, і коли щось трапляється, ми відразу реагуємо. Наприклад, у одної жінки чоловік зазнав поранення — у неї стрес. Як тільки дізналися, відразу — до неї. Поспілкувалися, перевірили, чи вона сьогодні їла, чи вдома порядок, чи помитий посуд — елементарні речі. Іншого разу — просто витягнули її на каву: «Там у кафе новий меренговий рулет з'явився, ходімо спробуємо!»

У кожної з нас — сім'я, діти, не завжди є можливість швидко відреагувати. А коли є команда, то хтось завжди підстрахує — виходить така собі група швидкого реагування. Хоча у виняткових ситуаціях, таких, як сповіщення про смерть, доводиться кидати все. І твої близькі мають бути готовими, розуміючи, що ти посвячений служінню таким людям. Іноді випадаєш із життя на тиждень — адже треба не тільки підтримати морально, а й допомогти в організації всіх процесів, пов'язаних із похованням.

Микола: На жаль, часто дружини військових, особливо вдови, зазнають додаткового болю від найближчих родичів, друзів. Коли їм ставлять некоректні запитання, знецінюють, підозрюють у корисли-

вих мотивах. Тому християнам дуже важливо виявляти повагу та співчуття.

Катерина: Важливо навіть, яку термінологію ми вживаємо. Ми називаємо їх — дружини героїв. Це говорить про шану та вдячність, про те, що вони великою мірою розділили долю свого чоловіка, тому теж є героїнями.

— Один служитель якось сказав: «Ви всі — душеопікуни», маючи на увазі, що не потрібно бути психологом, щоби просто стати поруч і підтримати ближнього. Чи згодні ви з цією думкою? Яка підготовка потрібна, щоб служити військовим та їхнім сім'ям?

Микола: Частково згідний. Думаю, він просто хотів заохотити християн бути небайдужими. Адже як не крути, більшість цивільного населення рано чи пізно зіштовхнеться з військовими, членами їхніх сімей. І багатьом певною мірою доведеться бути в ролі душеопікуна. Але це усвідомлення якраз мало би підштовхнути до того, щоб підготувати себе до таких ситуацій, отримати відповідні знання.

Катерина: Церкві критично необхідно навчання — як жити серед таких людей, як служити їм. Звісно, є дуже добрі, чуйні, обдаровані християни, але цього недостатньо. Адже це дуже делікатна сфера. Важко запрошувати травмованих людей до церкви, поки вона не готова їх прийняти.

Коли я починала служити дружинам військових, то багато чого розуміла інтуїтивно, часто просила мудрості від Бога. Але все ж таки знання з психології полегшують і покращують душеопікунську працю. Ти знаєш із якого боку підійти, коли потрібно поговорити, а коли зачекати. Тим більше, що ситуації дуже різні. Наприклад, велика різниця між тими сім'ями, у яких чоловік пішов служити добровільно, і тими, у яких був мобілізований примусово. Вони зовсім по-іншому проживають одні й ті ж самі обставини. Ставлять інші питання. І до них потрібен різний підхід.

— Чи є навчальні програми, які ви могли б порадити?

Катерина: Можемо рекомендувати напрацювання Інституту зцілення травм (м. Київ). Фахівці інституту активно співпрацюють із церквами, стараються відгукуватися на запрошення, виїжджають проводити тренінги для місцевих команд, задіяних у служінні травмованим людям. Ми самі пройшли їхню програму. У процесі я зрозуміла, наскільки мені бракує кваліфікації, як багато прогалин у моїх знаннях і навичках.

Микола: Справді, це дуже хороші спеціалісти, які, з одного боку, мають професійну освіту, а з іншого — практичний досвід. Це дуже корисна програма.

Катерина: Ми й самі, як переселенці, травмовані. Був період, коли я просто не розуміла, що зі мною відбувається. Хоча ніби ж вірю в Бога, але все одно — переживання, нерви. Поки не з'явилися люди, які пояснили мені, що це — нормально. І сьогодні я те саме кажу іншим: «Те, що ви відчуваєте в цій ситуації — це природно. Ви не залишитесь самі, ми будемо проживати це разом!» Духовна людина скаже: «Треба молитися, поститися». Але насправді просто треба сидіти поруч і плакати разом із тими, хто плаче. Людина, яка сама не пережила глибоких військових травм, не знає, що горювання може займати до півтора року, і це нормально. Дехто, не розуміючи, може додати болю небережним словом.

Для того й потрібне навчання — щоб зрозуміти людську душу. Згадана програма ґрунтується й на Біблії. Вона показує, що біблійні герої також переживали втрати. Коли помер Лазар, Ісус Христос плакав разом із його сестрами — Він був чуйним до їхнього болю. Недарма в євреїв була традиція запрошувати плакальниць, щоб емоційно підтримати сім'ї померлих.

— Уже з'являються досить масштабні церковні проекти — центри для відновлення військовослужбовців, де поєднується духовна, фізіологічна і психологічна реабілітація. Такий, зокрема, є в Могилеві Дніпропетровської області. Наскільки складно відкрити такий заклад?

Микола: Такі ресурсозатратні проекти можуть втілюватися обласними об'єднаннями із залученням закордонних партнерів. Подібний заклад — простір для ветеранів із психологами, реабілітологами, християнськими душеопікунами — планують відкрити також у Івано-Франківську на базі однієї з церков. Цікаво, що різні європейські гуманітарні організації нерідко самі шукають, із ким можна співпрацювати в Україні. І якщо церква активно працює в цьому напрямку, їй буде простіше залучити спонсорів.

Катерина: Такі заклади дуже потрібні. Адже бувають складні ситуації: ПТСР, домашнє насильство, алкоголь, агресія — і, очевидно, це буде тільки наростати. Тому добре, коли є місце, де військовий — сам або з сім'єю — може перебувати певний час, отримати допомогу, у тому числі медикаментозну. Якщо церква хоче допомагати таким людям, потрібно навчатися й ставати фахівцями. Адже Бог може використати нас тоді, коли ми розвиваємося й готуємо себе до служіння.

— Які помилки може допускати церква, служачи військовим та їхнім сім'ям у тилу? Чи є якісь больові точки, які можна передбачити й оминувати?

Микола: Під час богослужіння ми завжди даємо можливість охочим поділитися власним свідченням. Якось вийшла одна літня сестра й каже: «Мого онука забрали в ТЦК, тримали його. Але він відмовлявся брати зброю. І Бог так зробив, що його відпустили! Слава Богу!» У цей час у залі сидів військовий-доброволець, який отримав поранення на фронті. Ми забрали його з госпіталю. А також інші жінки, чії онуки воюють. Такі ситуації трапляються, коли ми не враховуємо почуттів інших.

Катерина: Позиція церкви має велике значення. Чи налаштована вона патріотично? Чи молиться за воїнів? Якщо позиція буде — ні риб, ні м'ясо, це гарантовано призводитиме до все нової травматизації. Якщо в США, у Ізраїлі бути військовим — це честь, то там є і державна підтримка, і різноманітні програми... Тому ми маємо працювати над

ставленням нашого суспільства до військовослужбовців.

Микола: Але навіть при великому бажанні всього не передбачиш. Одна й та сама людина в різному настрої може по-різному відреагувати на ті самі речі. Помилки будуть, і це нормально, на них треба вчитися, а якісь моменти просто пропускати та йти далі, бо це людський фактор. Головне — людяність і щирість. І військові, і цивільні в стресі дуже чутливі до підробки, мають загострене відчуття справедливості. Якщо видаєш себе за когось, ким ти не є — це провал. Краще прямо зізнатися, що чогось не знаєш. Іноді краще промовчати.

Катерина: Для мене, як переселенки, досі проблема — ходити на масові заходи, де звучить гімн України. Відразу плачу. Так само і діти. Хоча ми втратили тільки житло, та й минуло вже 10 років. Тому я ймовірно не піду, не поведу туди дитину, знаючи це. Масові заходи — загалом важкий формат. Не кожен готовий до вияву емоцій, до зустрічі з людьми. У кожного — різні стадії проживання горя. Добре, коли поруч є знайомий душеопікун, і ви завжди можете піти, якщо стане некомфортно. Коли ми переїхали з Донбасу, мені не хотілося ходити на масові заходи для переселенців. Мені хотілося, щоб хтось відкрив для мене двері свого дому. Візьміть той самий пакет, який ви хочете дати людині, приготуйте з тих продуктів обід і запросіть її до себе — це буде набагато краще.

Микола: Наприклад, Новий рік для нас вже кілька років — не просто сімейне свято, а нагода поділитися домашнім затишком із іншими людьми, ближче поспілкуватися.

— Однак, сьогодні в церквах один із найпоширеніших форматів для родин військових — стандартне богослужіння, обід і роздавання допомоги. Наскільки це ефективно?

Микола: Думаю, не дуже ефективно. Як правило, людина мало що бере для себе з таких зустрічей.

Катерина: Це можна зробити хіба що для того, щоб показати людям, де розташована церква, куди можна звернутися.

Микола: Іноді, можливо, й потрібно зробити якийсь захід і роздати гуманітарну допомогу. Але варто тримати баланс, щоб у людей не було асоціації з церквою тільки як із благодійною організацією. Та й краще все ж таки, як ми говорили, відповідати на конкретні потреби. Ісус каже: «Ви бачили Мене голодним — і нагодували, нагим — і одягнули...» А ми іноді годуємо нагодованих і одягаємо одягнутих. Важливо бути спостережливим, уважним: можливо, у людини зламалася пралка або потрібно допомогти на городі.

Катерина: Це взагалі може виглядати як форма духовного насильства, коли людину спершу змушують вислухати проповідь, у якій вона не зацікавлена, і тільки тоді дають допомогу.

— Чи правильно — робити спільні заходи для вдів цивільних і вдів військових?

Микола: Загалом не рекомендую такого формату. Можуть виникати не дуже приємні розмови між учасницями. Але так роблять тільки тому, що простіше провести один загальний захід, ніж кілька окремих. Дружини безвісти зниклих — це взагалі дуже особлива категорія, яка потребує делікатного підходу.

Катерина: Кілька маленьких заходів — це завжди краще, ніж один великий. Адже таким чином можна приділити більше уваги кожній людині, поспілкуватися ближче. На початку завжди має бути хвилина мовчання, вшанування пам'яті героїв. Мені дуже сподобалося, як у одній церкві висвітлили фотографії військових на сцені — це важливо. Доречно поговорити, що таке травма, як переживати втрату. І обов'язково — дати можливість висловитися. Мені дуже допоміг досвід недільної школи. Виявляється, усе, що працює з дітьми, працює і з дорослими. Наприклад — інтерактивні ігри, які допомагають зняти напругу, відволіктися, розговоритися. Навіть ветерани охоче беруть участь у таких іграх. Люди мають говорити, а ми — слухати. Наша мета — допомогти їм знову мріяти й жити, дивитися в майбутнє. Важливо навчитися приймати людей без осу-

ду — такими, якими вони є. Не вправляти, не підганяти під свої норми. Наше завдання — допомогти пережити втрату, підтримати. І дозволити самій людині вирішити, хоче вона лишитися в церкві чи ні.

Микола: Так, наші заходи мають бути максимально спрямовані на людину, зосереджені на її внутрішньому світі. Не потрібно нав'язувати нашої субкультури, яка чужа їй. Важливо зробити, щоб їй було комфортно, і хоча б на ці кілька годин полегшити її переживання. Якщо не знаєш, як зробити — не соромся запитати, поцікавитися. Сьогодні вже є дуже багато хороших прикладів і напрацювань у різних церквах.

— Іноді на заходах для дружин військових служать самі чоловіки. Чи це коректно?

Микола: Особисто я проти такого. Ми це зауважили під час служіння на сході України. Коли з різних церков приїжджають волонтери, щоб служити військовим, варити плов, то буває, що вся команда — чоловіки. І це викликає незрозуміння у воїнів. Так само і в цивільному житті. У дружин військових неминуче виникатимуть питання: «Чому мій чоловік, мій син на фронті, а ці молоді, здорові хлопці — ні?» З іншого боку — жінка краще зрозуміє жінку. Тому добре, коли на таких зустрічах служать сестри.

Катерина: Зокрема молоді сестри можуть паралельно підготувати окрему програму для дітей, щоб матері могли повноцінно поспілкуватися й відпочити.

— Чи доречно на таких зустрічах ділитися свідченнями з цивільного життя?

Катерина: Буває, що в однієї жінки чоловік помер від хвороби, а в іншої — загинув на фронті. І перша другій каже: «Я ж теж чоловіка поховала, чого ти так побиваєшся!» Але це недоречно. Це зовсім різні ситуації. Переживання втрат у цивільному житті дуже відрізняються від переживання втрат на війні.

Микола: Вважаю, треба добре розмислити, чи варто включати в програму свідчення. Людина може думати: «Йому Бог допоміг у тій ситуації, а чому мені не допоміг? Значить Бог мене не любить!»

Катерина: До речі, одне з перших питань, яке ми обговорюємо з жінками загиблих: «Де був Бог? Чому це сталося? Якщо Бог добрий і люблячий, чому я страждаю?» Людина не завжди озвучує ці питання, але вони живуть усередині неї. Вона може прийти в церкву, бо потрібна допомога, але її серце закрито: «Ви собі говорите, я своє знаю!» Це емоційна травма, людині болить. І ніякими логічними аргументами чи богословськими ідеями це не зміниш. Тільки особистими стосунками і любов'ю.

Микола: Тому ми робимо все для того, щоб люди стали говорити. Використовуємо різні формати.

Катерина: Дуже дієві, наприклад, набори карток із різними запитаннями для знайомства, теми для обговорення. Вони дуже прості: «Улюблений колір?», «Кава чи чай?» Потім ми даємо завдання

з картками емоцій, які дають можливість пропрацювати емоцію, із якою людина не може справитися. Це допомагає заземлитися, особливо в перші місяці після втрати.

Багато сімей не обговорюють між собою важливих питань: що робити, якщо чоловік загине? Чи приведені до ладу документи, юридичні питання? Звичайно, морально це важко, зате потім набагато спокійніше, коли все обдумано й складено план дій. Таке планування допомагає морально підготуватися. І це одна з тем, на яку ви можете обережно поговорити на зустрічах із дружинами військових, щоб вони скористалися нагодою й вирішили незавершені питання, коли, наприклад, чоловік приїде у відпустку.

— Часто для звітності просять зробити фото з таких заходів. Як це зробити етично?

Микола: Мені завжди незручно фотографувати. Найкраще — не робити постановочні фото, а просто зняти хід служіння. Звичайно, варто спершу запитати, чи присутні не проти цього.

Катерина: До 2022 року я взагалі була проти, щоб хтось фотографував нас, наших дітей і виставляв у соцмережах. В окупації залишилося наше житло, ми не знали, чи повернемося. До того ж це може створити проблеми для родичів і друзів, які залишилися там. Тому без дозволу не варто нікого знімати, особливо біженців.

**Розмовляє
Дмитро Довбуш**

День відпочинку для військових, які повернулися з полону, та тих, хто проходить лікування після поранення, організований капеланами та волонтерами на Волині

Про силу обіймів і вчасно сказане слово

Тарас Піварчук із села Павлівка, що на Волині, з перших днів повномасштабного вторгнення російських військ на територію України пішов на фронт разом зі своїм братом Олексієм. Хлопці не могли спокійно спати, поки російські загарбники нищать українські домівки та забирають життя невинних людей.

Ще в 2014-му році Тарас, який був дияконом місцевої церкви і батьком чотирьох дітей, став головою варті порядку Павлівщини, бо дуже вболівав за долю рідної землі. Із лютого 2022 року служив у 14 окремій механізованій бригаді 2 батальйону в протитанковому взводі.

15 травня 2022 року під час розвідувальної операції отримав поранення та потрапив до госпіталю в Запоріжжі, де невдовзі помер.

Ми попросили дружину Тараса Ольгу поділитися пережитим — що вона відчувала, чекаючи новин від чоловіка вдома, й тоді, коли дізналася найстрашнішу звістку.

— Що ти відчувала, коли чоловік пішов служити? Як справлялася з хвилюванням? Якої підтримки потребувала тоді?

— Найімовірніше, мої відповіді будуть не зовсім стандартними, але насправді щирими. Бо мені не хочеться якось лукавити чи висловлюватися так, щоб це звучало правильно. Якось Людмила Бендус сказала (і ці слова мені запам'яталися): «Є правильна відповідь, але є правдива». Хочеться дати правдиві відповіді.

Я не сперечалася з рішенням чоловіка, бо чітко розуміла, що це його позиція. Ми багато між собою говорили, що робитимемо, як почнеться повномасштабна війна. Тому такої мови: «Ляжу в порозі — і не пушу» або «У тебе четверо дітей — маєш право не йти» не було. Я навіть не відчувала права так казати.

Звісно, нам хотілося, щоб ця війна не починалася або швидко закінчилася. І ми аж ніяк не думали, що станеться так, як воно сталося. Але коли чоловік вирішив піти, звісно, був біль у серці, переживання і тривога за нього. Та й хвилювалася, як ми тут будемо. Не можу сказати, що ми можливі люди й мали якісь відкладені кошти. Тому казала Господу: «Боже, я не знаю, як ми будемо жити». Але потім пішла в лях, глянула, що є ще продукти, є чим посадити город, щоб отримати новий урожай. А зго-

дом бачила, як Господь благословляв нас через гуманітарну допомогу. Щиро вдячна тим людям, які реально нас підтримували.

Хвилювалася також, що буде наступ на наші землі з Білорусі, про що було дуже багато мови. Розуміла, що в разі небезпеки сама з дітьми не матиму жодного захисту. Я щиро вдячна служителям, які нас підбадьорювали. Пастор одразу сказав: «Сестрички, не хвилюйтеся, як тільки почуємо про наступ, незважаючи на те, чи є у вас транспорт, чи є фінанси, чи ваш чоловік поруч, чи ні, — ми зробимо усе, що в наших силах, щоб врятувати життя вам і вашим дітям». Це заспокоювало, хоча тривога все одно була.

До початку війни ми майже завжди були разом із чоловіком і ніколи не розлучалися надовго. Три місяці, які Тарас провів на війні, — це була найдовша наша розлука. І, на жаль, вона продовжується дотепер...

Попри те, що ми мали змогу розмовляти телефоном, наше спілкування змінилося. Це мене хвилювало найбільше. Відчувала, що не розумію чоловіка — не можу збагнути, що там відбувається, які в нього проблеми. І бачила, що він не розуміє мене. Йому важко, та він не може осмислити, чому важко мені — я ж удома. Цей момент був дуже складний для нас. Я не раз просила Бога, щоб ми знаходили контакт між собою.

Цю проблему й тепер бачу, коли ми відвідуємо поранених хлопців і спілкуємося з ними. Про це розповідають і знайомі військові — їхні подружні стосунки страждають. І якби я не мала власного досвіду, то не розуміла б, чому так стається. Відстань і відмінність у переживаннях реально збивають із пантелику. І, на жаль, егоїзм кожного з нас грає тут свою підступну роль. Якщо Бог не буде твоєю основою, то диявол легко зможе зруйнувати сім'ю.

— Що ти можеш порадити людям, які хотіли б підтримати дружин чинних військовослужбовців?

— Мені дуже болить це питання. Дуже хочу, щоб сім'ї не руйнувалися: щоб дружини розуміли чоловіків, а чоловіки — дружин, і не розлучалися. Тому, якщо ви подруга дружини військового або служителя, який контактує з воїнами, будь ласка, ніколи не налаштовуйте подружжя один проти одного.

Буває, подруги кажуть: «От бачиш, він рідко з тобою зв'язується. Пішов на фронт, а тебе навіть не спитав...» Такі слова розбурхують у серці жінки образу. Коли вона молода, то може схилитися до необдуманого рішення — розлучитися. Тому підбадьорюйте своїх подруг. Запитуйте: «А ти написала йому? Які добрі слова йому сказала?» Спілкуйтеся про те,

що спонукатиме дружину будувати сім'ю, а не руйнувати. Концентруйтеся на позитиві.

Служителі, будь ласка, нагадуйте військовим, що вони не лише воїни, але й чоловіки та батьки, що їх чекають удома, потребують спілкування з ними. На жаль, іноді чоловіки чують: «А ти знаєш, де вона ходить?» Це руйнує довіру. Не знаючи справжньої ситуації, він може домалювати собі картину, що повністю переверне його ставлення до дружини.

Будьмо пильними й не кажімо нічого такого, що могло б зруйнувати і так доволі вразливі стосунки. Навпаки, робімо все для того, щоб вони зміцнювалися.

Я щиро вдячна Богові за своїх служителів. Їхня праця була дуже-дуже велика. І вона триває дотепер.

О, ще додаю: мені дуже не вистачало обіймів. Мої подружки чудово справляються із цим завданням. Я дуже рада, що вони знаходять для мене час, не відвертаються, підтримують.

Думаю, кожному з нас, хто бачить поруч людину, яка потребує підтримки, варто вникати в її життя, намагатися зрозуміти, чого саме вона потребує. Не варто давати їй те, що самі хотіли б отримати, або те, що хотіли б дати. Краще запитати, що нині для неї важливе, чим допомогти. Дуже цінно — коли тобі дають те, чого ти справді потребуєш.

Важливо, коли тебе не осуджують. Неприємно про це говорити, але осуд таки є. Наприклад, я можу з чимось не справлятися. Уже три роки немає мого Тараса. Були дощі. А ще захворіла мама, яка потребувала моєї уваги. Потім вона померла — і це спричинило важкий душевний стан. Тож цього року не змогла справитися з городом. І я відчувала на собі осудливі погляди деяких людей. Вони не пропонували допомогу, лише дивилися, мовляв: «Цікаво, як же вона з цим впорається?» Натомість коли є підтримка в такі моменти, це додає сил жити далі.

— Як ти дізналася про поранення чоловіка, а згодом і його смерть? Що було найважче?

— Я вже говорила, наскільки важливими для мене є обійми. І відповідь на це питання теж хотіла би почати з обіймів. Бо в той день, коли Та-

рас ішов на завдання, мені було дуже важко, але не фізично. Так, того дня я працювала на городі, і це нелегко, але окрім того відчувала неймовірний тягар на серці. Не могла зрозуміти, що зі мною відбувається. Усе чекала дзвінка від чоловіка. Він зателефонував на хвилику (мені здалося, що він дуже швидко йде) і сказав: «Мене не буде на зв'язку, бо ми йдемо на завдання». Я відповіла: «Мені так тебе не вистачає. Я потребую твоїх обіймів». Так хотілося його обійняти й нікуди не відпускати! Хотілося, щоб він мене обійняв. Але він поспішав, тому швидко відповів: «Я теж цього хочу, але така ситуація... Тому пока-пока». Я ще сказала: «Я тебе люблю», але у відповідь почула вже лише гудки. Цих моїх слів він навіть не почув. І того дня я так плакала, що сльози буквально текли градом. Мене просто розривало від болю.

Наступного дня була неділя. На зібранні, коли всі заявляли молитовні потреби, я попросила, щоб помолилися за чоловіка. «Вони пішли на завдання, і я не маю з ним зв'язку, — сказала я. — Хай Бог їх там збереже». А Тарасова мама, яка теж відвідує нашу церкву, каже: «Олю, все добре, вони вже повернулися із завдання. До мене вже Олексій дзвонив» (це брат Тараса). Я не могла зрозуміти: як так — чоловік прийшов із завдання і не повідомив мені...

Це одна із ситуацій, про які я згадувала вище, що вони викликають непорозуміння. Коли ти думаєш про своє, а в нього там — своє. Я дуже обурилася і написала повідомлення Олексію. Той відповів: «Ми вночі дуже змокли і втомилися. Тарас зараз спить, і я не хочу його тривожити. Він напише тобі, коли зможе». Це ще більше розсердило мене: «Невже два слова важко написати?»

Та коли вже в понеділок вранці мені зателефонував Олексій, я зрозуміла, що щось тут не так. Він сказав: «Будь ласка, не хвилюйся. Тараса трошечки поранило на завданні...» І справді це поранення виглядало, як «трошечки» — дві маленькі дірочки від осколків на футболці й на тілі під рукою, де не було захисту. Але ці осколки були дуже небезпечними, бо пробили легені й трахею. А ще від вибуху була контузія всіх внутрішніх органів.

Я розумію, що брат хотів захистити мене... Нарешті він все ж зізнався, що Тарас лежить під апаратом штучного дихання у реанімації. Він дав мені телефон лікарні, де мені відповіли, що не треба приїжджати, бо мене все одно не впустять у відділення.

Але склалося так, що волонтери, які возили продукти на схід, мали забирати з нашої церкви каші, приготовлені для військових. І вони повідомили пастору, що планують їхати в Запоріжжя. Дізнавшись про це, я кажу: «Якраз там Тарас лежить! Може, мене хоч на хвилику впустять!» Волонтери погодилися взяти мене, і пастор вирішив поїхати теж. У лікарні сказали, що можна відвідати чоловіка, і коли я приїду, його вже від'єднають його від апарату штучного дихання. Але поїздка відклалася і його від'єднали без мене. Скинули відео, де він вже дихає самостійно. Утішившись, я стала готуватися до зустрічі. Коли поїздка відклалася вдруге, я знову зателефонувала в лікарню. Розмовляла вже з іншим лікарем, і одна його фраза дуже насторожила. «Ага, Піварчук... — сказав він дуже офіційним тоном. — Стан стабільно важкий» Почувши це, я дуже стривожилася, бо зрозуміла, що все набагато серйозніше, ніж я думала.

Коли ми приїхали, вийшла лікарка і сказала, що не може мене впусти-ти, бо в Тараса щойно була операція, і він ще виходить із наркозу. У нього відкрилася кровотеча, яку треба було терміново зупинити. Запропонували прийти через годину. Зі мною був пастор і дружина Тарасового брата. Ми пообідали, вирішили питання з поселенням і повернулися. Мене впустили першою, бо лікар сказав, що Тарас постійно повторює моє ім'я.

Чоловік говорив дуже мало і по одному слову. Найперше він сказав мені, що я маю зробити: «Проведи... трьохфазну... лінію... І купи... малому... велосипед...». Тоді ми не знали, що це наша остання розмова.

Я чула його важке дихання, він постійно кашляв і в грудях щось хрипіло. А ще він відхаркував згустки крові. Це було страшно. Лікарі постійно заходили, перевіряли стан. Один із них запитав Тараса: «Як ви?» Чоловік показав на груди і сказав: «Крутить...» Вже згодом я зрозуміла, що це була нова кровотеча, хоча попере-

дню спинили всього кілька годин тому. Тоді ми всі по черзі змогли з ними поговорити. Коли я зайшла вдруге, Тарас виглядав дуже втомленим. Лікарка сказала, що йому мають зробити укол, щоб він проспав, і попросила мене йти відпочивати також. Я не могла обійняти чоловіка так, як хотіла. Але легенько поцілувала його, прощаючись до завтра, і пішла до виходу. З палати йшла втішена, з надією на завтрашню зустріч.

Багато думок було в голові. Але я була наче заморожена — сліз не стало. Здавалося, всі вже виплакала перед тим, як чоловік пішов на завдання. Не знаю, де вони зникли. Просто все сприймала холодним розумом. Аналізувала, що треба робити, як зробити правильно. Механічно виконувала всі дії.

Лише згодом я зрозуміла, наскільки це нелегко не могли плакати і стала молитися: «Господи, дай мені

хорон. Я про це не думала взагалі. Кожен із членів церкви зробив, що міг, щоб усе пройшло злагоджено. Для мене це дуже цінно, і я дотепер вдячна кожному, хто був поруч.

Можливо, якихось слів і якоїсь підтримки іноді й не вистачало, але я розумію, що довкола мене звичайні люди зі своїми емоціями. І вони по-різному сприймають ситуацію. Один друг Тараса, з яким ми тісно спілкувалися, не зміг навіть підійти до мене і щось сказати. Я не засуджую таких людей, бо розумію, що так виявляється їхній біль та безсилля, з яким вони не можуть впоратися.

Та я вдячна тим, хто зміг підійти. Не пригадую, чи були якісь зайві слова в перші дні. Але згодом були випадки, які завдавали болю. Мені й дотепер важко чути фрази, нібито хлопці йдуть воювати заради грошей. Коли мій чоловік пішов, я навіть не знала, що він буде офіційно оформленим і матиме зарплату. Думала, він просто має захистити нас і свою країну. А я лишалася вдома, знаючи, що маю сама забезпечити дітей. Тому закид про гроші звучить дуже неприємно.

Важко також чути слова: «Ти ще молода, ще вийдеш заміж!». Звісно, це можна сказати з різною інтонацією. Іноді це звучить з турботою, а іноді як знецінення — мовляв: «Та нічого надзвичайного з тобою не сталося».

Я не знаю, як складеться моє життя. Звісно, дуже складно самій. Я радію за тих, хто має сім'ї, і шкодую, що моя доля склалася інакше. Не знаю, чи можуть у моєму серці з'явитися почуття до іншого чоловіка. Я все віддала в Божі руки, але коли про це говорять сторонні люди, це неприємно і якимось навіть сердить.

Не можу чітко окреслити, що мені завдає біль. Зауважила, що однакові слова можуть бути по-різному сказані й викликати різну реакцію. Іноді в людей не вистачає мудрості щодо того, що варто казати. А ще частіше — бракує серця, щоб добрати правильні слова для втіхи. Слова дуже важливі, коли вони сказані вчасно й зі щирим серцем. І навіть якщо ви сказали щось не те, не бійтеся визнати свою помилку, коли відчули самі або коли вам сказали про це.

Розмовляла Ольга Міцевська

О 8 годині ранку я була готова вирушати в лікарню, але ще чекала Тарасового брата. І раптом — дзвонить телефон. На екрані — «Реанімація Запоріжжя», як я собі записала номер лікарні. Тоді я зрозуміла — мені телефонують не просто запитати, коли прийду, а мають повідомити щось погане. Мить — і мій організм наче завмер. Я підняла слухавку, лікарка запитала, чи я сама, чи хтось є поруч. Коли я відповіла, що є, вона повідомила, що буквально відразу, як ми пішли, в Тараса відкрилася нова кровотеча і його не змогли врятувати. Потім ця лікарка провела з нами в лікарні ще пів дня. Дуже дбала про наш стан. І саме тоді вона сказала, що насправді травми чоловіка були несумісні з життям. Я не могла зрозуміти, чому мені не сказали цього відразу — я б могла приїхати раніше й максимально довго побути поруч. Напевно, вони таки думали, що вдасться його врятувати.

сльози. Я хочу виплакати той біль, що всередині». І зараз для мене справжня втіха, що можу плакати перед Богом, виливаючи свій біль. Я вдячна Господу, що Він завжди поруч. Вважаю великим чудом, що Він дав мені змогу побачитися з чоловіком перед його смертю, порозмовляти з ним і самій забрати його тіло додому. Волонтери, які привезли нас, погодилися з цим допомогти. Тобто цю жахливу ситуацію, Бог просто взяв у Свої руки і провів нас, полегшуючи всі тягарі. Я реально відчувала Його руку.

— Чи достатньо було підтримки від християн? Чи завжди вона була доречною? Що варто та чого не варто робити чи казати, підтримуючи дружин загиблих героїв?

— Бог послав у моє життя багато людей, які підтримували мене. Великою була допомога служителів. Ті самі волонтери, які привезли тіло Тараса, і наші служителі організували увесь по-

10 ознак приналежності до спільноти

Створення у спільноті атмосфери довіри та прийняття — підвалина успіху душеопікунського служіння. Пропонуємо вашій увазі матеріал на цю тему авторства молодого богослова Станіслава Степанченка (церква «Спільнота Преображення Христового», Львів).

«Приналежність» (англ. *belonging*) — це термін, який використовується в соціології в контексті розмови про різні спільноти. І це не просто абстрактне поняття, його можна виміряти емпірично. Тобто є конкретні показники, за якими можна визначити, належить людина до певної соціальної групи (сім'ї, церкви, робочого колективу) чи ні.

Я хочу поговорити про ті ознаки, які визначають нашу приналежність до церкви. Церква — не просто місце, де збираються християни, це живе Тіло Христа. Тому кожна людина покликана не просто відвідувати богослужіння, а бути приналежною до Тіла Христа. Апостол Павло про це пише так: «І коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаються» (1Кор.12:26). Запитаймо себе: чи справді ми настільки щиро співпереживаємо ближнім, що нам добре — коли їм добре, і погано — коли їм погано?

Як ми можемо знати, що справді належимо до церкви? Те, що нас внесли в церковні списки, видали свідоцтво — ще ні про що не говорить. Точніше, це говорить лише про формальну приналежність, про наші зобов'язання перед церквою, і церква — перед нами. Та це ще не означає глибинної приналежності.

Кілька років тому в США соціолог і християнин Ерік Картер, який багато уваги приділяє темі інклюзивності, провів дослідження національного масштабу — як люди з інвалідністю та їхні сім'ї інтегруються в церковну спільноту. Власне, він стверджує, що є 10 показників, які є мірилом того, чи людина просто є членом церкви, чи справді приналежна до спільноти.

Я вже кілька років вивчаю теологію інвалідності, беру участь у до-

слідницькому проєкті* відповідного спрямування. Він виник як відповідь на сучасні реалії, адже усім зрозуміло, що кількість людей із інвалідністю в Україні зростає. Якщо до 2022 року їх налічувалося близько 3 мільйонів, то тільки за перший рік війни статистика зросла на 10%. Наша мета — зрозуміти, як служити людям із інвалідністю, якою має бути церква, щоб вони могли стати її частиною.

Напевно, ви не раз чули з кафедри (я й сам цим грішив): «Подякуймо Богу, що в нас є дві руки й дві ноги, що в нас є зір і слух!» Уявіть, як це чути людині, яка втратила кінцівку,

або матері дитини з інвалідністю. Чи сприятиме така проповідь їхній приналежності до церкви?

Отож, коротко зупинимось на 10 ознаках приналежності до спільноти. Я їх дещо контекстуалізував відповідно до нашої культури.

1. Бути присутнім

Приналежність починається з присутності. Хоча фізична присутність ще не означає приналежності — це лише перший крок. Неможливо належати до спільноти, якщо ми в ній не буваємо тілесно. Щоправда, епідемія ковіду змусила переосмислити багато богословських уявлень про церкву, причастя, служіння. Навіть певний час наші зустрічі були віртуальними.

Власне, тут мова не стільки про заклик регулярно відвідувати бого-

**Проєкт «Люди з інвалідністю внаслідок війни: дослідження інклюзивності євангельських церков України» започатковано з метою проаналізувати ставлення до людей з інвалідністю в євангельських церквах України, зокрема УЦХВЕ, вплив на інклюзивність громад теологічних поглядів щодо інвалідності та успадкованих соціокультурних норм. Інклюзивність — це принцип, який передбачає створення рівних умов для участі всіх людей у житті суспільства, незалежно від їхніх відмінностей та можливостей.*

Дослідження проводиться ScholarLeaders International, Східноєвропейським інститутом теології та українськими євангельськими богословськими семінаріями в межах проєкту «Християнське богослов'я в Україні в умовах війни».

Дослідження є важливим з огляду на воєнну агресію РФ проти України. Внаслідок бойових дій уже понад 300 000 українців втратили кінцівки або отримали інші тілесні ушкодження. Це ставить перед суспільством, у тому числі євангельськими церквами, нові виклики. Результати цього дослідження можуть вплинути на трансформацію ставлення українських євангельських віруючих до людей з фізичними та інтелектуальними порушеннями, покращення якості їхнього життя та підвищення доступності християнських громад.

Дослідницька група шукає учасників — осіб з інвалідністю — для фокус-групи (групове інтерв'ю, яке дає можливість дізнатися про думки, почуття та досвід людей з певного питання). Фокус-групи будуть проводитися дистанційно через Zoom з використанням відеозапису. Надана інформація буде зберігатися з дотриманням конфіденційності та публікуватиметься в узагальненому вигляді.

Якщо ви знаєте осіб з інвалідністю, набутою внаслідок війни РФ проти України (починаючи з 2014 року), які є членами УЦХВЕ, будь ласка, повідомте за контактами:

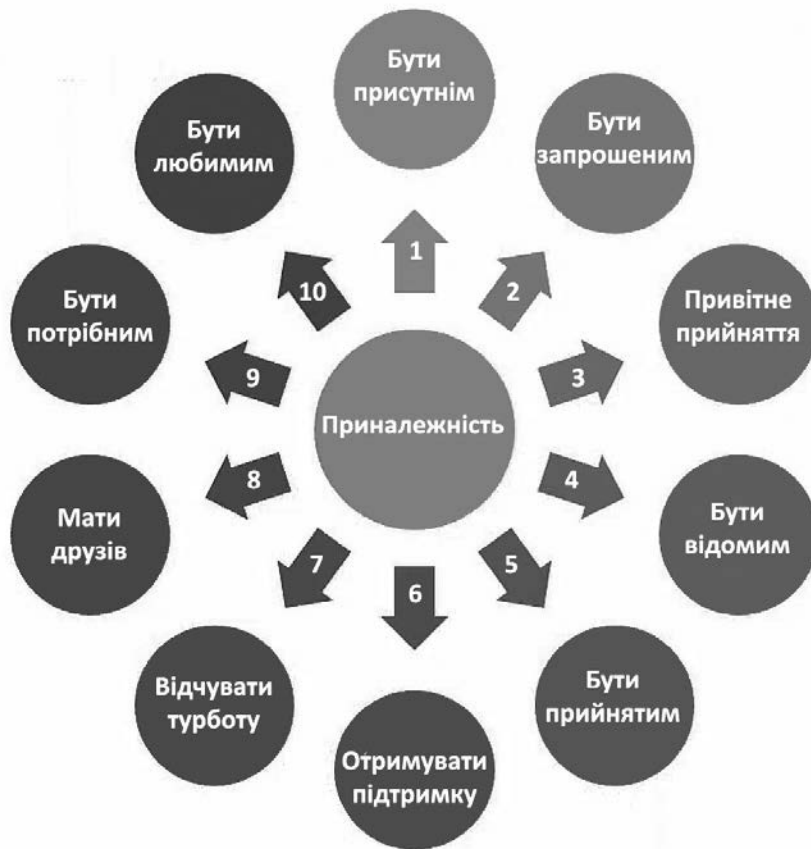
+380970745663, klerachmark@gmail.com (Маркіян Клепач).

служіння, але якщо нас роками немає, то про яку спільнотність може йти мова? Якщо хтось відсутній, і цього ніхто не помічає — це виклик для всієї спільноти. Тому ми маємо ставити собі запитання: кого немає серед нас і чому? Що саме сприяє відсутності людей, які хотіли б тут бути?

Наприклад, якщо говорити про людей із інвалідністю, то це мо-

2. Бути запрошеним

Присутність починається із запрошення. Не всі відчувають себе достатньо впевненими, щоб прийти самому. Наприклад, коли ви святкуєте день народження, то запрошуєте гостей особисто. Люди розуміють: якщо їх не запрошують кудись, значить і не дуже хочуть там бачити. За статистикою найчастіше приходять до церкви

жуть бути банальні бар'єри — неможливість потрапити на другий поверх, де проходять наші зібрання. Або ж може бути повна архітектурна інклюзивність, але неінклюзивне богослов'я. Одна людина з інвалідністю відвідувала євангельську церкву, де постійно молилися за її зцілення. У якийсь момент вона усвідомила, що її просто не сприймають повноцінною. Але людина є людиною, незалежно від того, чи має вона зір або слух, чи не має.

Інший приклад з п'ятдесятичного середовища. П'ятдесятницька теологія передбачає, що хрещення Святим Духом супроводжується ознакою інших мов. І через те, що хтось не молиться іншими мовами, усі можуть вважати, що в людини — гріх. І відповідно ставитися до неї.

й залишаються люди, яких особисто запросили. Цей чинник дуже важливий. І він — один із кроків до приналежності.

Запрошення — не те ж саме, що оголошення. Загальні оголошення в соцмережах про богослужіння та різні події — це добре й правильно. Але найважливіші двері відкриває особисте спілкування. Особисте запрошення — це не просто слова, це акт любові, відкритості й жертвності. Ми показуємо, що справді будемо раді бачити цю людину. А також ніби беремо на себе невеличкий тягар — бути поруч, спілкуватися, провести разом час після служіння. Іноді ми не запрошуємо когось особисто, бо боїмося: раптом проповідник скаже щось не те або хтось із церкви неправильно себе поведе з новою людиною.

3. Привітне прийняття

Ерік Картер пише, що людина, яка вперше приходиться до церкви, шукає чогось більшого, ніж просто відчинені двері. Прийняття — не тоді, коли тебе просто не виганяють, а коли щиро радіють твоєї присутності. Привітність і тепле людське ставлення значать дуже багато. У нашій церкві є служіння «Welcome» — люди, які зустрічають відвідувачів перед входом у залу. Дехто не розуміє і недооцінює їхню роль. Але дуже важливо, коли людина, прийшовши, зустрічає іншу людину, потискає руку, а не дверну ручку.

Непривітність у церкві веде до невпевненості, а невпевненість завжди веде до відчуження. Якщо в новому середовищі ніхто навіть не скаже «Привіт», найімовірніше, людина почуватиметься некомфортно й зрештою уникатиме його. У згаданому дослідженні зазначається, що 65% людей із інвалідністю перестали відвідувати спільноти через те, що до них не ставилися привітно, ігнорували.

4. Бути відомим

Людина може роками відвідувати зібрання, але так і залишитися незнайомою. Це поширена хвороба спільнот — коли тебе майже ніхто не знає, і ти майже нікого не знаєш. Справжня приналежність починається, коли люди знають твоє ім'я, хто ти є, а не тільки — як виглядаєш зовні. Буває навіть таке, що ніхто до тебе не підійде саме через якийсь нестандартний одяг чи зачіску.

Важливий момент — бути відомим у спільноті саме з хорошого боку. Адже часто ми можемо дивитися на людей тільки через призму негативних якостей. Поставте собі запитання: чи знаєте ви добрі речі про людей вашої спільноти? Чи дивитися на них через призму їхніх позитивних якостей? Іноді ми дивимось упереджено, робимо певні висновки й вішаємо ярлики, хоча насправді зовсім не знаємо, яка це людина.

Тут теж велика різниця між «бути присутнім» і «мати присутність». Як іноді вчитель каже учневі: «У тебе відсутній погляд: ти ніби тут, але десь далеко». Людина фізично на місці, але таке враження, що її немає. Одна з причин — вона невідома в цій

спільноті. Можна перетинатися з сотнями людей, але так і не відчути, що тебе хтось знає.

5. Бути прийнятим

Прийняття — це щось більше, ніж терпимість. Терпіння — це теж важливо, але коли мене терплять, ще не означає, що приймають. Прийняття — це відкритість до людей, навіть коли вони інші. Ми всі — інші один для одного. Навіть у шлюбі чоловік і дружина лишаються іншими, скільки б не прожили разом. Прийняття — це відмова від стереотипів і суджень, які в нас можуть мимоволі з'являтися.

Людина відчуває свою приналежність до спільноти, коли її приймають. Але не за те, що вона грає за нашими правилами, що вона така, як усі, а навпаки — тому що вона унікальне Боже творіння.

6. Отримувати підтримку

Усі ми маємо потреби й хочемо отримувати підтримку. Це може бути допомога в труднощах, духовне наставництво тощо. Наприклад — практично допомогти при переїзді людині, яка нова в місті й ще не має соціальних зв'язків. А іноді — просто вислухати в непростий момент. Підтримка має бути індивідуальною, не шаблонізованою: ось у нас десять варіантів на десять випадків, якщо у тебе одинадцятий — вибач, тут ми не допоможемо. Важливо бути чутливими до реальних обставин людини.

Дехто потребує додаткової підтримки. Наприклад, люди з інвалідністю — у когось проблеми з мовленням, у когось зі сприйняттям звуків, у когось із дотиками, пересуванням тощо. Якщо прийде військовослужбовець, для якого наше прославлення буде надто гучним, чи готові ми будемо відмовитися від певної кількості децибелів? Або чи готові ми змінити формат проповіді для кращої доступності? І таких моментів дуже багато. Іноді ми думаємо: якщо таких людей немає в нашій церкві, то нас це не стосується. Але, можливо, їх немає саме тому, що ми не відкриті змінитися так, щоб підтримати їх, щоб вони змогли стати приналежними до нашої спільноти.

7. Відчувати турботу

У Євангелії від Івана любов — це дієслово. Наша турбота виявляється в щоденних знаках уваги, бажанні допомогти, готовності бути поруч. Але важливо пам'ятати одну річ: турбота запитує, а не нав'язує.

Також не варто вирішувати за людину, що їй потрібно, найкраще — запитати в неї самої. Ерік Картер пише, що завдяки проведеному опитуванню в них відбулася зміна парадигми. Адже в США багато церков, є мегаспільноти по сто тисяч членів, і вони мають сотні різних програм для людей з інвалідністю, організованих фахівцями на найвищому рівні. Але виявилось, що більша частина підопічних залишають ці програми, тому що ніхто не запитав, які насправді їхні потреби.

Що робити, якщо Бог не відповів на нашу молитву? Турбуватися. Якщо Бог не зцілив людину — наше завдання допомагати, підтримувати її. Іноді ми помолилися — і ніби переклали відповідальність на Бога. Але ми маємо і молитися, і турбуватися. Якщо людина відчуває турботу, вона відчуває і приналежність.

8. Мати друзів

Ми створені для стосунків. Без дружби навіть найкраща організація перетворюється на холодну структуру. Приналежність до спільноти значно поглиблюється, коли у вас з'являються друзі — люди, які не тільки сидять поруч на богослужінні, а поруч у повсякденному житті. Саме дружба створює в спільноті домашню атмосферу.

Справжні стосунки з'являються тоді, коли люди беруть участь у спільній діяльності поза недільним зібранням. Велика помилка — думати, що можна здружити людей за допомогою якихось інтерактивних програм під час богослужіння. Дружба відбувається з понеділка по суботу. Тому один із найбільших викликів для спільноти: що відбувається з нами між недільними служіннями?

Також це особливий виклик в контексті людей із додатковими потребами. Згідно з дослідженням навіть якщо церковна зала розташована на десятому поверсі — це менша проблема для людей із інвалідністю. Часто ситуація така: на богослужінні всі привітні,

спілкуються, цікавляться, як справи. Але протягом тижня ніхто не запрошує зустрітися, провести час разом.

9. Бути потрібним

Справжня приналежність відчувається не лише тоді, коли ти щось отримуєш для себе в церкві, а й коли віддаєш. Коли тобі є що віддати і ти відчуваєш, що твій вклад важливий для інших членів спільноти. Коли твої дари й здібності затребувані. Коли твою відсутність помічають. Адже відсутність помічається тільки тоді, коли людина потрібна. Повної приналежності не відбувається, коли людина не віддає або коли те, що вона віддає, нікому не потрібне.

Сприйняття особистості у світлі тих дарів, які вона приносить у спільноту — один зі способів сказати, що вона потрібна. Тому так важливо, щоб кожен щось приносив у спільноту. І це «щось» може бути справді унікальним.

10. Бути любимим

Загалом у центрі приналежності лежить ідея любові. Любов не з примусу, бо в Біблії написано, що ми повинні любити один одного. Справжня жива любов. Та, яка не ставить умов, не очікує досконалості, духовного зросту, а приймає людину такою, якою вона є. Любов, яка відображається в Ісусі Христі.

Коли людина знає, що її люблять, тоді вона відчуває приналежність. Перевірити це можна, поставивши таке запитання: чи сумує хтось за мною, коли мене немає? Чи сумуємо ми за людьми, які сьогодні відсутні? Якщо ж нам байдуже, то про яку любов можна говорити?

* * *

Ці десять аспектів (або ж можна їх розглядати як кроки) конче потрібні для того, щоб ми могли себе відчувати приналежними до спільноти. Звісно, не все досягається відразу, але є мета, яку можна поставити перед собою на майбутні роки. Неможливо стати ідеальною церквою, але можна до цього прагнути. Коли я перечитую ці ознаки, то сам себе критикую, бо бачу, як багато мені потрібно змінюватися. Я досить закрыта людина, і це виклик для мене. Без приналежності багато чого в спільноті просто втрачає сенс.

Життєві історії

Больові точки людей з інвалідністю

Цьогоріч у церкві «Спасіння» с. Підгайці Волинської області відбулася конференція для матерів, які виховують дітей з інвалідністю. Одним зі спікерів заходу був Ростислав Поцікайло, який народився з патологією розвитку кистей рук. Він поділився власним досвідом життя з інвалідністю та досвідом своєї матері.

«Напевно, ти мав бути ангелом!»

Коли я готував цей матеріал, то щодо багатьох речей радився з мамою. Адже вона має багатий досвід виховання дитини з інвалідністю. Тому хочу поділитися тими думками, які підтримують мене, які підтримували мою маму. Сподіваюся, і для вас теж вони стануть підбадьоренням.

Я з'явився на світ у с. Цепцевиці Сарненського району Рівненської області. Маю ще трьох братів і двох сестер. Серед них я вийшов найбільш особливим. Ми з моєю сестрою двійнята, але вона народилася повністю здоровою, а в мене був цілий клубок хвороб. Сьогодні, як ви бачите, я маю чотири пальці на правій руці та три — на лівій. Крім того, у мене були серйозні проблеми з серцем, діагноз: надкляпанний стеноз легеневої артерії. Унаслідок цієї патології кисень погано надходить до серця, немовля починає задихатися й дуже кричить. Через постійний крик вдома ніхто не міг спати.

Зважаючи на це, я справді був великим тягарем для сім'ї. Мої батьки не мали спокою на душі. Вони мусили шукати кошти на лікування. Це було непросто для звичайної сільської родини. Моя сестра вже починала повзати, а я все лежав і кричав. В «Охматдиті» батькам сказали, що, найімовірніше, я довго не житиму. Але вони молилися за мене.

Був момент, коли до нас приїхали служителі та разом із церквою звершили за мене особливу молитву. Бог учинив чудо — моментально моє серце було зцілене. Наступного дня ми поїхали в Рівне на обстеження, лікарі кілька разів перевіряли дані, але не могли знайти ознак поставленого раніше діагнозу. Слава Богу! До цього дня я можу фізично працювати, займатися спортом — і серце мене зовсім не турбує.

Було кілька операцій на руках, вдалося трохи поправити положення пальців, але я не можу згинати кисті в кулак. Попри це відчуваю

себе цілком адаптованим. Здається, якби сьогодні мені запропонували отримати по п'ять пальців на кожній руці, то відмовився б. Я настільки звик до такого життя! Відчуваю себе унікальним. Витрачаю менше часу на манікюр. Привертаю до себе багато уваги. Одні плюси! Оскільки в мене ще й трохи виступають лопатки на спині, дехто з друзів каже: «Напевно, ти мав бути ангелом!» У відповідь я жартую: «Так, але Господь все ж таки вирішив, що мені треба бути з вами тут, на землі».

Драconi на карті

У кожного з нас є певні больові точки, або, як я їх називаю, душевні синці. Коли хтось їх торкається, ми реагуємо по-особливому. Дехто з нас гнівається, дехто плаче... Кажуть, картографи в давнину ще не досліджені території позначали зображенням драконів. Коли мореплавці діставалися цих зон, драконів прибирали. Напевно, щось таке буває в нас — власні драconi, власні зачинені шафи, куди ми нікого не пускаємо: «Не чіпайте, болить!» Коли ми говоримо про інвалідність — це одна з таких больових точок. Як для дитини з інвалідністю, так і для батьків, які її виховують. Я по-

стараюся дуже обережно торкнутися трьох душевних синців, поділитися власними переживаннями, поговорити про наболіле.

Читаючи Біблію, ми можемо побачити, що в усіх описаних там героїв теж були свої больові точки. Згадаймо історію Йосипа. Спершу він потрапляє в рабство — просто тому, що був батьковим улюбленцем, і це дратувало братів. Потім опиняється у в'язниці, обмовлений дружиною Потіфара. *«Я був вкрадений із Краю єврейського, а також тут я не вчинив нічого, щоб мене вкинути до цієї ями»*, — каже Йосип фараоновому чашникові (1М.40:15). У цих словах чується біль: *«Я ж намагався бути вірним Господу, дотримуватися Його постанов, і тепер я в цій ямі за те, що вчинив правильно! За що мені таке покарання?»* Навіть у Господа є наболіле — Він порівнював єврейський народ із дружиною, яку Він полюбив, а вона пішла блудодіяти з іншими богами. І це завдавало Йому болю.

Купальня Віфезда

Хочу звернути увагу на євангельську історію про зцілення одного чоловіка, який дуже довго чекав, бажаючи позбавитися своєї інвалідності. Це події, які відбулися в Єрусалимі, у купальні Віфезда, що в перекладі — «Дім милосердя».

«А в Єрусалимі, біля брами Овечої, є купальня, Віфезда поєврейському зветься, що мала п'ять ганків. У них лежало багато слабих, сліпих, кривих, сухих, що чекали, щоб воду порушено. Бо Ангел Господній часами спускався до купальні, і порушував воду, і хто перший улазив, як воду порушено, той здоровим ставав, хоч би яку мав хворобу. А був там один чоловік, що тридцять і вісім років був недужим. Як Ісус його вгледів, що лежить, та, відаючи, що багато він часу слабує, говорить до нього: Хочеш бути здоровим? Відповів йому хворий: Пане, я не маю людини, щоб вона, як порушено воду, до купальні всадила мене. А коли я приходжу, то передо мною вже інший улазить» (Ів.5:2-7).

Тривалий час точилися дискусії щодо достовірності цієї історії,

адже археологи не могли знайти згадану купальню. Тільки 1888 року одному німецькому досліднику вдалося відкопати Овечу браму, а потім і Віфезду. Навколо неї нашарувалося багато цивілізацій — Римська, Візантійська та інші. Це місце опустилося дуже глибоко, тому й було таким недоступним для шукачів. Під час розкопок виявилось, що купальня була дуже великою — її розмір можна приблизно порівняти із сучасним футбольним полем. Можна тільки здогадуватися, скільки там було хворих, що чекали порушення води. Описані події припали на свято, а на свята до Єрусалима сходилося дуже багато людей. Наприклад, на Пасху, за даними Йосипа Флавія, могло збиратися до 150000 народу. За звичаєм, перед принесенням жертви в храм потрібно було омити і жертвних тварин, і самому омитися. Тому, окрім кривих, сліпих, через купальню проходила маса відвідувачів. І ось уявіть: серед всієї цієї юрби лежить чоловік, який слабує вже 38 років.

«Ніхто мене не розуміє»

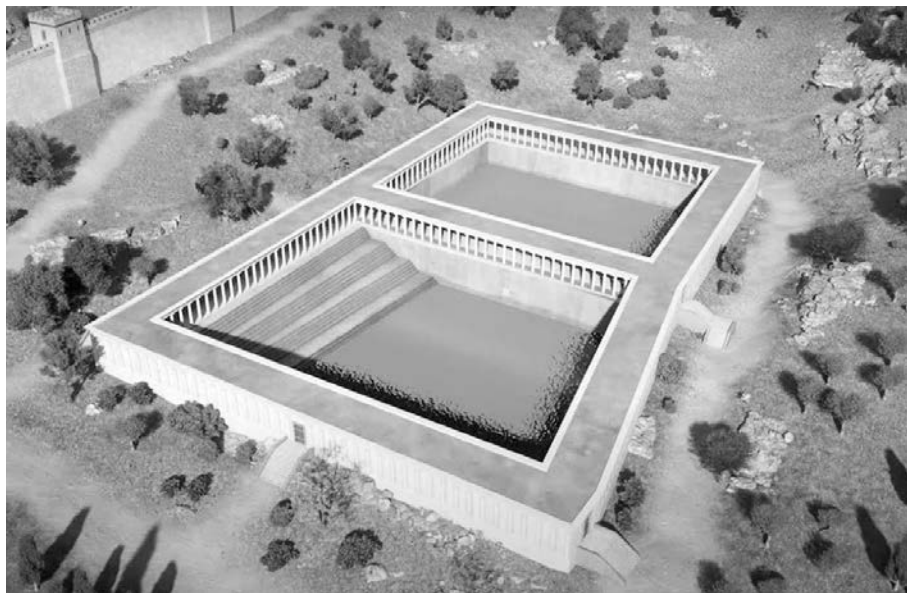
Читаючи про цього чоловіка, я подумав: можна жити у великому місті, бути оточеним багатьма людьми. Але є одна проблема: ніхто не розуміє мій біль! І ця думка може дуже нас гнітити. Але Ісус «відав, що багато часу той слабує».

Сьогодні багато говориться про те, як служити й підтримувати лю-

дей, що постраждали від війни. Психологи радять, наприклад, яких фраз варто уникати у спілкуванні з ними. І насамперед фрази: *«Я тебе розумію»*. Раніше я не сприймав цього, думав: чому я не можу сказати комусь, що я його розумію? Ось цими пальцями я садив картоплю. Працював на будівництві, замішував 70 бетономішалок за день — і ще в школі заробив на свою першу машину... Але потім став осмислювати — і зрозумів, що кожна людина по-різному реагує на травматичні події. Ми не переживали саме такої ситуації, як хтось. А навіть якщо й так, то кожен із нас переживав її по-своєму.

Тоді я став думати: а чи може Ісус Христос сказати, що нас розуміє? З духовної точки зору, Бог, Який всемогутній і всезнаючий, очевидно, має право так сказати. Та і з тілесної точки зору — Ісус Христос, зійшовши на землю, пережив багато болю: Його зрадив близький друг, Його позбавили одягу, бичували, на Нього плювали, із Нього знущалися, у Його руки забили цвяхи — і лишили помирати в муках на хресті. Ісаєа пише: *«Він погорджений був, Його люди покинули, страдник, знайомий з хворобами, і від Якого обличчя ховали, погорджений, і ми не цінували Його...»* (53:3).

Це так, але чи Його досвід ідентичний досвіду, який має кожна людина зокрема? У Ісуса не було дитини з інвалідністю, Він не хворів

Макет купальні «Віфезда» згідно з археологічними даними

на рак... Він не стикався з багатьма речами, із якими ми сьогодні стикаємося. Більше того, багатьох людей теж зраджували, бичували й розпинали. Але в чому особливість страждань Ісуса Христа?

У принципі, усі наші тілесні та душевні страждання зрештою зводяться до відчуття, що Бог нас покинув. Насправді, це не так — Бог ніколи не залишить нас. Але Ісус Христос на хресті був по-справжньому цілком і повністю покинутий Отцем. Він скрикнув: «*Боже Мій, Боже Мій, нащо Мене Ти покинув?*» (Мт.27:46). Отець мусив відвернути Своє лице, коли Його Син взяв на Себе гріхи світу. Один теолог сказав: Ісус Христос був реально покинутий Богом, щоб нам лише здавалося, що ми покинуті. Ось тому Ісус може сказати кожній людині, які би труднощі вона не переживала: «Я розумію Тебе, тому що Я був справді залишений Богом!»

Автор одного з псалмів каже у своїх стражданнях: «Темрява стала моїм найкращим другом». Це слова зневіри. Виникає запитання: чому Бог допустив їх у Біблії? Але Бог дозволяє, щоб ці тексти в ній були, тому що Він знає, як почуває себе людина, яка думає, що вона залишена Ним.

«Ніхто мені не допомагає»

Хворий чоловік сказав Ісусу: «Я не маю людини, щоб вона, як порушено воду, до купальні всадила мене...» Досі точаться дискусії, що це було за порушення води, як воно виникало. Найраціональніше пояснення — це був момент, коли з верхнього басейну воду спускали в нижній. Але така версія не пояснює, як люди отримували зцілення. Якщо було зцілення, значить і збурення води мало надприродний характер. Цей чоловік хворів 38 років, і ніхто не допоміг йому зайти у воду. Де ж були священники? Чому не встановили графік чергувань, щоб служити таким людям?

Ось таке наше життя... Часто ми залежимо від чужої помочі, але не отримуємо її. Я поділюся власним досвідом і досвідом моєї мами. Зрозумійте правильно, але у підлітковому віці я просто ненавидів пострадянські країни, зокрема й на-

шу. Знаєте чому? Я виростав із думкою, що держава про мене не піклується і навіть обкрадає. Пенсія з інвалідності становила лише 3000 грн. Мій батько їздив допомагати в Чорнобиль під час аварії, постраждав і нічого не отримав. До речі, з цим лікарі пов'язують і мою патологію. Корупція, бюрократія, величезні черги, щоб потрапити до спеціаліста... І при цьому маніпулятивні гасла: «У нас найкраща земля!» Мені не потрібна найкраща земля, мені потрібна реальна допомога і нормальне ставлення. А чому я так мислив? Тому що операції на руках мені робили за кордоном. Коли я їхав туди, держава виділила лише 14 гривень на дорогу до Борисполя... Дивлячись на все це, я думав: та краще вже одягну футболку BOSS і джинси LEVI'S, ніж вишиванку. Чи була це правильна позиція? Відповіддю на це запитання буде досвід моєї мами.

Коли мама народила мене, із нею в пологовому будинку були дві жінки. Перша з них щоразу, як заходила в палату, підбадьорювала маму, казала: «Сусанночко, не плач! Із Господом усе пройде, довіряй Йому!» Для мами це було великим підбадьоренням. А друга жінка, яка й сама виховувала дитину з інвалідністю, казала: «Краще, щоб твій син помер — у нього життя не буде!» Мамі було дуже боляче це чути. Тепер я думаю: якщо слова першої жінки мали тоді настільки сильний ефект, то наскільки сильнішими могли бути слова другої жінки, якби вони вселяли надію! Мій висновок такий: саме ви є тими людьми, які дуже багатьом можете допомогти ввійти в їхню купальню. Я вивчав релігієзнавство, філософію, психологію. Але той досвід, який я пройшов із Господом, допомагає мені в співпраці зі Святим Духом щось глибше поради́ти людям.

У прочитаній історії немає жодного, хто б допоміг хворому чоловіку ввійти в купальню. Навіть Ісус Христос цього не зробив — Він просто змінив його мислення та його життя. Іноді ми маємо власне уявлення, як усе має статися. Але Бог не чинить згідно з нашим планом — Він змінює нас так, що ми перестаємо бути зосередженими на ку-

пальні й самі стаємо джерелом допомоги іншим. У підлітковому віці Нік Вуйчич, людина, яка народилася без кінцівок, хотів закінчити життя самогубством у ванні з водою. Його врятували батьки. Згодом Нік прочитав євангельську історію про сліпонародженого чоловіка і зрозумів, що Господь може виявити Свою славу через нього. І зрештою став промовляти до мільйонів, і мільйони ним надихаються. Це приклад для нас — може, ми самі ніколи не ввійдемо в купальню, але станемо підтримкою іншим недужим.

Уже в дорослому віці я зустрівся в США з Мері Шейпер. Ця жінка колись допомогла знайти лікаря, який зробив мені операцію на руках. Я запитав, що її спонукало в благополучній Америці звернути увагу на бідного поліського хлопчика. Вона каже: «Коли я почула від нашої місії, що є хлопчик, який потребує операції, у моєму серці це дуже відгукнулося. Адже я теж маю інвалідність через проблеми з ногою. Я розумію, як це...» Людина з інвалідністю допомогла дитині з інвалідністю. Можливо, твій син чи донька колись стоятиме на моєму місці й надихатиме інших. А можливо — це будеш ти!

«Хтось, але не я»

Особисто для мене це найдошкульніша больова точка. Хворий чоловік каже: «Коли я приходжу, то передо мною вже інший улазить...» Люди є люди. І навіть люди з інвалідністю. Напевно, кожен намагався зайняти найкраще місце — біля самої води. Можливо, навіть сварилися й билися через це. Раптом починається збурення води — і всі один поперед одного стрибають у басейн. Починають обмацувати себе: «Я зцілений чи ні?», оглядатися: «Хто видужав цього разу?» Не здивуюся, якщо зцілений намагався тихенько піти, щоб незцілені його ще й не побили через заздощі.

«Хтось перший, але не я...» Знаєте, я любив у своєму житті бути першим. Наприклад, першим назбирати ягід у лісі. Мама завжди хвалила: «Цей хлопчик із такими пальчиками вже он скільки назбирав, а ви — сидите!» Це було приємно. Мені

хотілося ні в чому не відставати від інших. І лікар сказав батькам: «Якщо це можливо, не віддавайте його в спеціальну школу. Хай він розвивається разом із усіма». Чоловік у купальні теж хотів бути першим, але щоразу вертався ні з чим...

Коли я розкакую власне свідчення про зцілення серця, то часто думаю: чи не ображаю я цим когось, чи не роблю боляче? Адже хтось, можливо, у цей момент думає: «Добре, але мою дитину Бог чомусь не зцілив...» Деякі проповідники люблять універсалізувати власний досвід: «Я стільки-то молився, стільки-то постився — і Бог послав мені необхідні кошти, зцілив від хвороби». Ніби це якесь правило, яке однаково діє для всіх. Я не хочу робити свій досвід універсальним, але хочу сказати дві речі, які містяться в одній фразі.

Перша частина фрази: «Бог може зробити чудо...» А друга частина, на мою думку, показує правильний погляд на життя з інвалідністю: «...а якщо ні?» Пригадуєте історію про трьох юнаків у вавилонському полоні? Перед ними поставили вибір: поклонитися бовванові або потрапити до печі. І хлопці відповіли: «Якщо наш Бог, Якому ми служимо, може врятувати нас з палахкотючої

огненної печі, то Він урятує й з твоєї руки, о царю! А якщо ні, нехай буде тобі, о царю, знане, що богам твоїми не служимо, а золотому бовванові, якого ти поставив, не будемо вклонятися!» (Дан.3:17,18). Я думаю: а звідки у вас ця сила? І чому ви взагалі кажете: «А якщо ні»? Це що, якась сліпа віра?

Відповідь я знайшов у словах Ісуса Христа, які він сказав зціленому чоловіку: «Ось видужав ти. Не гріши ж уже більше, щоб не сталось тобі чого гіршого!» (Ів.5:14). Бог може вчинити чудо, але якщо ні, я все одно знаю, що причина всіх інвалідностей, усіх катаклізмів — гріхопадіння людини. І я знаю, що є Правдивий Агнець, Який переміг гріх. Іноді це дуже боляче визнати, але якщо навіть не відбудеться зцілення тут на землі, то на небесах уже не буде бід і хвороб. І це дає нам надію!

Закінчити хочу епізодом із історії Джоні Ерексона Тада — авторки численних книг та організаторки служіння людям із інвалідністю. У молодості вона зламала ший, невдало пірнувши у воду. Проходячи лікування і реабілітацію, Джоні перебувала з іншою дівчиною, яку раптово спіткала рідкісна хвороба, через яку атрофувалися її

м'язи, втратився зір і здатність говорити. Та дівчина прожила близько 4 років, до неї постійно приходила мама, читала їй Біблію і молилася. Джоні каже, що тоді вона переосмислила значення страждань. По-перше, зрозуміла, що страждання допомагають нам пізнавати Бога. По-друге, наші страждання можуть стати свідченням для інших людей. Але, дивлячись на свою сусідку по палаті, Джоні не могла зрозуміти сенсу її страждань. Адже в тої була надто затуманена свідомість, щоб пізнавати Бога, та й свідченням вона ні для кого не стала. Коли Джоні поділилася цими роздумами зі своїми друзями, один із них сказав: «Якщо небо радіє, коли один грішник кається, то уяви собі, що відбувається, коли людина проходить такі важкі страждання! Весь духовний світ — ангели, демони, Бог, диявол — спостерігають за тобою — як ти відреагуєш?»

Мене вразила ця історія. Я вірю: коли люди, які смиренно й гідно витерпіли страждання, прийдуть на небо, — це буде свідченням для мільйонів ангелів. Цих людей зустрічатиме Господь із великою радістю, і Він винагородить їх по особливому!

Дехто з друзів каже:

— Напевно, ти мав бути ангелом!»

У відповідь я жартую:

— Так, але Господь все ж таки вирішив, що мені треба бути з вами тут, на землі.

Представляємо департамент

Костянтин Мельник: «Родина пастора — це «лист», який читає вся церква»

— Ви вже два роки очолюєте Департамент сімейного служіння УЦХВЕ. Чому ви обрали саме цей напрямок служіння?

— На початку 2023 року, в січні, старші служителі Української Церкви Християн Віри Євангельської запросили мене на комітет і запропонували очолити напрямок служіння сім'ям. Я прийняв це покликання. А вже в травні, на пасторській конференції, мене офіційно представили як керівника Департаменту сімейного служіння УЦХВЕ. Відтоді я виконую ці обов'язки.

Ще задовго до цього моє пасторське служіння в церкві мало виразний сімейний вектор. Ми регулярно проводили сімейні семінари, організовували вечори для подружніх пар. Тема сім'ї завжди була невід'ємною частиною мого служіння. Згодом мене почали запрошувати на конференції, присвячені родинним питанням.

Для мене це — природна справа. Адже родина і сім'я лежать в основі біблійного вчення: Церква — це родина, стосунки з Богом — як із Батьком. Тож коли мені запропонували очолити цей напрямок, я відчув, що це саме те, до чого я давно був покликаний. Цей напрямок мені близький, і я вже багато років живу ним у своєму служінні.

— Ви у своєму служінні більше орієнтуєтесь на подружні стосунки чи на взаємини між батьками і дітьми?

— Як департамент, ми піднімаємо різні теми й напрями, адже віriamo, що повинні охоплювати всі сфери сімейного життя. Це і дошлюбне консультування та підготовка, і стосунки між чоловіком і дружиною, і виховання дітей, і кризове консультування. Сімейне служіння охоплює багато аспектів, бо й саме життя в родині багатогранне.

Особисто я роблю більший акцент на подружніх стосунках — це

те, що мені найближче. Але в нашій команді є люди з різними талантами, які займаються іншими важливими напрямками. Для мене стосунки між чоловіком і дружиною — це основа, адже саме через їхній приклад формується атмосфера в родині, що впливає і на дітей, і на церкву в цілому. Коли в подружжі панує любов і взаєморозуміння, це стає добрим зразком і джерелом здорового впливу на всі інші сфери життя.

— Чи маєте статистичні дані щодо християнських сімей: кількості розлучень, середнього віку одруження чоловіків і жінок, середньої кількості дітей тощо?

— На жаль, наразі ми не маємо повних статистичних даних. Але розуміємо, наскільки важливо сьогодні зібрати таку інформацію.

У братерстві є талановиті соціологи, зокрема на Дніпропетров-

щині, і ми маємо в планах провести фахові дослідження. Під час спілкування між служителями впливає інформація, що кількість розлучень зростає. Це вже не поодинокі випадки. Багато негативних тенденцій у суспільстві впливають і на церкву.

Тому нам потрібно провести опитування, аби чітко розуміти, у якому стані перебуває християнська родина, які виклики стоять перед нею. Це допоможе Департаменту чіткіше визначити напрямки служіння. Також важливо враховувати регіональні відмінності, які впливають на підходи до сімейного служіння, тому збір статистичних даних є особливо актуальним.

— Які актуальні проблеми виникають у християнських сім'ях?

— Проблеми в сім'ях були завжди, у всі часи. Але нині, в умовах війни, вони особливо загострили-

ся. Воєнні дії ніби активізують багато прихованих або слабких місць у стосунках — як кажуть у народі, «де тонко, там рветься». Сім'я переживає випробування, церква, держава і суспільство — теж.

Сьогодні як ніколи потрібна стресостійкість у взаєминах, особливо в північних і південних регіонах, де люди живуть на межі бойових дій. Щоденні обстріли, руйнування, втрати, постійні повітряні тривоги — усе це впливає на психологічний стан сімей. Подекуди буває лише кілька годин тиші на добу. У таких умовах важливо вчитися зберігати стосунки, говорити про це в церквах, піднімати теми, які раніше, можливо, залишались поза увагою.

Одна з найбільших проблем — роз'єднаність сімей через війну. Багато людей виїхали за кордон, сподіваючись на швидке повернення, але час минув — і сім'ї досі живуть окремо. Чоловіки на фронті або мобілізовані з перших днів. Розлука — це неприродно, Божий задум полягає в тому, щоб сім'я була разом. Розлука негативно впливає на всіх: на чоловіка, дружину, дітей. Порушується зв'язок, втрачається емоційне спілкування.

Крім того, потрібно відкрито говорити про проблему домашнього насильства. Це ганебне явище існує, і, на жаль, набирає обертів. Ми не можемо його ігнорувати. Навпаки — церква має активізувати свої зусилля, щоб протидіяти йому.

Також варто звертати увагу на допомогу військовослужбовцям та їхнім родинам у подоланні внутрішніх криз. Існують інструменти для роботи з такими сім'ями, і їх треба застосовувати. Інакше проблеми будуть лише наростати, мов снігова куля, і завдавати шкоди родинам і всьому суспільству.

Цей перелік проблем можна продовжувати. Серед них — залежність від порнографії, нерозуміння мети шлюбу, відсутність відповідальності у стосунках. Усі ці питання потребують уваги не тільки з боку Департаменту, а й усієї церкви.

— Які є інструменти роботи з подружжями, і як саме ви їх використовуєте?

— Ми звернулися до церков у всіх областях. Уже близько 70% областей долучилися до ініціативи, щоб кожна друга неділя місяця була присвячена темі сім'ї. Це відбувається під гаслами: «Молимося за сім'ю», «Проповідуємо про сім'ю», «Допомагаємо сім'ї».

Мета — щоб родини спілкувалися між собою, знали потреби одні одних. Надзвичайно важливо, аби в кожній церкві регулярно звучала сімейна тематика. За рік це — 12 проповідей, 12 нагод помолитися й звернути увагу на важливі питання стосунків у родині. Ми прагнемо, щоб така традиція з'явилася у кожній громаді.

Під час таких служб ми виводимо на екран конкретні напрями молитов. Цікаво, що навіть з інших церков і навіть районів приїжджають люди, бо мають запитання, біль, проблеми, і прагнуть почути здорове біблійне слово.

Цей інструмент — простий, але дієвий. І я вірю, що він і надалі приносить добрі плоди.

— Які виклики стоять перед Департаментом сімейного служіння і які очікуються?

— Виклики, які постають перед нашим департаментом, як і перед іншими, справді великі. Це і брак служителів, і різні обмеження воєнного часу. Сьогодні не просто організувати масштабні конференції, аби послужити великій кількості людей. У такій ситуації важливо, щоби активізувалися помісні церкви й громади, аби тема сім'ї не залишалась поза увагою.

Воєнні дії, морок, який насувається, створюють додаткові труднощі: зростає кількість розлучень, загострюються сімейні конфлікти. У таких умовах надзвичайно важливо готувати вчителів і кризових консультантів. Комусь це може подобатися, комусь — ні, але ми не будемо дотримуватись політики замовчування. Десь бракує стресостійкості, десь проростає «гіркий корінь», хтось живе окремо й не хоче по-

вертатися в сім'ю, діти втягуються у складні, навіть небезпечні сценарії. Тобто викликів чимало.

— Як зберегти сім'ю в сучасних реаліях?

— Це дуже важливе питання. Воно дещо нагадує біблійне: «Як юнак утримає в чистоті свою стежку?» Відповідь така сама: лише дотримуючись Божого Слова.

Так само і сім'ю можна зберегти лише з Божою допомогою. До цього мають долучатися не лише самі подружжя, а й церква, пастори, служителі — «глашатаї, які стоять на мурах». Необхідні бесіди, наставлення, зустрічі — ми не маємо права мовчати, ми повинні щось робити.

Водночас найголовніше — щоб сама сім'я «вмикалася» у цей процес. Адже саме вони найкраще бачать свої проблеми, і саме вони мають бути найбільше зацікавлені в тому, щоб зберегти шлюб. Те, що нав'язується ззовні, часто викликає спротив. А от коли сам чоловік і дружина усвідомлюють зміни, які потрібно зробити, — це дуже добре.

— Яка роль церкви в підготовці людей до сімейного життя та у вирішенні сімейних конфліктів?

— Роль церкви у формуванні та зростанні сім'ї — ключова. Звіс-

Найголовніше — щоб сама сім'я «вмикалася» у процес. Адже саме вони найкраще бачать свої проблеми й мають бути найбільше зацікавлені в тому, щоб зберегти шлюб.

но, після відповідальності та зусиль кожної окремої сім'ї. У багатьох церквах вже є усвідомлення важливості відповідальності подружжя, тому прийнято рішення: до шлюбу не допускаються ті, хто не пройшов дошлюбну підготовку.

Якщо люди не знають себе, не розуміють, що подружнє життя включає не лише емоції, а й стосунки, фінанси, відповідальність і зобов'язання одне перед одним —

тоді немає й умов для зрілого шлюбу. У такому випадку не варто очікувати добрих плодів.

Я би хотів, щоб кожен пастор був зацікавлений у тому, щоб мати навколо себе команду помічників, а не тягнути все самотужки. Важливо, щоб у громаді були люди, які проводять як дошлюбні консультації, так і допомагають у кризових ситуаціях. Це мають бути підготовлені служителі, які фахово підходять до складних питань.

Християни мають потужний інструмент — Слово Боже, яке дає вчення про душу і відповіді, як допомагати людям.

У нас не має бути політики замовчування — вона не працює. Проблеми не зникають самі собою, їх потрібно вирішувати через відкритість, служіння і любов.

— У цьому контексті що ви скажете про сімейне душеопікування чи сімейну психотерапію?

— Я дуже радий, що в нашому братерстві з'явився Департамент душеопікування. Вірю, що цей департамент може надати багато корисних інструментів для різних напрямів служіння, зокрема й для сімейного. Адже в родинях теж бувають емоційні травми, внутрішні надломи, кризи — і в таких випадках потрібна як реабілітація, так і кваліфікована душеопікувальна допомога.

Водночас я вважаю важливим розділяти світську психотерапію та фаховий підхід, який ґрунтується на християнських засадах і поєднує психологічні знання з біблійними принципами. Слово «психологія» має корінь «психе» — тобто «душа». А хто краще знає душу, ніж її Творець — Бог?

Християни мають потужний інструмент — Слово Боже, яке дає вчення про душу і відповіді, як допомагати людям. Ми не надто покладаємося на світську психологію, але бувають ситуації, коли по-

трібна саме клінічна допомога або спеціалізована психотерапія. І ми не можемо цього ігнорувати. Розвиток служіння душеопікування — це дуже важлива справа. Зараз з'являється все більше фахових християнських консультантів, і я на це дивлюся з великим оптимізмом. Це надзвичайно корисний інструмент для роботи з людьми, подружжями, сім'ями.

— Розкажіть про свою сім'ю.

— Мені 52 роки. Народився і проживаю в м. Кривий Ріг. Маю технічну освіту, а також богословську — закінчив Львівську богословську семінарію ще за часів керівництва Анатолія Кліновського.

Я чоловік однієї дружини, з якою ми вже 33 роки у шлюбі. Слава Богу, ми щасливі. У 1999 році мене рукопоклали на дияконське служіння з правом священнодій. А вже у 2000 році я був рукопокладений на пасторське служіння. Відтоді, вже 25 років, я служу пастором у церкві «Філадельфія» в Кривому Розі. Прийняв це служіння від єпископа Федора Попроцького.

Я щиро вдячний Богові за своїх батьків. Мій батько родом із села Лишнівка на Волині, а мати — з Вінницької області. Після одруження вони переїхали до Кривого Рогу, де я і народився. Господь дарував їм покаяння. Наразі моїй мамі — 88 років, батькові — 87. Вони проживають у селі Мар'їнське, неподалік Херсонщини. Хоча зараз там небезпечно, вони залишилися.

Моя дружина — моя помічниця в усьому. Вона завжди поруч у служінні, підтримує мене і духовно, і практично. Господь подарував нам двох доньок — Діану й Алісу. Вони заміжні, віруючі, служать разом із чоловіками. Коли розпочалася війна, наші діти з родинами виїхали до Сполучених Штатів.

Наша духовна дорога до Господа почалася у 1997 році. Першою увірнула теща, вона запросила на зібрання свою доньку, а згодом і мене. Тоді вона з дружиною працю-

вали інженерами в «Дніпроцивіль-проекті». Я деякий час вагався, але згодом пішов до церкви — і Божа благодать торкнулася мого серця. Того ж літа 1997 року ми прийняли водне хрещення на річці Інгулець у Кривому Розі.

Ще до нашого покаяння лікарі поставили нам важкий вирок: нам не судилося мати дітей. Але останнє слово завжди за Богом. І коли ми прийшли до Нього, Господь виявив милість — і подарував нам наших доньок. Тому ми завжди відкрито свідчимо, що діти — це благословення. Радимо молодим подружжям не боятися народжувати дітей, бо Господь знає, як благословити кожну сім'ю.

— Чи ви особисто мали конфлікти з дружиною та як їх вирішували? Що ви робите, щоб попередити сімейні конфлікти?

— Так, у нашій сім'ї траплялися конфлікти. Але тут важливо зрозуміти, що саме мається на увазі під словом «конфлікт». Дехто уявляє це як бурхливі суперечки чи скандали. Насправді ж конфлікт — це «зіткнення» з латинської. Це може бути зіткнення поглядів, різне бачення ситуації, використання часу, розставлення пріоритетів.

Слава Богу, Він навчив нас, як вирішувати подібні ситуації, як іти назустріч одне одному, як мудро долати непорозуміння і не давати місця речам, що можуть руйнувати. Біблія дає чітку настанову: «Нехай сонце не заїде у гніві вашому». Якщо виникає напруження — ми беремо паузу, щоби спокійно поговорити й почути одне одного.

Про це я розповідав у подкасті Департаменту сімейного служіння, який вийшов під назвою «Чи духовні конфліктують?». Дехто вдає, ніби в нього в сім'ї ніколи не буває конфліктів. Але я в це не вірю. Іноді буває, що один з подружжя повністю пригнічує іншого, контролює, не дає виявляти особистість — і це вже форма насильства. Це неприпустимо. Ми маємо бути відкритими, чесними, залишатися собою і розмовляти один з одним.

Що ми робимо, аби попередити конфлікти? Насамперед, працюємо

над своїми душами — через молитву, читання Слова Божого. Ми обоє активно задіяні в служінні, часто перебуваємо разом, і це допомагає. Але навіть тоді, коли подружжя поруч постійно, все одно можуть виникати непорозуміння.

Ми намагаємося пам'ятати про свої слабкі сторони, «тонку кригу» в характері. Наприклад, гнів — це ахіллесова п'ята багатьох чоловіків. У жінок свої уразливі місця. Тому важливо вчасно відчутти, коли «градус» емоцій піднімається, і вміти зупинитися.

Також ми свідомо працюємо над збереженням романтики, не забуваємо про потреби одне одного. Адже саме в зоні невисловлених чи проігнорованих потреб найчастіше виникають зіткнення. Конфлікти у віруючих також можуть бути — і на духовному, і на емоційному рівні.

Тож ми молимося, щоби Бог дав розуміння тонкощів взаємин, духовних законів, подій навколо нас. І щоби ми вміли передбачати небез-

пеку — зупинитись вчасно, не давати вогню розгорітися, а серцю — охолонути.

— Що ви порадили б пасторам у роботі з подружжями?

— Насамперед я порадив би пасторам цілеспрямовано працювати з подружжями, служити сімейним парам. Багато родин звикли не «виносити сміття з хати» і консервувати проблеми всередині, замість того щоб шукати допомоги. Тому важливо, щоб у кожній церкві було започатковане повноцінне сімейне служіння.

Слід використовувати різні інструменти — залежно від традицій і розуміння цього служіння у вашому регіоні. Я прошу, щоби в кожній церкві кожної другої неділі місяця лунала проповідь на тему сім'ї. А також — щоб відбувалися бесіди, організовувалися сімейні вечори, впроваджувалося дошлюбне консультування. У деяких регіонах уже прийняли рішення не вінчати моло-

дят без попередньої підготовки — і це дуже виважений крок.

Окрім того, важливо проводити бесіди з тими, хто переживає кризу — особливо в перші роки шлюбу, коли напруга у взаєминах може бути найвищою.

І ще одне дуже важливе. Я раджу, щоб кожен пастор починав із власної сім'ї. Щоб у нього були добрі, щирі стосунки з дружиною, щоб удома панувала любов і підтримка. Адже люди вчать не стільки з того, що ми їм говоримо, як з того, що бачать. Якщо дружина пастора нещасна, якщо чоловік емоційно відсторонений, між ними немає іскри, ніжності, романтики — то як ми можемо навчати інших щастя в шлюбі?

Тому перш за все зверніть увагу на свою сім'ю, на свої стосунки. Родина пастора — це «лист», який читає вся церква.

**Розмовляв
Василь Мартинюк**

Тонка крига в подружньому житті, або Де тонко — там і рветься

Потрясіння останніх років відкрили безліч тонких моментів у нашому житті, у наших стосунках, у шлюбі. І саме де тонко — там, як кажуть, зазвичай і рветься. Я впевнений, що кожен із вас міг би назвати багато делікатних моментів неправильної поведінки в подружжі, що призвели до небажаних наслідків і на які варто звернути увагу в сімейному житті. І потім доводиться багато працювати, щоб виправити це.

Писання дає нам міцну основу для всіх сфер життя, зокрема й подружньої. У Євангелії від Матвія, 7:24–25, сказано: «Отож, кожен, хто слухає цих Моїх слів і виконує їх, подібний до чоловіка розумного, що свій дім збудував на камені. І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім отой кинулась, та не впав, бо на камені був він заснований». Цей камінь, ця міцна основа — Господь, проте часто ми опираємося не на неї, а на тонку кригу.

Тонка крига — це ненадійна опора, на яку не можна обпертися та й не варто спиратися. Ті, хто стояв на такій кризі, знають, про що я кажу. Я теж маю досвід цього, тому що у

свій час ми з батьком дуже любили рибалити. На жаль, тепер не маємо такої змоги, бо мій батько разом із мамою проживають на березі Каховського водосховища, яке в нас украли. Місцеві називали його Каховським морем, але там уже верби вище від голови і вовки бродять. Печально, звісно, утім я не про це. Коли ще було водосховище, ми з батьком там дуже багато рибалили. Любили й зимову риболовлю, коли лід товстий — десь, можливо, завтовшки й до метра. По цій кризі місцеві рибалки долали 3–5 км до русла Дніпра, де можна було впіймати судака. Улов вимірювали не кілограмами, а мішками, бо «кльов» був дуже хорошим.

Але крига мала таку особливість: коли мороз, то тонка крига тріщала, попереджаючи людину, щоби була обережною. А от ранньою весною лід ставав тоненьким і м'яким і не попереджав, де в нього слабкі місця. Якось навесні ми з батьком виїхали на мотоциклі з коляскою на лід, зробили дірку й стали ловити рибу. Сонечко піднялося, трохи пригріло. І я дивлюся — а ми вже по кіс-

точки у воді. Як на зло, риба клює раз-по-раз, а лід дедалі більше просідає й вода підступає. Це було небезпечно, але чим це закінчилося, розкажу згодом.

Та повернімося до нашої теми. Що ж є тією тонкою кригою в подружньому житті?

Прикриття гріха

Першим я назвав би покривання чи замовчування чогось гріховного. Пригадаймо Ананія та Сапфіру. Вони просто розділяли погляди одне одного й замовчували те, що було неправильним. Біблія каже, що вони погодилися говорити неправду.

Ми у своєму житті теж можемо перетинати ці червоні лінії й не казати правди один одному. Наприклад, дружина бачить, що чоловік перестав молитися або виконувати в домі роль священника — він не закликає до Біблії, не спонукає прославляти Господа. І вона це замовчує, що призводить до формування в родині неправильної атмосфери. Буває, що питаєш дружину чи чоловіка: «А де ви були в неділю, не бачили вас на зібранні?» І вони почи-

Поговоримо про сім'ю

нають покривати один одного, мовляв, були зайняті.

Але не слід, як Адам, коли взяв із руки Єви заборонений плід, погоджуватися на щось неправильне — на те, що буде образити Святого Духа. Будьмо щирими й кажімо один одному істину. Замовчування чи прикриття гріховного не приведе ні до чого доброго і зробить нас співучасниками гріха ближнього, як писав про це Єзекиїль: «Коли б Я сказав до безбожного: «Безбожнику, ти конче помреш», — а ти не говорив би, щоб остерегти безбожного від дороги його, то він, несправедливий, помре за свій гріх, а його кров Я вимагатиму з твоєї руки» (33:8).

Я вірю, що Бог поставив нас вартовими у своєму домі. І коли ми бачимо, що хтось щось втрачає, то маємо повернути близьку нам людину на тверду основу. І це є передумовою для благословення подружжя. Бо коли в домі є поклоніння, коли люблять правду, коли не йдуть на компроміс із гріхом, там буде не крихка основа.

Образа та непростення

Друге, що стоншує основу наших стосунків, — це образи і непростення. У Посланні до ефесян, 4:32, написано: «А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному, як і Бог через Христа вам простив».

Війна й пов'язані з нею переживання та кризи відкрили, що є пари, які роками, а то й навіть десятиліттями, носять у собі настільки важку образу, наче, як я люблю казати, «замінювали своє життя». І при цьому вони постійно відвідують зібрання, десь служать, на богослужінні можуть піднімати руки до неба, молитися, прославляти Бога. А вдома — чинять по-іншому, а в серці — ще по-іншому. На жаль, у декого нема навіть ніякого місточка один до одного — хоча вони ніби й разом, живуть у одній хаті, приходять у одну церкву. Десь, можливо, перед людьми й за ручку пройдуться, але в серці — прірва та самотність.

Перший чорношкірий президент ПАР Нельсон Мандела якось сказав: «Образитися та обурюватися — це все одно, що випити отруту в надії,

що вона уб'є твоїх ворогів». Якщо я виношую в собі ці «динозаврові яйця» непростення, то не варто сподіватися, що це завдасть шкоди моему кривднику, а не мені. Образа в душі — це знахідка для сатани, це відкриває йому прямий доступ до людини. І просто прийде такий час, коли сатана скористається цим. Подружжя не зможе втриматися разом, бо ці образи, які виношувалися в серці, зруйнують їхній шлюб.

Затяжний емоційний розрив

Третє, від чого я хотів би застерегти, — це затяжний внутрішній емоційний чи душевний розрив між подружжям. Його причиною можуть стати друзі, яким ви приділяєте більше уваги, ніж чоловікові (дружині), ігнорування, неконтрольоване ображення, приниження один одного, що веде до накопичення незадоволення одне одним — і відбувається вибух.

Психологи стверджують, що ігнорування — це найбільша форма насилля. Ми всі пам'ятаємо ті «бойкоти», коли дитину ставили в куток або не розмовляли з нею певний час. І згодом діти, ставши дорослими, те саме робили у своїх сім'ях, бо вони бачили таке у своїх батьків. Буває, що люди тижнями не розмовляють між собою. Знаю сім'ї, у яких хтось один, можливо, і хотів би примиритися, хотів би щось виправити, але його ігнорують, тримаючи на певній дистанції.

Емоційний розрив провокує неконтрольовані образи. Я був свідком таких критичних моментів, коли з уст виходило щось таке: «Ти гірший за твого батька», «Ти жирна»... Ми можемо не схвалювати такого, навіть не приймати, але воно не вискочило б, якби його в нас не було. Можемо сказати: «Пробач — це випадково», але воно сидить десь у серці — і ми вже до цього звикли, живучи в атмосфері приниження й різних «підколок».

Буває, що сприймаємо працю інших як щось очевидне — і знецінюємо її. Ну й що, що дружина приготувала суп. Ми не кажемо, що це найкращий суп, бо суп як суп. Ну й що такого, що чоловік приніс зарплату. Та скільки там тих грошей... І десь втрачається мотивація, бо не-

має компліментів, немає отої іскорки... І це, безмовно, руйнує стосунки, руйнує емоційний зв'язок. А потім — вибух. Тоненька крига ламається — і в кращому разі ми опиняємося по коліна у воді.

Ізоляція від церковної спільноти

Четверте, що стоншує основу, на якій тримається наша сім'я, — це ізоляція від спільного церковного життя. Буває так: люди одружилися — і їх більше не видно церкві. Я переконаний, що ми народжені не один для одного, а для того, щоб разом служити Богові. Це призначення шлюбу. У шлюбі присутній Бог, який є Господом кожного з подружжя.

Шлюб — не лише для продовження роду, не лише про те, щоб тобі було добре на землі. Ми як подружжя покликані в Царство Боже — прославляти Бога, служити Йому та явити світу такі взаємини, які є між Церквою і Христом, щоб інші через наш шлюб побачили чудовий образ Божої любові.

Ми посвячені для служіння Богові й маємо бути активною частиною громади. У церкві діють різні дари. У ній можуть нам послужити при потребі, і ми можемо комусь послужити своїми дарами. Тож ізоляція від церковного життя — це тонкий лід, який ставить і наш шлюб у доволі хистке становище.

Кухонна критика

Так я назвав п'ятий різновид неміцної основи, яка здатна зруйнувати наші стосунки. Він пов'язаний із постійним тренуванням негативного мислення, коли воно регулярно присутнє в нашому житті та стосунках. І згодом негативне мислення щодо чогось приведе нас до негативного ставлення та сформує наші переконання.

Тобто коли в сімейній атмосфері ми завжди вербально передаємо один одному негативні інформації, судження, якесь своє ставлення (часто так відбувається, коли сім'я збирається вдома) — я називаю це кухонною критикою. Буває, розмовляють про церкви, про лідерів, про служителів, про політику, про владу — про все, що завгодно. Утім нам треба тренувати вміння бачити до-

бре й промовляти це вголос. Бо біля нас є ще й наші діти, тож ми формуємо не лише свій світогляд, а і їхній. Вони переймають від нас наші сценарії і вчать дивитися на світ у такий спосіб, як і ми.

У цей час війни я якось запропонував у церкві: «Назвіть п'ять хороших фактів про Україну». І ми називали — найкраща конституція, «Дія», де зберігаються цифрові документи (тоді як у інших країнах за якимось папірцем треба попоходити), наше суспільство бореться з радянщиною, із посткомуністичним духом тощо.

Пропоную й вам повправлятися в, назвавши, наприклад, п'ять добрих фактів про свою церкву, своє служіння чи особисте життя.

Якось одне подружжя зі сльозами попросило мене: «Пасторе, молись — наші всі діти в 17-18 років ідуть у світ. Чому так?» І в розмові жінка зізналася: «Я знаю: ми винні, бо коли приходили додому, часто обговорювали, де хор не так заспівав, що там проповідник «ляпнув», хто в якому одязі прийшов... А діти все вбирали в себе».

Тож пам'ятаймо, що «кухонна критика» — це дуже тонка крига, на якій ми можемо провалитися. Бо її наслідок — атмосфера негативного мислення, жертвою якої стають наші діти.

Погляньмо, як діють родинні сценарії в нашому житті. Наприклад, мій батько ніколи не вирішував конфліктів. Він просто брав ящик зі снастями — і на риболовлю (хтось — на служіння, а ще хтось — на роботу). Зазначу, що конфлікт — це не щось страшне. Із латині це слово перекладається як «зіткнення». Проблема — якщо це зіткнення не обговорюється, не вирішується, а поглиблюється і стає частиною сімейної атмосфери. У зіткненнях через різні погляди ми тренуємося, як любити, як прощати, як виховуватися в Божій любові.

І от коли такі зіткнення відбувалися в нас із Данутою, то я діяв за батьковим сценарієм. Мені одразу хотілося кудись утекти. Вона каже: «Ти куди?» Я відповідаю: «Та мені треба подумати...» Для моєї дружини це було дуже тяжким потрясінням, бо тато залишив їх, коли во-

на була маленькою. І вона почувалася залишеною, коли я не хотів чи не вмів вирішувати конфлікту, а втік від нього, реалізуючи батьків сценарій ізолювання. І коли Бог відкрив мені це, я сказав: «Так, Дануто, усе, відтепер я з кімнати навіть не вийду, поки ми не знайдемо шляху до примирення». І відтоді ми сідаємо разом, обіймаємося, починаємо розмовляти одне з одним, щоб прийти до порозуміння. Тому пильнуймо про те, щоб формувати в собі та своїх дітях здорові поведінкові сценарії, які будуть їх будувати, а не руйнувати.

Залишення божественних духовних інструментів

Ці інструменти — це молитва, читання Божого Слова, спільне поклоніння Господу, відвідування церкви. І я так скажу: мої взаємини з Богом напряду впливають на мої взаємини з дружиною. Те саме стосується і дружини. У кожного з нас має бути своя потаємна кімната, щоб ми мали потрібні Божі інструменти для правильної побудови стосунків між собою. Бо там, де є стосунки з Богом, Господь працює, працює Дух Святий. Без стосунків із Богом до нас приходять духовна сліпота, упертість, охолодження любові, роздратованість, страхи. Але коли ми читаємо Писання, Бог промовляє до нас і спрямовує до того, щоб ми правильно дивилися на себе й на ситуацію і не накручували себе різними негативами, образами, які є тонкою кригою і руйнують наш шлюб.

Неправильний початок

Сьомим фактором, який ставить нас на крихку основу, я б назвав фальстарт або неправильний початок. До цього я відношу шлюб без благословення, шлюб із сумнівними мотивами, одруження як втечу від чогось чи когось (хтось втік від подружнє життя від батьків, від залежності). До речі, шлюб не вирішує питань психологічної, духовної чи фізичної залежності, сумних сценаріїв із минулого, особистої незрілості.

Не раз хлопці мені зізнавалися: «Я думав, що питання порнографії вирішиться, коли одружуся, але так

не сталося». Тому що це питання не було розв'язане перед Богом. Не дружина чи чоловік розв'язує якісь залежності — це все вирішується з Богом.

Наші «скелети в шафах» зазвичай заважають нам проходити випробування, із якими стикається сім'я. Ми не можемо подолати психічного, духовного чи емоційного тиску — і починаємо гніватися один на одного, дратуватися й зрештою розчаровуватися один в одному.

Тож якщо у твоєму житті діють певні сценарії з минулого, якщо щось неправильно сформувало тебе і ти носій чогось руйнівного, що тебе мучить, — то не варто бути настільки «віруючим», щоб вірити в те, що це не приведе ні до яких наслідків. Усе, що ми сіяли чи сіємо, доведеться пожинати. Звісно, Бог милостивий і, коли ми каємося, приносимо це до Бога, Він допомагає впоратися. І лише Він може вивести нас із цієї тонкої криги, яка не дає упевнено рухатися вперед і будувати міцні родинні стосунки.

Вербальне проходження червоних ліній

Цей вид тонкої криги стосується слів, які мають вплив на наше життя, бо «за словами своїми будеш виправданій і за словами своїми будеш осуджений» (Мт.12:37).

Я бачив, як подружжя маніпулюють один одним, говорячи про розлучення. Ми колись із Данутою прийняли рішення: ми разом назавжди, і це слово не звучатиме між нами, щоб діти навіть не знали, що це таке, поки не досягнуть зрілого віку й не побачать, що таке є у світі. Тобто ми вирішили в жодному зі своїх непорозуміннь чи зіткнень ні в якому разі не вживати цього слова.

Спостерігаючи за подружжями, які доходили до розлучення, приходжу до висновку, що до цього їх привели певні моделі, які вони бачили у своїх родинах. У них не було закарбованої думки, що розлучення — це страшно. Якось Сергій Вітюков сказав про це так: «Люди, які перетнули червону лінію, кордони своєї совісті, вже не мають страху знову туди заходити». Тобто їм не страшно іти далі. Тож у миті, коли роздратовують один одного, іг-

норуючи Божі ресурси для побудови стосунків, такі люди в певний момент кажуть: «Знаєш що, ти мене не дістав — буде розлучення». Потім ніби одумуються, їм стає страшно, але згодом говорити про це стає легше. І коли ти про щось починаєш говорити, то, найімовірніше, у якусь мить спробуєш і зробити те, про що кажеш. Саме це я називаю проходженням через червоні лінії. Хай Бог допоможе нам тут вчасно спинитися.

Ізоляція один від одного

Звісно, час нині дуже складний, і ізоляція один від одного буває вимушеною, особливо тоді, коли чоловік військовий або дружина з дітьми перебуває за кордоном заради безпеки. Утім ми бачимо негативні наслідки цього, бо порушується Боже слово, у якому написано, щоб один від одного не ухилилися надовго, а були разом, щоб до нас не мав доступу сатана.

Ми думаємо: «Та ні, ми не як всі — ми можемо пів року бути окремо, а то й рік...» Я маю досвід евакуації жінок із Кривого Рогу в Польщу, бо за 8 км від нашого міста вже були російські танки, і ми думали, що Кривий Ріг буде захоплений. Коли ж через два тижні окупації не сталося, моя дружина мені сказала: «Усе — забирай мене...» А були такі жінки, які там відчували свободу, бо не зовсім добра атмосфера була в їхній сім'ї. Деякі казали: «Він там контролював мене, я в нього випрошувала навіть на колготки... А тут у мене зарплата 1000 євро, усе собі можу купити...» А згодом поруч з'являються чоловіки, які починають виявляти до неї увагу, говорять приємні слова (а вона від чоловіка ніколи не чула таких компліментів). Тож сатана близько, бо він там, де тонко, щоб зробити пролом.

Тому ми не радимо бути надовго ізольованими один від одного. Передусім дуже важливо зберігати емоційний та духовний зв'язок. Наші брати-військові кажуть: «Та ми ж тут не за політичну партію воюємо! Ми ж тут стоїмо не за Зеленського і не за Трампа. Ми стоїмо за свої сім'ї». Тому для військових особливо важливо, щоб їх підтримували їхні родини, їхні дружини. Я бачив

розбитих чоловіків, яких дружини покинули або дали їм зрозуміти, що не хочуть бути поруч із ними, не мають ресурсу, щоб їх підтримувати. І вони називають власні «вагомі» причини для цього. Але я розумію, що до цього привела ізоляція один від одного. Це тонка крига, яка легко ламається й тягне наш шлюб під воду.

Закінчити хочу тим, із чого починав. Гадаю, я вас заінтригував своєю історією про риболовлю з татом. Так-от: сидимо на кризі, ловимо рибу — і так в нас клює! А сонце припікає. Коли зогледілися — розуміємо: довкола нас уже відкрита вода видніється. Ми їдемо до берега на мотоциклі, а берега нема — він відійшов на 25 м. Дяка Богу, що там, де ми провалилися, було не дуже глибоко. Ми змогли вибратися й навіть мотоцикл на берег витягли.

Ось так і в нашому житті. Ти можеш робити неправильні кроки й думати: «Нічого не станеться, тут класно клює... Усе добре». І не помічати, що ти за крок до того, щоб потонути. Я хочу сказати: коли ми щось замовчуємо, маємо образи й непростення, внутрішні тяжкі конфлікти, різні види ізоляції та перетин червоних ліній — то це обов'язково матиме свої наслідки. Того дня на риболовлі мене най-

більше вразила поведінка різних людей. Деякі побачили, що вони в небезпеці, як і ми, стали вибиратися з криги, кричати, витягати один одного. А інші й далі рибалили, ніби нічого не відбувається.

Якщо в нас є конфлікти, яких ми не розв'язуємо, якщо є «скелети в шафах» і ми не звільняємося від них, — то ходимо по тонкій кризі й можемо вмить потонути. Буває, що ми навіть не усвідомлюємо, що треба про це говорити один із одним, що треба за це молитися, якщо ми хочемо, щоб наші сім'ї збереглися й були міцними.

Господь поставив нас на чудову основу: «Отже, кожний хто слухає Мої слова і виконує, буде подібний до чоловіка розумного, який побудував свій дім на скелі». Будуючи своє життя на Божій основі, ви будете благословенні й матимете всі шанси не ходити по тонкій кризі. Тому що Господь буде давати вам свої сценарії, відкривати проблеми й показувати, як треба працювати над своїм характером. Тоді й своїм дітям ми продемонструємо Божі сценарії подружнього життя. І наші діти навчатимуться цих принципів, вони стануть міцною основою і їхнього шлюбу.

Костянтин МЕЛЬНИК,
голова Департаменту
сімейного служіння

Вінчальний

Що за дивний букет: конюшина, горох,
І ромашки, і дзвоники сині...
Ти і я між людьми, і усе ж таки вдвох
До кінця свого віку віднині.

Що за дивний букет: дві троянди, люпин,
Полину срібно-сивого кущик...
Ой ізвідки ж узвся гіркий цей полин? —
То, мабуть, щоб любилося дужче.

У букеті вінчальнім таке запашне
Різнотрав'я — без назви, без ліку.
Ми з тобою удвох, ми з тобою — одне
Перед Господом нашим довіку.

Галина МАНІВ

Ісус Христос у пошуках пастора

Проповідь

Доля будь-якої країни, зокрема й України, залежить від пасторства. Головна особа, яка є в країні відповідно до Божого задуму, яка сприяє відновленню цієї країни — це пастор. Священне Писання стверджує, що Господь найбільше виявляє себе через служіння пастора. І це служіння нині критично важливе. Тому в Київському біблійному інституті цього року плануємо відкрити одну особливу програму під назвою «Шлях пастора». Запросити туди хочемо братів, які конкретно бачать себе пасторами. Я розумію, і ми всі розуміємо, що це служіння непросте, бо це служіння людям, які мають власну думку. Воно пов'язане з багатьма викликами, стражданнями, труднощами, які зазвичай приховані. Більшу частину служіння пастора члени церкви, громада, люди не бачать. Це його молитви, це його стояння перед Богом, це його серце, яке старішає раніше, ніж у інших. Бо пастор — це людина, яка дозволила, щоби біль інших людей пройшов через нього. Це не біль його родини і друзів, це біль усіх людей — до речі, часто неідеальних. І саме тому Священне Писання говорить, що пасторам потрібно віддавати подвійну честь.

Власне я хотів би поговорити про те, чому для нашої країни таке важливе служіння пастора. У Євангелії від Матвія, 9:35, йдеться про кардинальну важливість служіння пастора не тільки для місцевої церкви, а й для всього суспільства. «І обходив Ісус всі міста та оселі, навчаючи в їхніх синагогах, та Євангелію Царства проповідуючи, і вздоровлюючи всяку недугу та неміч усяку».

Ісус ніколи не робив неважливих речей, яким іноді ми віддаємо дуже багато свого часу. Тож те, що Ісус обходив усі міста й села, було дуже важливо. Це було служіння, сповнене змісту. Там він навчав у синаго-

гах, проповідував Євангелію Царства та зіцілював усяку недугу та неміч.

Потреба в навчанні

Пастор бачить головну потребу людей — потребу навчатися. І він задовольняє її. Ісус Христос повністю присвячує Себе цьому, обходячи міста й села з однією метою — навчати людей.

Чому навчання таке важливе? Тому що саме воно формує правильне бачення людей. Якщо запитати людей про їхні потреби, то вони назвуть безліч різних. Утім я хочу сказати, що саме навчання — це головна потреба людей і головна потреба суспільства.

Я думаю, що ви зауважували: якщо запитати двох різних людей про їхні потреби чи ставлення до чогось, ми можемо почути зовсім різні відповіді. Одна людина скаже: «Я маю від Бога все, що мені потрібно... Я задоволена людина, якій Бог дав багато-багато добра». Спитайте в іншої людини, у якої, можливо, набагато більше матеріальних статків, і вона відповість: «О, мені так важко живеться: і того нема, і того не вистачає...» Спитайте в однієї людини про Україну, почуєте: «Та це просто жах. Політики жадливі, люди жадливі, міста жадливі, скрізь корупція...» Запитаєш в іншої людини, яка живе в тій самій Україні, і вона скаже: «Найкраща країна у світі. Дякую Богу, що я народився українцем...»

Тобто відповідно до того, що є в людських серцях, вони будуть так і висловлюватися. А серця наші формуються в ході процесу навчання. І тому Ісус Христос, як і справжній пастор, бачить головну потребу в тому, щоб людей навчати.

У нинішньому суспільстві є дві проблеми. Перша — люди не хочуть учитися. Я взагалі думаю, що якщо Христос не прийде, то XXI сто-

ліття ввійде в історію як період, у якому тупим бути модно. Не раз бачив людей, які ніби хизуються тим, що вони нічого не знають і книжок ніколи в житті не читали. Друге — якщо є люди, які вчаться, то вони роблять це для того, щоб продати ці знання на ринку праці. Тобто навчаються того, завдяки чому можуть заробляти гроші. Тож я бачу величезну проблему в тому, що з нашого суспільства зникає навчання для зростання серця, щоб зробити його кращим.

Ісус Христос був посвячений навчанню з метою сформувати в людях правильний стан серця. І це має стати фундаментом навчання пастора. І ми робимо найбільшу помилку, коли вчимося самі та вчимо людей, просто щоб уміти щось, а не бути кимось. Коли ми не виховуємо свою особистість, коли не працюємо над власним серцем, то це призводить до сумних наслідків.

Візьмімо найвищий рівень — Академію державного управління. Там готують людей, які будуть керувати державою. Навчання триває до 10 років. Їх навчають, як управляти державою — економічними, політичними та військовими процесами. Менеджмент, управління командами, фінанси... Але їм не говорять про те, якою має бути особистість управителя, тобто серце людини не виховують. І тому вона приходиться на найвищий щабель управління, залишаючись тим же розпусником, який хоче реалізувати свої пожадання. Не маючи коштів — починає красти. Не вміє користуватися владою, служити ближньому. Він у свою роботу приносить своє гріховне серце.

Та ж сама сім'я — це відображення серця чоловіка та дружини. Держава — це відображення серця її громадян. Тому формування правильного серця дуже важливе — і залежить саме від пасторів.

Як вівці без пастиря

Писання каже, що побачивши натовп, Ісус змилосердився над ним, оскільки люди були втомлені та розпорошені, наче вівці, які не мають пастиря. Бути вівцею, що не знає, куди і як правильно рухатися — це найбільш жалюгідне станови-

ще людини. Природа людини гріховна ще від Адама. Утім це може бути і шляхетний грішник — класний хлопець, якому всі заздять. Нешляхетний виглядає інакше, але по суті вони обидва — люди з недоглянутими серцями, втомлені та розпорошені. Буквальний переклад вжитого тут грецького слова «втомлений» означає — «той, кому завдали багато ран». А слово «розпорошений» описує кинуту напризволяще людину. Саме така дія гріха на особистість. Спочатку він людину зранить, а потім кине її напризволяще.

А що є фундаментом гріха? У Посланні до римлян читаємо: «Вони сповнені всякої неправди, лукавства, зажерливості, злоби, повні заздрості, убивства, суперечок, підступу, поганих звичок, пліткарства. Вони наклепники, богоненависники, напасники, зухвалі, горді, хвалькуваті, винахідники зла, непокірні батькам, нерозумні, зрадливі, безсердечні, непримирені, немилосердні...» (Рим.1:29-31). Як вам перелік? Хочете, щоб такі люди жили біля вас? Але спробуймо розібратися, звідки це все з'явилося в житті людини. Пояснення знаходимо в попередньому тексті: «Оскільки вони вважали за непотрібне пізнати Бога, то видав їх Бог їхньому перекрученому розумові, щоби чинили те, чого не личить» (Рим.1:28). Тож корінь усіх гріховних вчинків — перевернутий розум людини.

Піклування про серце

Ми живемо у світі людей із перевернутим розумом. А знаєте, чому цей розум перевернений? Тому що вони недоглянуті. І коли Ісус Христос дивився на цих людей, які були покалічені гріхом і кинені напризволяще, то Він над ними змилосердився. Це друга риса пастора. Він дивиться на людей не так, як дивляться інші. Ми завжди засуджуємо гріхи людей, прагнемо справедливого покарання за них. Але Христос із милосердям дивився на цих людей, які були обтяжені власними гріхами й пожинали справедливі плоди своїх гріхів. Він не казав: «Так їм і треба. Вони знали, що вибирали...» Написано, що Ісус змилосердився над ними, бо

вони були вівці, які не мають пастиря, і став піклуватися про них — передусім про їхнє серце.

І пастор — це та людина, яка піклується про людське серце. Саме тому служіння пастора кардинально важливе. Ось чому нації гинуть без пасторів. А наша країна, будучи частиною СРСР понад 70 років, повставала проти авторитету пастора. Священника зображали як примітивну, тупу, нерозумну, неосвічену й далеку людину. Хоча в інших суспільствах пастори завжди були частиною національних еліт, як ті, хто доглядає за людським серцем.

Нині ми бачимо, наскільки розвинута інфраструктура догляду за тілом — різні салони, спеціалісти, клініки, фітнес-зали... Утім, догляд за розумом людей, догляд за душею занедбаний. І ми бачимо, який наш світ гарний ззовні, а всередині — потворний і дикий. І це не дивно, бо його складають люди з недоглянутими душами.

Іван Огієнко, перекладач Біблії українською, у свій час був міністром освіти та просвітництва Української Народної Республіки. Та він залишив свою політичну роботу, став священником і взявся перекладати для України Біблію. Тому що цей чоловік зрозумів (і він постійно говорив про це в своїх листах і творах), що духовна культура, християнська ідея всередині країни та догляд за людським серцем на християнських основах — це головна передумова розвитку країни. Не політика, не економіка, а вплив священнослужителя.

Коли розум перевернений

Коли ми розгорнемо книгу Єремії, третій розділ, то прочитаємо, що Бог називає націю, яка полишила Бога, блудниками й перелюбниками. І людина, яка відходить від Нього, стає «блудником» — вона зраджує Бога. Суть цієї зради в тому, що людина підкоряється не Божим бажанням, а своїм чи бажанням інших людей, підносячи їх до авторитету Бога.

І тут Бог порівнює свій народ, який зрадив Йому, вибачте, із повією, яка блудить, «опоганюючи край своєю розпустою і своїм злочинством». Розпуста і злочинство —

це те, що народжується з серця, яке відступає від Бога. Розум, який відступає від Бога, стає переверненим. Бажання, які відступають від Бога, стають джерелом всякого зла. І такі люди будують свою країну відповідно до свого серця. Тому Біблія каже, що, коли люди відпадають від Бога, земля наповнюється розпустою та злочинствами.

І ось які наслідки цього: «Тому й припинились весняні дощі, не було пізнього дощу. Твоє чоло стало як у розпусниці. Сором тобі невідомий...» (Єр.3:3). Образ раннього та пізнього дощу — це образ добробуту. Біблія каже, що не буде його в такій країні. А що треба для того, щоб добробут повернувся в країну? Це записано в 15-му вірші цього ж розділу: «Я дам вам пастирів за серцем Моїм. Вони пастимуть вас уміло і розумно».

Відродження краю починається з того, що Бог посилає пасторів. І кажу без перебільшення: коли під час повномасштабної війни нам вдається в семінаріях та біблійних інститутах набирати студентів на пасторський факультет, то це вселяє в мене впевненість — в Україні є добре майбутнє. Тому що в нас є люди, які хочуть бути пасторами й працювати з серцями інших.

Сама людина не здатна змінити свого серця. Не раз люди обіцяють собі: «Із завтрашнього дня я все буду робити інакше». Але те завтра так і не настає. Тож зрештою ми маємо стати дорослими, щоб усвідомити — це не працює.

Навіть страх покарання не відбиває в людини бажання грішити. У згаданому тексті Послання до римлян сказано, що люди «знають справедливиий присуд Божий, що ті, хто чинить такі діла, гідні смерті, але не тільки самі чинять, а й інших похваляють». Тобто люди чинять зле навіть тоді, коли знають, що за ці діла буде смерть. Але їхнє серце змінюється виключно під впливом евангельського слова, яке звіщає людям священнослужителю.

Люди за Божим серцем

Тому Сам Бог говорить: «Я дам вам пастирів за серцем Моїм». І зауважте, яким був перший опис пастора. Тут не написано, що він буде вмі-

ти, тут написано, ким він буде. Тобто є такі служіння або такі сфери, де недостатньо просто знань, де ти не можеш чинити лише відповідно до своїх знань, а будеш чинити відповідно до своєї особистості.

У миті страждань і потрясіння люди чинять відповідно до своєї особистості. І ми не праві, коли кажемо, що та людина змінилася у стражданнях, а та — у благополуччі. Страждання, як і благополуччя не змінюють людини. Страждання, як і благополуччя виявляють сутність людини. І вони допомагають побачити те, що в людині було завжди.

У мене є один товариш (він дуже багата людина, у Німеччині проживає), який каже: «Знаєш, чому багато людей із церкви не роблять певних гріхів? Тому що в них просто грошей нема. Вони просто не можуть собі дозволити того чи іншого, не маючи достатньо матеріальних благ. А я можу. У мене є багато грошей, я можу собі будь-що дозволити. Тому я повинен мати інший стримуючий фактор, щоб не робити того, що мені доступно».

Щось таке бачимо, коли відбувається війна і панує воєнне безправ'я — у кого автомат, той і правий. І в такі часи людина, наділена «владою» (тобто автоматом), буде діяти на основі того, що в її серці. Тобто в часи потрясіння або благополуччя ми діємо відповідно до свого серця.

Саме тому Біблія каже, що пастор — це чоловік за серцем Божим. Його мислення схоже на Боже мислення, його бажання схожі на бажання Божі. Навіть його почуття схожі на Божі почуття. І саме тому на початку я стверджував, що доктрина про Бога стає найбільш очевидною через служіння пастора — священника, який піклується про людське серце відповідно до того, яким є його власне серце.

Вагомі люди

Для мене люди поділяються на декілька груп. Одна із них — непомітні люди. Буває: зустрівся з людиною — і вона взагалі ніякого сліду у твоєму житті не лишила. Минає декілька років, вона приходить до тебе зі словами: «Ти мене пам'ятаєш?», а ти розумієш, що ні. Вона якось непомітно пройшла через твоє життя.

Є інші люди — дуже гострі. І ми дуже пам'ятаємо присутність цих людей у своєму житті, бо вони нас поранили. І та рана від їхньої присутності довго лишається живою й нагадує нам про цих людей.

А є люди вагомі — не тому, що їх важко переносити, а тому, що вони лишили свій слід у нашому житті. Є такі благочестиві люди, із якими я зустрічався лише два-три рази в житті. А є один чоловік, із яким я бачився лише раз. Утім ця зустріч була настільки сильною, що він буквально запечатав деякі істини в моєму серці. Вони просто викарбувалися в мені назавжди. Бо саме ця людина була вагомою особистістю. І зауважте, йдеться не про те, що він знає, не про те, які книжки він читав, у яких семінаріях він учився. Йдеться про те, ким він є.

І стати такою людина може лише тоді, як стверджує Біблія, коли вона пізнає Бога — і Бог відображається в ній. Саме від цього — її вагомість. Саме її богопізнання визначає міру її впливу. І без цього пастор не зможе стати справжнім авторитетом. Тому нам потрібні такі священники, які є вагомими людьми, бо це ті люди, які приносять божественну присутність у наше життя.

Наділені вмінням

Якби я зупинився на попередньому підпункті, то склалося б враження, що пастори — це такі особливі люди, які носять у собі образ Бога, а всі інші — не здатні на це. І тому всі мають якось по-особливому дивитися на пастора — як носія образу Бога. Але це не так. Усі ми покликані відображати Бога й пізнавати Його особисто. Особливість пастора в тому, що, як написано в Писанні, він буде пасти уміло й розумно.

Слово «уміло» містить у собі ще й таке значення, як здатність привести людину до цілі. Пастор не просто має серце Бога. Він може кожного, хто перебуває біля нього, привести до тої самої цілі — щоб у кожної людини билось серце Бога, щоб кожна людина мала мислення, схоже на Боже мислення, почуття — схожі на Божі почуття, а бажання — схожі на Божі бажання.

Довкола нас є люди, які мають купу ідей. Вони багато чого знають,

багато чого можуть розказати, але Біблія каже, що риса справжнього пастора — вміння привести людину до цілі так, щоб вона це відчула.

Друге слово, яке характеризує пасторство, — «розумно» або «мудро». Часто ми вважаємо мудрими тих, хто гарно говорить, багато знає, наводить факти, дати, цитати, інформацію. Утім ще не факт, що така людина може привести вас до цілі. Євреї кажуть так: «Мудрець — це той, хто приходить до нерозумних і лишає після себе мудреців». Тобто вони ідентифікують мудру людину за її впливом, а не словами.

Тож якщо вам просто когось подобається слухати, але це нічого не змінює у вас, то припиняйте слухати. Справжнє пізнання мудрості не має приносити вам тільки задоволення, а часто навпаки — завдає дискомфорту, кидає виклик, мотивує до боротьби. Воно незручне, таке, що турбує. Бо мудрий кличе вас до мудрості, до перемін, до принесення плоду.

Отже, Біблія каже, що відродження країни буде тоді, коли Бог дасть пасторів по серцю Своему, які будуть пасти людей уміло й розумно. І це приведе народ до певних наслідків.

Наслідки мудрого пасторства

Ось що каже про ці наслідки Єремія: «І буде, коли ви розмножитесь та розплодитесь на землі за цих днів, говорить Господь, не скажуть уже: ковчег заповіту Господнього, і він вже не прийде на серце, і його пам'ятати не будуть, і більше не буде він зроблений... Того часу назвуть Єрусалима: Господній престол, і до нього, до Єрусалиму згромаджені будуть народи усі ради Ймення Господнього, і більше не підуть вони за впертістю серця лихого свого... Тими днями дім Юдин із домом Ізраїля підуть і разом побудуть з північного краю до краю, що вашим батькам на спадок Я дав» (Єр.3:16-18).

Отже правильне служіння пастора приводить до того, що люди починають жити відповідно до Божого задуму. «Коли ви намножитесь і станете плодючими» — ці слова переносять нас до першого розділу книги Буття, коли Бог створив люди-

ну й сказав: «Плодіться і множитеся».

Тобто справжнє піклування пастора про людей приводить до того, що вони починають відповідати Божому задуму. Справжнє піклування пастора приводить до того, що люди — усі люди — стають живими носіями божественної присутності. Ковчег заповіту був живою ознакою божественної присутності. І Бог там був присутній через Свій Закон. Коли люди читали Закон, вони відчували божественну присутність. Господь говорить у книзі Єремії, що через служіння пастора, священника Він змінить людину. Бог напише Свій закон на її серці, і людина стане живим храмом Божим, живим носієм Його присутності.

Тож як ми можемо довести існування Бога? Можна написати багато книг із захисту віри, закликати до розуму людини, але Біблія каже, що найкращий, найглибший, найефективніший доказ божественної присутності — це пастор за серцем Божим, який виховує таких самих людей, у яких б'ється серце всемогутнього Бога. І я маю на меті цими словами ще раз нам нагадати, наскільки пастори важливі та гідні поваги. Я хочу закликати молодих братів: якщо у вашому серці зароджується бажання бути пастором, повірте — це зароджується добре бажання.

Коли Ісус побачив людей, утомлених і розпорошених, наче вівці, які не мають пастуха, то сказав до своїх учнів такі слова: «Жнива великі, а женців мало. Тож благодіте господам жнив, щоби послав робітників на свої жнива» (Мт.9:37). Це актуально й тепер. Тому, коли ми будемо більше докладати зусиль і молитов до того, щоб щире служіння й мудрий вплив пастора поширювалися, будуть змінюватися на краще не лише пастори. Пасторам якраз не буде краще, бо вони боротимуться за стражденні серця людей. Краще буде нам усім. Суспільство стане іншим під впливом таких пасторів. І я вірю, що Україна буде іншою, коли про душу української нації будуть піклуватися пастори за серцем Божим.

Ігор Скрипніченко: «Ми хочемо виховати таких пасторів, які впливатимуть на націю»

Цього року в Київському біблійному інституті стартує навчальний курс «Шлях пастора» — для молоді, яка відчуває покликання до пасторства. Навчання триватиме чотири роки. Про те, у чому відмінність цього курсу від попередніх, а також про його головні ідеї та напрямки розмовляємо з ректором КБІ Ігорем Скрипніченком.

— Розкажіть про ініціативу «Шлях пастора». На кого спрямований цей проєкт і яка його мета?

— «Шлях пастора» — це програма, яка зараз розробляється в Київському біблійному інституті. Вона стартує з цієї осені. Це не щось нове для КБІ — таке вже було, коли ми набирали групу молодих людей, які в майбутньому бачать себе пасторами. Нашу глобальна мета — формувати таких пасторів, які стануть частиною процесу розвитку суспільства й навіть основою державотворення. Ми хочемо повернути пастора, священника на позицію учасника процесу розвитку нації, щоб священник був частиною національних еліт, як це завжди й було.

Я думаю, що це певний обов'язок, який ми нині маємо й перед прийдешніми поколіннями, і перед братами й сестрами, які відстоювали віру в часи гонінь. Тоді Радянський союз принижував працю й покликання пастора та священнослужителя, тож наша місія — місія людей, які живуть у вільному українському світі, — відстояти авторитет священника.

Якщо ж говорити більш практично, то суспільство не може розвиватися без духовної культури. Це той фундамент, на якому виростає все добре. Відомий нам Іван Огієнко, який у свій час будував політичну культуру, зрештою зрозумів, що зміни нації починаються зі священства. І тому сказав, що без духовної культури не може бути правдивих національних еліт. Тож ми хочемо виховати таких пасторів, які впливатимуть

на націю. І це виконання Великого Доручення Ісуса.

Читаючи: «Ідіть і навчіть всі народи», ми чомусь іноді розуміємо: «Ідіть і дайте комусь газету чи Новий Завіт». Але церква — це наставниця народів, це місце не просто формування, а переформатування народів. Для того, щоб священник міг творити національну культуру, має збігтися декілька факторів. Найважливіший із них — особистість самого священника. Це мають бути люди з Божим серцем. Саме тому головний біблійний текст, на який опирається «Шлях пастора» — Єремії, 3:16. Особистість майбутнього пастора має зростати через наставницько-менторські стосунки. Особливість цієї програми — саме менторство, а не лише лекції.

Ці пастори, відповідно до згаданого тексту з книги пророка Єремії, мають пасти з мудрістю та розумінням. Вести з мудрістю — це вміння вести до мети. Значить, нам треба дати майбутнім пасторам навички піклування через управління. Тобто вони мають взяти людину й повести її до цілей, які ставить Боже Слово. Отож, їхнє піклування повинне мати лідерський підтекст. Ці служителі мають розуміти Боже Слово й те, як привести людей до цих цілей.

А розуміння — це бачення процесу, за допомогою якого ми можемо зробити мудрим іншого. Це означає, що пастор повинен мати навички комунікації, душепопільства, консультування, учнівства, наставництва. Він сам мусить вміти зрощувати людей — виховувати в них нове серце.

— Як ви залучаєте молодих людей до навчання в сфері пасторського служіння?

— На сьогодні ми вже маємо 16 студентів (серпень 2025 — прим. ред.), плануємо набрати близько 30-ти. Але ми звертаємося до людей не через публічну рекламу, а особисто. Я приїжджаю в церкву, говорю про актуальність і важливість пасторського служіння. І пастор вказує мені на молодих людей, які хочуть реалізувати себе як служителі, або ж самі молоді люди підходять до пастора й кажуть, що готові рухатися в цьому напрямку й хочуть навчатися. Тоді ми проводимо співбесіду з цими студентами — і зараховуємо до цієї групи.

— Утім статистика свідчить, що молоді люди не хочуть бути служителями, тому що це складно чи невигідно. Як зацікавити їх служінням, зокрема пасторським?

— Тут я бачу два моменти: поперше, молоді люди не зовсім розуміють, що таке бути пастором. Тому нам треба сформуванню повне уявлення про це служіння. Можливо, молоді люди не хочуть бути пасторами в тому сенсі, щоб просто проповідувати один чи два рази на тиждень і розгрібати церковні проблеми. Але коли ми пропонуємо бути не пастором, вплив якого обмежений стінами дому молитви, а пастором, який формуватиме культуру місцевості, де він служить, буде учасником розвитку суспільства, і малюємо їм картину їхнього майбутнього, — то їх це зацікавлює.

Ще одна частина програми «Шлях пастора» — протягом цих чотирьох років, коли вона буде запроваджуватися, ми писатимемо однойменну книгу, яка стане путівником для пасторського служіння. Вона буде починатися з теми «Покликання» — як зрозуміти, що саме тебе Бог кличе до цього служіння, а потім поступово розкриватиме думку, що в покликанні слід і зростати. Тобто ти маєш учитися, помилятися, виправляти ці помилки.

— Чи вирішується в цьому процесі питання матеріального забезпечення служителя?

— Я думаю, що воно не вирішиться зростанням його достатку. Я маю досвід спілкування з пасторами з різних країн, доволі багатими. Там бути пастором означає мати хорошу зарплату, певне житло, автомобіль, корпоративну карту для витрат, відпустку, а кожні сім років — рік шабату — цілий рік, коли ти не переймаєшся служінням, а маєш змогу навчатися, відвідувати церкви, писати книги. І ці люди теж свідчать, що стикаються з кризою пасторства,

Якщо ми хочемо поставити матеріальне забезпечення за основу, то все одно не зможемо конкурувати з ІТ-компаніями, із бізнесами і т. ін. Бо, якщо говорити про гроші, я

знаю, де заробити набагато більше, ніж у служінні.

Тому, коли ми говоримо про служіння, слід більше говорити про подвиг і посвяту. Нещодавно я був на молодіжній конференції, де запрошував молодих людей на навчання, і казав їм: «Знаєте, від чого я відчуваю насолоду? Від того, що за 12 років мого служіння Бог жодного разу мене не залишив. І весь цей час моя родина бачила Господні чудеса — Він дбав про нас».

Будучи ректором біблійного інституту, я маю ще декілька місць роботи у світських навчальних закладах, у яких офіційно працевлаштований. І для мене це теж певна місія. Це не заважає мені в моєму покликанні. Якщо пастор буде мати роботу, крім пасторства, то це реально суміщати. Але головне, щоб це була не робота ким-небудь, а робота, яка сприятиме тому, щоб він був впливовою людиною. Наприклад, педагог, фельдшер, соціальний працівник, працівник державного апарату — люди, які мають певну повагу, до яких прислухаються.

Тому я вважаю, якщо ми запропонуємо майбутнім пасторам повну картину пасторського служіння, покажемо їм подвиг посвяти та присутність Господню, а також дамо інструменти, через які вони зможуть збільшувати свій вплив і вод-

ночас утримувати свою сім'ю, — то це спрацює. Хоча, звісно, важливо думати й про матеріальне забезпечення. Тобто все сказане мною не скасовує й цього аспекту. Я не критикую цієї стратегії, бо знаю, що у фінансовій стратегії нашого братства питання грошей не стоїть як центральне.

— Тепер у нашому суспільстві постала нагальна потреба в душеопікунстві. І це, звісно, один із обов'язків пасторів. Де сучасному пастору отримати освіту чи хоча б певні систематизовані знання у сфері душеопіки?

— Ти не можеш займатися душеопікунством, якщо не вивчав його. Я мав честь бути знайомим із Сергієм Вітюковим — одним із найкращих душеопікунів у пострадянському церковному просторі. І я знаю, що він ніколи не переставав учитися. Тому кожному пасторові для того, щоби бути ефективним у душеопікунстві, треба навчитися користуватися кількома інструментами. Передусім — це книги. Я йду від найпростішого. Друге — це скласти для себе перелік ефективних учителів із душеопікунства й прослухати їхні лекції (підписатися на їхні сторінки та канали, читати те, що вони пишуть, і слухати, що кажуть). Це також дасть освіту. Третє — вар-

то стежити за тим, які курси чи конференції проводяться на певну тему. І четверте (але найголовніше) — це базова освіта в душеопіці. У Київському біблійному інституті блок із душеопікунства — базовий. Якщо студент не пройшов цього блоку, то він не зможе отримати диплому про те, що він має освіту пастора.

Звісно, це не значить, що, пройшовши програму з душеопікунства на бакалавріаті, він знає все на цю тему. Йдеться про те, що він знає основоположні істини, знає кор-

точно знає, як правильно поставити діагноз.

Коли пастор знає, як має функціонувати розум народженої згори людини, її бажання, емоції, совість, то він зможе одразу ж виявити, де саме людина живе не відповідно до задуму, і констатувати факт — тобто конкретно визначити проблему.

Наступний крок — пастор має знати біблійний шлях зцілення й розуміти, які засоби благодаті Бог дав йому та як ними користуватися. До

цих засобів належить Слово, молитва, церковне спілкування, проповідь, навчання, учнівство, причастя. Усе це дане для того, щоб навчити людей самостійно користуватися Біблією й правильно взаємодіяти в церковній спільності. Коли пастор знає

Коли пастор знає, як має функціонувати розум народженої згори людини, її бажання, емоції, совість, то він зможе одразу ж виявити, де саме людина живе не відповідно до задуму.

дони, яких не можна переступати, знає те, на що опиратися, і напрямки, у яких слід розвиватися.

— Чи могли б ви коротко окреслити ті напрямки й ті інструменти, якими б мав володіти пастор, щоб надавати більш ефективну допомогу людям, які страждають?

— Найперший інструмент — це світогляд пастора. Він має навчитися правильно бачити проблему та її вирішення, а також плоди зціленої особистості. Тобто чим ширший його світогляд у душеопіці, тим глибшою вона буде. Наприклад, коли він має знання з антропології — хто така людина, як функціонує дух, душа й тіло, як гріх вражає людину, як Христос її піднімає — то зможе краще розуміти, як допомогти їй у різних ситуаціях. Наприклад, у мене завжди під рукою книга «Природа людини в чотирьох її станах» Томаса Бостона. Я дуже часто її перечитую, бо усвідомлюю: розуміючи природу людини, я зможу оцінити, наскільки правильно функціонує вона її сфера. Коли лікар бачить певні симптоми, то може принаймні зрозуміти, що відбувається з людиною. І навіть якщо він ще не знає, як це вилікувати, то дуже важливо, якщо

шлях зцілення, то обов'язково буде повертати людину до Божого задуму. І коли людина знає Божий задум, то знає, до чого їй потрібно повертатися.

Ну й звісно, як і в будь-якій галузі, у сфері душеопіки потрібна практика. Дуже важливо певний час побути поруч із досвідченим душеопікуном, щоб побачити, як він працює.

Пастор також повинен мати навички комунікації. Тому, можливо, разом із гомілетикою служителів варто навчати методів кризової комунікації. У наших семінаріях дуже багато навчають монологу — як говорити з кафедри до людей, які слухають, не ставлять запитань, не поводяться невідповідно. Але що робити, коли тебе перебивають, коли на тебе кричать, коли виявляють неадекватну поведінку? Або навпаки — коли людина розчулюється, плаче, коли закривається й мовчить або коли балакає, не вмовкаючи? Важливо знати, як комунікувати з різними людьми.

І останнє, що я хочу сказати в цьому контексті, — пастор має вміти вводити людину в церковну спільноту, відривати її від себе. У душеопікунстві, як і в будь-якому процесі лікування, є одна небезпека — залеж-

ність від ліків. Тобі щось болить — ти їх випив, і стало краще. Тобі недобре, у тебе поразка — ти приходиш до пастора. Він вділяє тобі час, він освічений, він знає, як тобі допомогти, як дати заряд настанов, яких вистачить тобі на тиждень щасливого життя. Але після цього ти знову приходиш, щоб отримати нову порцію підтримки. Пастор має озброїти людину і вчасно відчутти, коли вона сама готова взяти відповідальність за власний стан. Бо якщо пастор прив'язуватиме кожну людину до себе, то з часом виснажиться й не зможе допомагати усім, хто цього потребує.

— Чи лише пастор може служити в душеопіці? Якщо ні, то як пастору знайти здібних до цього людей у церкві? І як розмежувати їхні функції, тобто в яких сферах душеопікун (не пастор) може надавати підтримку людям?

— Це має вирішувати сам пастор. Найперше — йому слід зрозуміти, яким є портрет зрілого служителя. Якщо я бачу таких людей, то спілкуюся з ними і довіряю їм певну частину роботи. Коли вони з цим справляються, я доручаю їм іншу — відповідно до їхніх сил, можливостей та зайнятості.

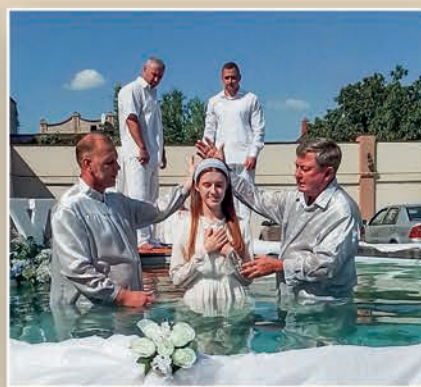
Також є люди, у яких є покликання до цього служіння, але вони не вирости в ньому. Їм ще не можна довірити його, їх треба зрощувати.

Розуміння, чи це компетенція конкретної людини, чи ні, залежить лише від одного: наскільки ви довіряєте і знаєте саме її. Це визначається індивідуально. Звичайно, є загальні принципи, які дають людині право на душеопікунство. Наприклад, я не консультую щодо виховання дітей, тому що мої діти ще доволі маленькі. Я не консультую щодо сімейних питань, коли сім'я старша за мене. Хоча, звісно, це не «закон мідян і персів», тому що буває, що поруч немає нікого іншого, хто міг би допомогти. Наприклад, часто в таких ситуаціях опиняються місіонери. Тому це питання індивідуального підходу та здорової комунікації.

*Розмовляла
Ольга Міцевська*

5 липня в Києві відзначили 10-й Національний день молитви за Україну, у служінні взяли участь представники 15 різних конфесій, понад 2000 вірян.

3 серпня, незважаючи на загрозу обстрілів, у Херсоні вдалося провести водне хрещення. Церква поповнилася 17-ма новими членами.

21-24 серпня в Київській області відбувся масштабний YOUTH FEST 2025, який зібрав сотні учасників.

7-9 липня поблизу Каменя-Каширського відбувся 3-й З'їзд капеланів Волинського об'єднання УЦХВЕ, що зібрав близько 20 сімей служителів.

26-29 серпня в с. Верхнє Синьовидне на Львівщині відбувся ретрит благовісників УЦХВЕ.

22 липня в м. Рівне відбулася зустріч для вдів, у тому числі дружин загиблих захисників.

28 червня на Волині відбувся найбільший випуск студентів КБІ, ЄТУ та коледжу «Тимофій». Усього захід об'єднав 246 випускників.

НАЦІОНАЛЬНИЙ МОЛИТОВНИЙ СНІДАНОК

25 серпня 2025 року

Сьогодні ми, як Твої діти, просимо зберегти незалежність нашої країни й передати її наступному поколінню більш сильною, могутньою. Прошу, Господи, утіш родини, які пережили втрати та травми, тих, хто сьогодні особливо потребує Тебе. Використай нас для виконання Твоєї праці.

Ми просимо, Господи, за нашу владу — від старости села до Президента України. У цей час, коли потрібно приймати так багато непротих рішень, дай їм мудрості, стійкості та глибокого бачення майбутнього.

Благослови, Господи, волонтерські групи, медиків, благослови капеланів, тих людей, які нині на передовій — благослови наших воїнів!

Анатолій Козачок